

PARTER

Klagande

1. Mikael Andersson
2. Christine Arvidsson
3. Gustaf Dieden
4. Föreningen Gräv ner
5. Hans-Ove Hasselberg
6. Sven Hermelin
7. Malin Karlsson
8. Lin Kleiven
9. Evert Käll
10. Eva Lamberg
11. Jacob Lamberg
12. Anders Larsson
13. Katarina Molitor
14. Magnus Molitor
15. Maria Morris
16. Martin Morris
17. Marcus Naessén
18. Göran Norlin
19. Sven Olsson
20. Birgitta Saarisilta
21. Anneli Sandver Widegren
22. Maj Therstam
23. Malin Thörnvall
24. Johan von Arnold

Ombud för 1-24: Advokaten Johan Öberg, Antonsson Öberg Advokater HB,
Box 815, 101 36 Stockholm

25. Björn Björk
26. Anders Eriksson
27. Stefan Eriksson
28. Elisabeth Sauer-Eriksson

Ombud för 25-28: Juristerna Anna Maria Edlund och Johan Håkansson, Ludvig &
Co, Box 1632, 701 16 Örebro

29. CL Marklund AB

Ombud: Juristen Kristina Ståhl-Gustafsson, Ludvig & Co, Box 565, 201 25 Malmö

30. Gustaf Hermelin
Ombud: Advokaten Jonas Frii, Setterwalls Advokatbyrå i Malmö AB,
Box 4501, 203 20 Malmö
31. Göran Olsson
32. Alette Sederholm
Ombud för 31-32: Advokaten Nils Larsson, Strandahl Advokater AB,
Södra Strandgatan 16, 802 50 Gävle
33. Olle Ericsson, Lilla Glashyttan Kristinelund, 611 95 Nyköping
34. Håkan Grenryd, Nikolai Nytorp 1, 611 92 Nyköping
35. Sara Grenryd, adress som 34
36. Kristina Hedin, 1250 Grass Tree Hill Road,
Richmond, TAS 7025, Australien
37. Gustaf Hellström, Stora Lida Mangårdsbyggnaden 1, 611 90 Ålberga
38. Guido Hildebrand, Yxstigen 18, 181 47 Lidingö
39. Jönåkers Häradsallmänning, c/o Hans Welff, hw.welff@gmail.com
40. Ove Larsson, Kyrkängsvägen 6, 641 38 Katrineholm
41. Marie Wiström, adress som 40
42. Margit Larsson-Nordén, Björkviks-Dal, 641 98 Björkvik
43. Åsa Lindeberg, Bossbol 1, 64198 Björkvik
44. Gunnar Mården, adress som 43
45. Göran Nilsson, Tjärsta Dalstugan, 641 98 Björkvik
46. Erik Schenström, Skarphagsgatan 15, 603 64 Norrköping
47. Florence Wirengren, Ödesäng 1, 641 98 Björkvik
48. Rolf Wirengren, adress som 47
49. Bo Ytterström, Bränn Ekeby Claesberg 1, 611 92 Nyköping

Motparter

1. Energimarknadsinspektionen, Box 155, 631 03 Eskilstuna
2. Vattenfall Eldistribution AB
Ombud: Advokaten Mikael Henriksson, Advokatbyrån Sigeman & Co AB,
Anna Lindhs plats 4, 211 19 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Energimarknadsinspektionens beslut den 5 oktober 2022 i ärende nr 2020-103485, se bilaga 1

SAKEN

Nätkoncession för linje för två 145 kV luftledningar från Hedenlunda i Flens kommun till Oxelösund i Oxelösunds kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandena om ersättning för rättegångskostnader från CL Marklund AB, Göran Olsson, Alette Sederholm och Jönåkers Häradsallmänning.
-

BAKGRUND

Energimarknadsinspektionen (Ei) meddelade i beslut den 5 oktober 2022 Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) nätkoncession för linje för två 145 kV luftledningar från Hedenlunda i Flens kommun till Oxelösund. Ledningarnas sträckning framgick av till beslutet bifogade kartor. Nätkoncessionerna gällde tills vidare och förenades med vissa villkor.

Beslutet har överklagats till mark- och miljödomstolen av de som anges under rubriken Klagande ovan.

YRKANDEN M.M.

Samtliga klagande har, uttryckligen eller underförstått, yrkat att Ei:s beslut ska upphävas. I den mån ytterligare yrkanden framställts anges ned nedan. Till stöd för överklagandena har sammanfattningsvis anförts följande.

Mikael Andersson m.fl. (Johan Öbergs huvudmän)

Det yrkas att domstolen återförvisar målet till Ei för förnyad prövning. Den MKB som presenterats av sökanden är så pass ofullständig att den inte kan läggas till grund för miljöbedömningen i målet. Markkabelalternativet och inte det av sökanden förordade luftledningsalternativet uppfyller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Då markkabelalternativet inte är tillräckligt utrett bör målet återförvisas till Ei för erforderlig beredning och förnyad prövning.

Vattenfall påstår felaktigt att man utrett flera markkabelalternativ. Förutom avsaknad av utredningar om alternativ för mark-, sjö- och havskabel har Vattenfall valt att inte utreda förutsättningarna för likströmskabel. Härutöver har Vattenfall underlåtit att utreda alternativet med en 400 kV-kabel. En sådan skulle minska strömmen med 33 % och därmed de elektromagnetiska fälten. Dessutom vore denna lösning bättre rent tekniskt vilket skulle reducera kortslutningseffekten. Vattenfall bedömer leveranssäkerheten för markkablarna som sämre. Detta baseras dock på historisk statistik. Skillnaden mellan markkabel och luftledning när det gäller leveranssäkerhet är av marginell betydelse.

Det ifrågasätts att luftledningar skulle utgöra bästa tillgängliga teknik. Sten Åfeldt, civilingenjör och f.d. enhetschef på Statens Energimyndigheter, där han ansvarade för forskning om och utveckling av kraftsystem, har gått igenom Vattenfalls påståenden vad gäller markkabel och har haft invändningar mot dessa i olika avseenden. Mark- och miljööverdomstolen fann i en dom (mål nr M 1769-18) att nätkoncession för luftledning över områden som användes för renskötsel inte kunde beviljas eftersom den valda lokaliseringen inte var lämplig och att luftledningen inte utgjorde bästa möjliga teknik. Domstolen menade i stället att markkabel hade varit att föredra. Av detta följer att markkabel har klassificerats som bästa möjliga teknik i områden med konkurrerande markanvändning. Det mark- och miljödomstolen har att ta ställning till i detta mål är således endast i vilken utsträckning luftledning ändå är att föredra vid en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Vattenfall för fram försiktighetsprincipen och argument om likabehandling av markägare för att utesluta andra lösningar än luftledning. Vattenfalls argument tar sikte på kostnader och påstådda tekniska fördelar med det förordade alternativet. Utgångspunkten för bedömningen enligt försiktighetsprincipen har dock inget att göra med val av tekniska lösningar så länge dessa inte medför konsekvenser för hälsan eller miljön. I motsats till vad Vattenfall gör gällande innebär luftledning en större risk för olägenheter än markkabel, både när det gäller hälsa och miljön. Försiktighetsprincipen kan därför inte åberopas för att exkludera markkabelalternativet. Vattenfalls påstående att markägare och övriga intressenter skulle behandlas lika vid alternativet luftledning är inte underbyggt med någon argumentation. Det finns inget utrymme i miljöbalken att välja ett sämre alternativ framför ett bättre med argumentet att det sämre skulle vara mer rättvist.

I epidemiologiska studier har fastställts ett samband mellan magnetfält och en förhöjd risk för leukemi för barn. Både WHO och EU har med stöd av dessa studier gjort hälsoriskbedömningar för elektromagnetisk strålning och kommit fram till slutsatsen att magnetfält ska bedömas som "möjligen cancerframkallande".

Folkhälsomyndighetens, Strålskyddsinstitutets och Svenska kraftnäts riskbedömningar av elektriska och magnetiska fält stödjer sig på WHO:s och EU:s slutsatser. Den samstämmiga slutsatsen är att det finns ett vetenskapligt fastslaget samband mellan en riskökning för hälsopåverkan vid kontinuerlig exponering över ca 0,4 μT . Med stöd i försiktighetsprincipen har svensk rättspraxis anammat detta referensvärde. För att tillstånd ska kunna beviljas för den sökta luftledningen måste domstolen således kunna dra slutsatsen att människor i ledningens närhet inte drabbas av magnetfält överstigande denna nivå. Det saknas underlag för beräkning av driftfall. Vattenfalls påstående att ingen kommer att drabbas av en kontinuerlig exponering överstigande 0,4 μT vilar inte på vetenskaplig grund. Årsmedelvärdet tar ingen hänsyn till driftstopp. Vattenfall förefaller inte ha tagit med strömmarnas toppvärden i sin beräkning av magnetisk flödestäthet. Toppnivåerna är avgörande för människors hälsa. Domstolen har att utgå från att kraftledningarna mellan Hedenlunda och Oxelösund skulle komma att generera regelbundna extremt starka elektromagnetiska fält, som inte är acceptabla utifrån reglerna om människors hälsa i 2 kap. 3 § miljöbalken. Prövningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Vattenfall har bevisbördan för sitt påstående att skador och/eller olägenheter till följd av magnetfält från ledningen inte uppkommer, att referensvärdet på 0,4 μT inte överskrids och att de höga elektromagnetiska topparna inte medför risk för ohälsa. Ansökan saknar grundläggande information om hur beräkningen av elektromagnetiska fält från kraftledningen kommer att påverka omgivningen.

Enligt länsstyrelsens beslut innebär projektet betydande miljöpåverkan. Ledningssträckningen går över eller alldeles intill Natura 2000-områden. Konsekvenserna för naturmiljön kommer inte att bli måttliga, som Vattenfall menar. Alternativet luftledning skulle medföra en risk för att ett antal rödlistade arter, bl.a. tjäder, påverkades på ett betydande sätt. Vattenfalls MKB visar att 81 naturvårdsarter berörs. Av dessa är 23 listade i fågeldirektivets bilaga 1 och 46 arter rödlistade. Länsstyrelsen har i skrivelse den 22 augusti 2022 riktat allvarlig kritik mot Vattenfalls hantering av artskyddsfrågan. Bl.a. har Vattenfall underlåtit att hålla samråd enligt vad som föreskrivs i 12 kap. 6 § miljöbalken. Ei förefaller emellertid inte ha uppmärksammat dessa brister. Innan frågan om artskydd är bättre utredd

saknas möjlighet att bevilja koncession för den sökta kraftledningen. Eftersom det finns ett fullvärdigt alternativ till luftledningen saknas förutsättningar för att bevilja artskyddsdispens avseende tjäder. Luftledningens närhet till spelplatser i Natura 2000-området Stora Bötet gör att detta alternativ utgör en uppenbar risk för att bevarandestatusen för tjäder allvarligt skulle försämrats. Detta medför att det krävs Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för att bevilja ansökan. Enligt 2 kap. 17 § ellagen ska myndigheten, vid prövning av nätkoncession, bl.a. tillämpa reglerna i 4 kap. miljöbalken. Enligt 4 kap. 8 § miljöbalken krävs tillstånd för användning av mark och vatten som riskerar betydande påverkan av Natura 2000-område. Sådant tillstånd ska föreligga vid tidpunkten för domstolens prövning.

Planerna på att uppföra en kraftledning som är till enbart för SSAB:s stålproduktion, har till huvudsakligt mål och syfte att minska utsläppet av växthusgaser. Det är av särskilt stor betydelse att denna åtgärd för klimatomställningen också är konsekvent när det gäller valet av bästa teknik och lokalisering med hänsyn till klimatpåverkan. Luftledningsalternativet förorsakar betydande förluster av kolsänkor jämfört med markkabelalternativet. Därmed strider Vattenfalls förordade luftledning mot såväl svenska som EU:s uttalade målsättningar att välja alternativ som är så gynnsamma för klimatomställningen som möjligt.

Enligt en ingiven förteckning ligger över 307 bostadsfastigheter i den planerade luftledningens omedelbara närhet och skulle därför påverkas vid ett bifall av ansökan. Utöver dessa bostäder skulle även fastigheter för jordbruk, skogsbruk och annan näring påverkas.

Den berörda sträckan omfattar till ca 16 % bruksbar åkermark. Med luftledning försvåras den löpande verksamheten av stolpar, vajerstag m.m. Omvänt skulle alternativet markkabel innebära betydligt mindre intrång i jordbruket. Ledningssträckningen korsar bl.a. Kiladalen som är klassificerad som riksintresse enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Detta område får således endast tas i anspråk om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Den aktuella jordbruksmarken skulle fredas med

alternativet markkabel i stället för luftledning. Ansökan om luftledning strider därmed mot skyddet för jordbruksmark i nämnda lagrum.

Enligt en samhällsekonomisk analys beräknas kostnaderna för luftledning uppgå till ca 500 miljoner kr mer än de beräknade kostnaderna för markkabelalternativet. Vidare noteras att dessa kostnader i allt väsentligt skulle bäras av och fördelas mellan allmänheten, närboende och övriga sakägare, medan SSAB i stort sett skulle slippa ta ansvar för några samhällsekonomiska kostnader alls om luftledningsalternativet blev verklighet.

I den samhällsekonomiska analysen ingår inte värdeminskningen av alla de fastigheter som påverkas negativt längs ledningssträckningen. Orsaken till detta är att fastighetsägarna (i teorin) skulle bli fullt kompenserade för de skador och olägenheter som uppstår som en följd av projektet. Bedömningen som görs i en samhällsekonomisk konsekvensanalys skiljer sig emellertid från den rimlighetsavvägning som domstolen har att göra enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. I denna ska hänsyn tas till den förlust i form av minskade fastighetsvärden som luftledningsalternativet skulle förorsaka. Med ledning av en rapport från Svensk Fastighetsvärdering kan den totala värdeminskningen längs hela sträckan skäligen uppskattas till 213 miljoner kr.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de av Vattenfall förordade luftledningarna är ett sämre alternativ för människors hälsa och miljön. Luftledningar men inte markkabel medför

- att människor och djur i ledningens närhet drabbas av negativa hälsoeffekter,
- att människor i ledningens närhet känner oro och olust inför risken att drabbas av negativa hälsoeffekter,
- att skyddade naturområden i allmänhet och Natura 2000-områden i synnerhet riskerar att drabbas av betydande påverkan,
- att tjäderbeståndet längs ledningssträckningen riskerar att ta allvarlig skada,

- att behovet av att avverka skog medför negativa klimateffekter genom att skog som binder koldioxid försvinner,
- att landskapsbilden och därmed friluftslivet påverkas negativt,
- att jordbruks-, skogs- och annan kommersiell verksamhet längs ledningssträckningen lider skada,
- att klimatet påverkas negativt,
- att annan markanvändning försvåras,
- högre samhällsekonomiska kostnader och
- att fastigheterna längs ledningssträckningen drabbas av stora värdeförluster.

Ei har helt korrekt kommit fram till att markkabelalternativet är att föredra ur ett miljöperspektiv. I sin rimlighetsbedömning har Ei emellertid utgått från siffror på kostnader som Vattenfall redovisat utan att bolaget presenterat några som helst underlag som styrker dessa. Därtill har de påstådda kostnaderna grova uppskattningar med mycket stora spann. Vattenfall har den fulla bevisbördan för påståenden om vad de olika alternativen innebär. Vattenfall har inte i någon del uppfyllt beviskraven. Ei har trots detta valt att förlita sig på Vattenfalls ogrundade påståenden.

I avsaknad av närmare underlag har Vattenfall inte uppfyllt beviskraven avseende de bägge alternativens beräknade kostnader. Domstolen har därför antingen att avvisa ansökan, förelägga Vattenfall att inkomma med vederhäftiga underlag, avslå ansökan pga. en ofullständig MKB eller åtminstone utgå från en konservativ bedömning som bygger på Vattenfalls beräknade maximala kostnad för luftledning respektive lägsta kostnad för markkabel. I bedömningen skulle skillnaden mellan kostnaderna för de bägge alternativen uppgå till ca 700 miljoner kr till markkabelalternativets nackdel. Vidare har Vattenfall inte uppfyllt beviskraven vad gäller påståendet att luftledning skulle vara bästa tillgängliga teknik. I sin bedömning har domstolen därför att utgå från att alternativen är i det närmaste likvärdiga vad gäller drift- och underhållskostnader, leveranssäkerhet och nätförluster.

MKB:n har till uppgift att presentera ett underlag som är så pass fullständigt att domstolen kan bedöma ansökan utifrån en rad perspektiv. Vattenfall har emellertid inte fullgjort denna sin skyldighet. I ingivet underlag saknas en fullgod alternativutredning. Kostnaderna för både luftledning och markkabel är ofullständigt beskrivna. Underlag som ger stöd för Vattenfalls kostnadsuppskattningar saknas helt. Vattenfall har inte presenterat information om ljusbågsugnens driftsparametrar. Detta medför att det är omöjligt att beräkna vilken styrka magnetfälten kring luftledningarna skulle ha samt hur långt ifrån ledningarna och hur ofta som referensvärdet 0,4 µT skulle komma att överskridas. Påverkan på miljön inklusive skyddade arter och naturområden har dessutom inte redovisats tillfredställande. Mot denna bakgrund kan MKB:n till sitt nuvarande innehåll inte godkännas.

Björn Björk, Anders Eriksson, Stefan Eriksson och Elisabeth Sauer-Eriksson

I andra hand yrkas att Ei:s beslut ska ändras så att den del av ledningen, benämnd Kottorp-Stjärnholm, som belastar deras fastigheter i stället ska förläggas intill redan exploaterad dragningsledning. I annat fall ska beslutet ändras så att ledningen markförläggs i den del som omfattar deras fastigheter.

Processen fram till det nu överklagade beslutet har från start varit bristande. Vattenfall har selektivt valt ut vilka som ska få chans att delta vid möte och uttrycka sina åsikter avseende ledningen. Det samrådsmöte som alla bereddes tillfälle att delta i var ytterst ostrukturerat. De har inte fått tillgång till godtagbar information innan dess att samrådsmötet ägde rum. Enda underlaget som gjordes tillgängligt var ett kartmaterial i mindre skala. Vattenfall har inte tagit hänsyn till miljöbalkens bestämmelser avseende samråd.

En del av utredningen av lämplig lokalisering av nät torde vara att undersöka på vilken plats den verksamhet som utgör ledningens syfte bör bedrivas. Detta bör även innefatta andra delar av Sverige där SSAB bedriver verksamhet. Omständigheterna talar emot att elnätet ska utvidgas i södra Sverige. Det finns goda möjligheter för SSAB att sikta mot en fossilfri produktion av stål i norra Sverige där företaget redan idag bedriver liknande produktion. Enligt hushållningsprincipen i

2 kap. 5 § miljöbalken ska alla som bedriver en verksamhet hushålla med bland annat råvaror och energi. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Ännu en bestämmelse som ska tas hänsyn till är 3 kap. 4 § miljöbalken där det stadgas att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Sveriges södra delar är betydligt mer exploaterade än Sveriges norra delar. Lokaliseringen av ledningarna och den mark som behöver tas i anspråk skulle innebära ett betydande markintrång för dem. Lokaliseringen skulle resultera i att marken varken kan användas till skogsbruk eller jordbruk. Det skulle även innebära att andelen skog och jordbruksmark i södra Sverige som kan nyttjas för skogsbruk och matproduktion minskar ytterligare. Ledningarna utgör inte ett sådant väsentligt samhällsintresse som ovan nämnda bestämmelse avser.

Om domstolen ändå skulle anse att ledningarna utgör ett allmänt samhällsintresse så har inte Vattenfall åberopat en tillräcklig utredning om varför ledningarna inte kan förläggas tillsammans med redan existerande luftledningarna. Att förlägga ledningarna tillsammans med existerande ledning skulle minska intrånget markant. Åtminstone om så sker på den sträcka som omfattar deras fastigheter (Kottorp-Stjärnholm). I Vattenfalls planerade ledningssträckning går en del av ledningarna i en befintlig ledningsgata i riktning mot SSAB. Vid gården Kottorp väljer Vattenfall, av anledningar som inte har givits en godtagbar förklaring, att göra en 90-gradig sväng norrut. Det innebär att ledningarna, i stället för att anläggas den kortaste vägen i riktning mot SSAB i befintlig ledningsgata, måste korsas deras fastigheter. Ledningssträckningen innebär inte bara att sträckan blir längre utan den innebär även att helt nya ledningsgator måste brytas upp på deras fastigheter. Ledningarna kommer därmed att anläggas närmare befintliga bostäder än nödvändigt. De anser att den avvikande ledningssträckningen från den befintliga ledningsgatan är helt omotiverad. I Ei:s beslut hänvisas även till att en luftledning är ett bättre tekniskt alternativ och i vissa fall hänvisas till att en luftledning *generellt* är ett bättre tekniskt alternativ. Inte heller här finns en utredning som visar statistik om vad för typ av tekniska risker som finns med en markförlagd ledning i relation till en

luftledning. Därtill bör uppmärksammas att det endast är en av de två ledningarna som planeras att nyttjas. Den andra ledningen utgör endast en reservledning. De ifrågasätter därför verkningsgraden av luftledningen i relation till en mark- eller sjökabel. Ei har inte gjort en tillräcklig proportionalitetsbedömning avseende motstridiga intressen. Dessutom finns skäl att ifrågasätta de kostnader som Vattenfall uppgett avseende en markförlagd ledning. Det är också av vikt att kostnaderna sätts i relation till det intrång som drabbar dem och övriga fastighetsägare samt det allmänna genom att mer produktiv skogsmark och bruksvärd jordbruksmark tas i anspråk. Ett förslag som inte har granskats av Vattenfall är huruvida det är ett alternativ att gräva ned de befintliga låg- och mellanspänningsledningarna och nyttja nuvarande ledningsgata och stolpar för den nu aktuella ledningen.

I beslutet uppges att Länsstyrelsen i Södermanlands län hänvisat till att naturvärdesinventeringen är väl genomförd men att artskyddsfrågan är bristfälligt utredd. Den menar att artskyddsfrågan generellt sett är bristfälligt beskriven i miljökonsekvensbeskrivningen och att det är svårt att utläsa hur sökanden avser att hantera frågan. Bristerna i utredningen bör utredas ytterligare av sökanden så att områden som riskerar att komma i konflikt med artskyddsbestämmelserna kan pekas ut. Ei anser dock att Vattenfalls utredning är tillräcklig, givet att Vattenfall samråder med länsstyrelsen. Detta utgör dock inte ett villkor i beslutet, vilket innebär att ett sådant samråd i praktiken kan uteslutas. Samrådet med länsstyrelsen bör i stället ske som ett steg i Vattenfalls utredning så att det finns ett väl underbyggt underlag som kan ligga till grund för ett eventuellt beslut om nätkoncession. Det kan därmed konstateras att Vattenfalls utredning avseende artskyddsfrågan är bristfällig

Egendomsskyddet utgör, enligt 2 kap. 15 § regeringsformen, en grundlagsskyddad rättighet som bland annat innebär att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. De har sedan tidigare drabbats av intrång, vilket innebär att ännu ett intrång utgör en än större kränkning av deras äganderätt. Det är orimligt att deras fastigheter, utan begränsning och genom tvång, exproprieras och belastas med ytterligare ledningar

utan att deras enskilda intressen tillgodoses eller att en tillräcklig utredning genomförs för att utreda bästa möjliga alternativ för samtliga inblandade.

Det föreligger inget lagakraftvunnet beslut avseende strandskyddsdispens. En strandskyddsdispens är en förutsättning för att kunna uppföra stolparna på angiven plats. Nyköpings kommuns beslut om beviljad strandskydd har överklagats till länsstyrelsen och kommer att överklagas vidare till mark- och miljödomstolen. De vill betona att strandskyddsdispensen omfattar hela 20 % av de stolpar som enligt ansökan ska uppföras i Nyköpings kommun.

Den nya ledningen kommer att öka SSAB:s elkonsument markant. Med hänsyn till vad som anges i Ei:s regleringsbrev finns anledning för myndigheten att särskilt utreda hur SSAB:s elavtal ser ut idag och hur SSAB:s verksamhet i Oxelösund, i egenskap av en stor elkonsument, påverkar ”det allmänna”. Med det allmänna åsyftas nu de enskilda som bor och bedriver verksamhet i elområde 3. Detta bör utredas och analyseras och sedan jämföras med en etablering i elområde 1, där det är en mindre efterfrågan på el generellt. En sådan konsekvensanalys bör utgöra del av underlaget för koncessionsbeslut.

CL Marklund AB

Det yrkar i första hand att Ei:s beslut upphävs och att Vattenfalls ansökan avvisas. I andra hand yrkas att beslutet ändras på så sätt att ledningarnas sträckning förläggs så att de inte går över fastigheterna Flen Alen 1:1 och Flen Nykvarn 1:2 (del av sträckan Hedenlunda-Stjärnholm), utan med ett avstånd om minst 100 meter från dessa fastigheter. Bolaget yrkar ersättning för rättegångskostnader av Vattenfall.

Catharina Marklund är lagfaren ägare till fastigheterna Flen Alen 1:1 och Flen Nykvarn 1:2. Hon är också verkställande direktör i CL Marklund AB. Bolaget bedriver bl.a. jordbruk och skogsbruk. Bolagets verksamheter bedrivs på nämnda fastigheter. På den sistnämnda fastigheten finns skyddsvärda arter och biotoper. För bevarande av dessa områden krävs att djur betar på marken. I bolagets verksamhet

ingår att på dessa områden hyra ut betesmark för hästar. På fastigheterna finns i dagsläget inga ledningar eller ledningsgator.

Catharina Marklund fick kallelse till samråd i Vadsbro Blacksta den 10 juni 2019 alternativt Bergshamra den 11 juni 2019. Kallelsen, som är daterad den 24 maj 2019, anlände runt den 1 juni 2019 och Catharina Marklund hade inte möjlighet att delta med så kort varsel. Hon deltog emellertid vid ett informationsmöte den 27 november 2019 i Nyköping. Hon uppfattade då att det förslag som lades fram var färdigt. Det uttalades också att frågor och kommentarer inte kunde tas i beaktande. Vid mötet var den dokumentation som lades fram bristfällig. De tekniska beskrivningarna var också svårförståeliga. Bristerna i processen ledde till att Catharina Marklund inte kunde lämna relevanta synpunkter till Vattenfall. Detta gällde särskilt eftersom exakta sträckningar för ledningarna inte kunde presenteras. Det är för övrigt alltså oklart var exakt ledningarna är tänkta att gå på Catharina Marklunds fastigheter. Med tanke på hur stora ingrepp nätkoncessionen kan ha på t.ex. fastigheterna Flen Alen 1:1 och Flen Nykvarn 1:2 kan samrådet inte anses ha varit tillräckligt inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen. Vidare borde ett särskilt samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ha hållits i artskyddsfrågan. Något sådant samråd har inte ägt rum. Mot denna bakgrund borde Vattenfalls ansökan ha avvisats.

Fastigheten Flen Nykvarn 1:2 har skyddsvärda arter och biotoper. Vidare är odlingsröse skyddat enligt det generella biotopskyddet. Områden på fastigheten omfattas även av en åtagandeplan. Biotopskyddad mark i Södermanland har enligt länsstyrelsen hög bevarandestatus. För att rödlistade arter ska kunna överleva krävs ett högt betetryck. Dispens krävs för verksamhet som hotar sådan artrik mark.

Bolagets hästuppfödningens verksamhet kan inte bedrivas om dess fastigheter tas i anspråk för luftburna ledningar. Stolpar, fästen och andra byggnationer skulle innebära en alltför stor skaderisk för hästarna. Dessutom skulle högspänningsledningarnas elektromagnetiska fält ha en påverkan på hästuppfödningen. Ei har utgått från vissa gränsvärden för elektromagnetiska fält från ledningar (nivåer över

0,4 μ T) när det gäller människors hälsa. Att också dräktiga djur, djurungar och djur i allmänhet kan påverkas är högst troligt. Utifrån försiktighetsprincipen ska inte högspänningsledningar dras över beteshagar. Oavsett om det i dagsläget finns en tillräckligt stor forskning på högspänningsledningars påverkan på djurs hälsa och reproduktion, så är det ett faktum att bolagets kunder inte kommer att vilja ta risken att ha t.ex. sina dräktiga avelsston på fastigheter med högspänningsledningar som alstrar magnetfält. Utan betesdjur kan bolaget heller inte uppbära EU-stöd för markerna. Bolaget skulle också drabbas negativt av luftburna ledningar genom att skogsproduktionen skulle minska genom de ledningsgator som skulle skapas. Bortsett från minskade möjligheter till virke och nyplantering, så skulle den skogsplan som syftar till ökad plantering av lövträd för bekämpning av granbarkborren inte kunna fullföljas vid en anläggning av luftburna ledningar. Bolaget skulle inte heller kunna fullfölja den åtagandeplan som finns för Flen Nykvarn 1:2. På de aktuella fastigheterna bedrivs jaktverksamhet, som inte skulle kunna fortsätta om ledningarna dras i dessa områden. Detta skulle innebära ett inkomstbortfall för bolaget. Det är även oklart om Vattenfall skulle kunna få dispens från art- och biotopskyddet för fastigheten Flen Nykvarn 1:2. En markförläggning av ledningarna på de aktuella fastigheterna kan inte vara ett godtagbart alternativ, främst eftersom det skulle störa etableringen av bl.a. svinrot och slätterfibbla och även försvåra fullföljandet av åtagandeplanen. Den skyddsvärda marken skulle vid en markförläggning påverkas ännu mer negativt än vid luftburna ledningar. I den utsträckning som ledningarna berör fastigheterna Flen Alen 1:1 och Flen Nykvarn 1:2 är alltså lokaliseringen sådan att den knappast kan sägas minimera intrång och olägenhet för miljön (jfr 2 kap. 6 § miljöbalken).

Vars och ens egendom är enligt 2 kap. 15 § regeringsformen tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller någon annat sådant förfogande utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Enligt praxis innefattar egendomsskyddet ett krav på att ingrepp ska vara proportionerliga. Ei har endast motiverat sitt beslut utifrån bestämmelser i ellagen och miljöbalken. Att proportionalitetsprincipen i dag ska ges en bredare tillämpning än förut har framkommit inte minst i rättsfallen

Parkfastigheten, NJA 2018 s. 753, och Båthuset i Stuverum, NJA 2020 s. 1129. För bolagets del skulle en dragning över dess fastigheter leda till betydande olägenheter och inkomstbortfall. Det kan ifrågasättas dels om den aktuella dragningen över dessa fastigheter är nödvändig eller om dragningen hade kunnat göras på annat sätt, dels om den fördel som det allmänna skulle vinna på en sträckning över dessa fastigheter står i proportion till den skada som sträckningen skulle innebära för bolaget. Vattenfall har inte presenterat någon särskild utredning i dessa enskilda delar. För det fall att ansökan inte avvisas bör därför i vart fall ledningarna dras utanför fastigheterna, med ett säkerhetsavstånd om åtminstone 100 meter.

Ei:s beslut har inneburit en prövning av frågor som annars tas vid ledningsförrättning. Bolaget yrkar därför ersättning för rättegångskostnader.

Gustaf Hermelin

I första hand yrkas att domstolen ska avslå Vattenfalls ansökan om nätkoncession och i andra hand att domstolen ska avvisa ansökan.

Ledningarna sträcker sig ca 1,4 km över hans fastighet Katrineholm Vedeby 6:1 och kommer att ta utrymme inom befintlig jordbruksmark och skogsmark i anspråk på fastigheten längs sträckor om ca 800 m respektive 600 m. Det finns även ett bostadshus på fastigheten, som karakteriseras av vyerna av den sörmländska landsbygden. Många fastighetsägare längs de planerade ledningarna kommer att drabbas negativt på motsvarande sätt.

Vattenfall har i sin ansökan inte utrett markkabelalternativet i tillräcklig grad och därmed inte heller presenterat någon konkret redogörelse för alternativa lokaliseringar såsom krävs enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Det ankommer på Vattenfall att visa att behovet av en ny ledning inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Ianspråktagande av annan mark kan i detta fall innebära att ledningen förläggs som markkabel i stället för som luftburen ledning, vilket Vattenfall inte bevisat är omöjligt. Åtgärden bör därmed inte tillåtas då det inte är möjligt att bedöma

huruvida det är nödvändigt att ianspråkta jordbruksmarken och skogsmarken. Vattenfall har enbart tagit fram en alternativ sträckning med markkabel som avvisats utan någon ordentlig utredning av vad den innebär. Vattenfall har därför inte visat att den lokalisering man ansökt om är den mest lämpliga och att ett utförande med luftledning utgör bästa möjliga teknik. Det kan inte anses att Vattenfall presenterat en *konkret redogörelse* för alternativa lokaliseringar. Ei har inte inhämtat ett yttrande från Jordbruksverket, trots att betydelsefull jordbruksmark kommer att påverkas av ledningen. Olägenheterna i detta fall skulle i allt väsentligt kunna undvikas vid ett utförande med markkabel. Varken Vattenfall eller Ei har i någon större utsträckning bemött eller kommenterat de många yttranden som inkommit i ärendet och som har visat att en luftledning över jordbruksmark och skogsmark kommer att innebära väsentliga hinder för jordbruket och skogsbruket. Sammanfattningsvis gör Gustaf Hermelin gällande att Vattenfall inte har förmått visa vare sig att behovet av de nya ledningarna inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom annan mark än den aktuella jordbruksmarken tas i anspråk eller att ledningarnas utförande tillgodoser kravet på att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Av 2 kap. 2 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår det att bästa möjliga teknik ska väljas med hänsyn till bland annat produktionsmark, naturmiljö, hälsa och byggnation. I det nu aktuella fallet finns det ett alternativt teknikval, markkabel, som är tekniskt tillgängligt. Vattenfall har anfört att markkabel generellt innebär vissa tekniska nackdelar jämfört med luftledning. Vattenfall har dock endast översiktligt utrett alternativet med markkabel och avfärdat detta i ett tidigt skede. Att Vattenfall har avfärdat alternativet med markkabel på ett så tidigt stadium enbart på grund av att bolaget generellt förordar luftledningar på spänningsnivåer 130 kV eller högre, att markkabel generellt kan

medföra vissa tekniska nackdelar och att luftledning generellt är mer kostnads-
effektivt kan inte anses uppfylla kraven enligt 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken. Inte
heller kan Vattenfall anses ha valt bästa möjliga teknik för den aktuella ledningen.
Det saknas uppgifter som behövs för att bedöma vilka olägenheter som en mark-
kabelförläggning för med sig i kulturmiljöhänseende, vilket innebär att besluts-
underlaget är att anse som bristfälligt. Osäkerheten ska ligga Vattenfall till last och
inte Gustaf Hermelin eller någon annan fastighetsägare längs den planerade
sträckningen. Sammanfattningsvis gör han gällande att Vattenfall inte har visat att
ett utförande av de planerade ledningarna som luftledning i stället för som mark-
kablar uppfyller kravet på bästa möjliga teknik med den sträckning som valts.

Enligt 2 kap. 7 § miljöbalken gäller kraven för hänsynsreglerna i den utsträckning
det inte kan ses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild
hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med
kostnaderna för sådana åtgärder. Ei har godtagit Vattenfalls redovisade kostnader
och har gjort bedömningen att de kan ligga till grund för kostnadsjämförelse mellan
luftlednings- och markkabelalternativet. Vattenfall har beräknat kostnaden för
luftledning till ca 1–1,4 miljarder kronor. Motsvarande kostnad för markkabel
beräknas uppgå till ca 2,1–4 miljarder kronor. Gustaf Hermelins uppfattning är att
om kostnadsuppgiften alls kan läggas till grund för någon bedömning, är kostnaden
för en markkabel inte orimlig för att åstadkomma den miljömässiga nytta och andra
vinningar som en markförlagd ledning skulle medföra. Det har härvid ingen
avgörande betydelse om det är en hög kostnad för Vattenfall som enskilt företag.
Beloppet är inte heller oproportionerligt i det enskilda fallet. Det finns dessutom
skäl att i olika avseenden ifrågasätta Vattenfalls redovisade kostnader. Det är
tydligt att Vattenfall inte har utfört de beräkningar som kan begäras, därför att
Vattenfall anser att markkabel i praktiken inte är ett realistiskt alternativ. Det är
obegripligt att Ei ändå lagt beräkningarna till grund för beslutet på det sätt som
skett. Det är Vattenfall som bär bevisbördan för att merkostnader som markkabel-
alternativet medför är orimliga i förhållande till den nytta som alternativet medför.
Med beaktande av att Vattenfall inte utrett markkabelalternativet i tillräcklig grad

och att den kostnadsberäkning som lagts fram inte preciserar posterna i beräkningen kan Vattenfall inte anses ha visat att markkabelalternativet är orimligt.

Länsstyrelsen i Södermanlands län beslutade den 15 september 2020 att den föreslagna nätkoncessionen kan antas medföra betydande miljöpåverkan och ställde krav på bl.a. en fördjupad alternativredovisning som redogör för vilka skäl som varit avgörande vid valet av alternativ för lokalisering och utformning samt varför andra rimliga alternativ valts bort. Enligt 2 kap. 17 § andra stycket 2 ellagen ska därför en specifik miljöbedömning göras för starkströmsledningarna, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28-46 §§ miljöbalken. Med hänvisning till det som anförts ovan görs gällande även att miljökonsekvensbeskrivningen inte tillfredsställande möter kravet på en alternativredovisning i 6 kap. 35 § miljöbalken. Det går därför inte att bedöma om hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är uppfyllda. Miljökonsekvensbeskrivningen ger inte tillräckligt stöd för Vattenfalls påstående att ett markkabelutförande inte är ett godtagbart alternativ. Den bristande alternativredovisningen är ett resultat av att Vattenfall är obenäget att se alternativ till den lösning som Vattenfall själv förordar. Rättsföljden av att miljökonsekvensbeskrivningen och därmed ansökan är bristfällig i detta avseende är att Ei:s beslut ska upphävas och ansökan avslås om mark- och miljödomstolen anser att en materiell prövning i och för sig är möjlig, och i annat fall att Ei:s beslut undanröjs och ansökan avvisas.

Göran Olsson och Alette Sederholm

Alternativt yrkas att föreskrifterna i beslutet punkt 3.1 upphävs, eller att denna föreskrift ändras och förenas med villkor att ledningarna ska byggas genom markförlagd kabel. Ersättning yrkas för rättegångskostnader av Vattenfall.

Ei har i sitt beslut anmärkt mot att Vattenfall enbart lämnat generella synpunkter på val av teknik för ledningarnas byggande. Ei borde med detta konstaterande inte ha beviljat koncession med föreskriften att ledningarna får byggas enligt ansökan. Ei har fattat sitt beslut, enligt egen redovisad bedömning utan erforderlig utredning, och i sina motiv läkt detta med ett allmänt resonemang om för- och nackdelar. I de

ekonomiska förutsättningarna vid val av ledningstyp utgår Ei ifrån allmänt redovisade belopp som Vattenfall framfört utan vidare utredning. Ingenting finns utrett om de faktiska ekonomiska effekterna på gårdarna och andra fastigheter längs den drygt 7 mil långa sträckan. Där tas mycket stora arealer av skog och åker i anspråk utan att det skett någon utredning om påverkan på gårdarna och de ekonomiska effekter detta intrång medför. Detta är långt ifrån en riktig hantering. Ei:s ställningstagande att det inte är rimligt att kräva markkabelförläggning längs hela eller delar av sträckan drabbar deras fastighet med 7 km ledningar, 10 % av de totala ledningssträckorna, utan att prövningsinstansen har ens någon dokumentation om de faktiska förhållandena.

Ei behöver inte heller ta ställning i denna fråga om teknisk utformning och skulle rätteligen inte ha gjort det. Detta är detaljfrågor som rätteligen ska avgöras, om enighet med markägare om upplåtelseavtal inte kan nås, vid ledningsrättsförrättning. Enligt 2 kap. 18 § ellagen kan Ei uppställa villkor för koncessionen. Denna möjlighet finns för att säkerställa allmänna men även enskilda intressen i övergripande lämplighetsavgöranden. Att möjligheten finns för Ei att lämna villkor och detaljstyra ledningens sträckning och tekniska utformning innebär inte att detta ska ske annat än när så är lämpligt och erforderlig utredning måste då finnas. Det passar inte in att Ei detaljstyr frågor om teknisk lösning och intrång i det enskilda fallet. I förevarande fall säkerställer man inte det enskilda intresset utan tvärtom behandlas alla markägare genom generella motiv och generella beslut.

De två ledningarna kommer högst påtagligt att påverka villkoren för berörda markägare. Ei hade vid sitt beslut ingen utredning om de faktiska förutsättningarna och ingen besiktning har gjorts. Vid lantmåteriförrättning enligt ledningsrättslagen krävs utredning och utgångspunkten är bästa tekniska lösning och minsta möjliga intrång. Denna ordning säkerställer egendomsskyddet för den enskilde. Markägarna har i sådana fall också för dem förmånliga rättegångskostnadsregler. Enligt 11 § ledningsrättslagen är lantmätaren i en ledningsrättsförrättning förhindrad att pröva sådant som redan är beslutat i koncessionsbeslutet. Ei:s beslut om villkor i 3.1 får därför en avgörande betydelse och hindrar Lantmäteriet och domstolarna från att

pröva sådant som Ei beslutat. Villkoret innebär allt för vida ramar för Vattenfall. Vattenfall ges i det enskilda fallet längs ledningen rätt att få ledningsrätt för sträckning och tekniskt utförande utan beaktande av de förutsättningar som där föreligger. Villkoret i punkt 3.1 ska därför under alla förhållanden upphävas.

De har under ärendets handläggning krävt att det ska ske syn och sammanträde och de har väl motiverat detta krav. Det blev ingen syn och inget sammanträde. Ei har inte ens besvarat detta yrkande. Detta är ett allvarligt fel i handläggningen av ärendet. De hade rätt att få sammanträde och frambringa bevisning genom syn.

Deras fastighet Nyköping Ålberga Gård 3:32 påverkas mycket negativt av ledningarna. De menar att deras gård drabbats oproportionerligt mycket genom den detaljändring som skett 2020. Det tidigare förslaget är lämpligare och medför väsentligt mindre intrång. Gården har genom den senare ändringen drabbats av att sträckningen går i två knän över gården som kommit att innebära ett betydligt större intrång än i tidigare alternativ. Denna ändring har enbart försämrat för alla och är olämplig. Inte heller alternativet kombinerad mark- och sjökabel har utretts och detsamma gäller alternativ till anslutningen till stationen i Hedenlunda. Vattenfall har lämnat allmänt hållna besked i dessa frågor och det borde ha skett en objektiv utredning på vetenskaplig grund. Det saknas bevis för att beslutet innebär den mest effektiva lösningen med minsta olägenhet och påverkan för motstående intressen.

Ledningarna ingår i ett projekt för grön omställning, som är viktigt för samhället. Kraftöverföringen ska naturligtvis också baseras på hållbarhet och grön omställning. Starka skäl talar för att minimera skadorna av intrång i naturen med påföljande stora sår i naturen och påverkan på gårdarna med stora arealer av skog och åker berörda. Det är inte rim och reson att Ålberga Gård ska drabbas på nu beslutat sätt för att det ska ske en grön omställning i Oxelösunds Järnverk. Särskilt inte som det finns moderna tekniska lösningar för att lösa kraftöverföringen genom markkabel eller en alternativ lösning med kombinerad mark- och sjökabel. De har begärt att Ei skulle vidta utredning i dessa frågor. Så har inte skett trots att Ei själv

kommit till slutsatsen att det saknas bevisning i frågan om val av teknisk lösning för ledningarnas byggande.

Olle Ericsson

Överklagandet gäller ledningsdragningen vid deras fastighet Glashyttan 3:4 i Nyköpings Kommun. Avståndet mellan närmaste fasledare och ett av deras bostadshus kommer att vara 59 m, beräknat på att avståndet till ledningens mitt är 64 m och överliggaren på stolpen ca 10 m. I nätkoncessionen står det "Närmaste bostadshus kommer att vara ca 70 meter från ledningen och det kommer därför finnas ett avstånd mellan ledningarna och bostäder". På samrådsmötet i Nyköping sas av en tjänsteman på Vattenfall att "ledningen kommer inte närmare något bostadshus än 100 meter" samt att "ledningen ska ligga ca 20 meter från befintlig ledning". Vattenfall visar inget intresse av att diskutera frågan. Det finns alternativa dragningar, som redovisas på inskickade kartor. Vattenfalls ledningssträckning kommer att kräva en sammanlagd ledningsgata på upp till 110 meter. Det är långt från de 20 meter som Vattenfall säger att befintlig ledningsgata behöver breddas. Landskapsbilden kommer att förändras enormt. Naturen utanför huset kommer att vara en risig ledningsgata i stället för en vacker skogsdunge. Ledningsstolpe 199 kommer att ligga helt i blickfånget från deras framsida. Med erfarenhet från de befintliga ledningarna vet han hur mycket det kan spraka vid vissa väderlekar. Den nya ledningen kommer att ligga betydligt närmare och bestå av totalt 18 st faslinor och överföra oerhört mycket mera energi så spraket förmodar han kommer att vara betydligt högre.

Håkan Grenryd och Sara Grenryd

I första hand yrkas att Ei:s beslut ändras på så sätt att Vattenfall inte medges koncession för den sträckning mellan Kottorp och Stjärnholm som avviker från befintlig ledningsgata. Förstahandsyrkandet avser alltså ett yrkande att domstolen ska bestämma att Vattenfall måste dra ledningen en annan väg avseende aktuell sträckning, förslagsvis längs befintlig ledningsgata alternativt medelst sjökabel genom Marsviken till SSAB. För det fall domstolen bestämmer att den av Ei

godkända sträckningen mellan Kottorp och Stjärnholm får nyttjas, yrkas i andra hand att domstolen villkorar denna sträckning med att markkabel används.

Sträckningen Kottorp-Stjärnholm sticker ut som ologisk redan vid betraktande av översiktskartan avseende hela sträckningen genom Södermanland. Sträckningen innebär att produktiv skogsbruksmark tas i anspråk och därmed permanent tas ur produktion. Produktiv jordbruksmark tas delvis ur bruk. Ledningsdragningen förlängs med cirka 3,5 km jämfört med att följa befintlig ledningsgata. Sträckningen innebär vidare att vandringsleden Sörmlandsleden kommer att korsas av luftledning. Vattenfall har i samrådsskedet hävdats att det avseende sträckan Kottorp-Stjärnholm finns någon trång passage vid Emtnäs som försvårar förläggning längs befintlig ledningsgata. Någon närmare beskrivning eller dokumentation kring detta har dock inte presenterats. De har själva dokumenterat förhållandena på plats och kan konstatera att det inte synes finnas någon sådan trång passage. Vattenfall har i sin ansökan angett att det kan bli aktuellt med markförläggning där det av utrymmesskäl är omöjligt att anlägga luftledning. Om det vid någon plats längs befintlig ledningsgata av utrymmesskäl skulle vara omöjligt att anlägga luftledning borde ledningen således kunna markförläggas förbi denna eventuella plats. Genom att, utan adekvat förklaring, frångå befintlig ledningsgata på sträckningen Kottorp-Stjärnholm kan Vattenfall inte anses ha uppfyllt kraven på försiktighetsmått och begränsningar som behövs för att förebygga, hindra och motverka att åtgärden att förlägga ledningen utanför befintlig ledningsgata medför skada eller olägenhet för miljön (2 kap. 3 § miljöbalken). Vattenfalls föreslagna förläggning på sträckan Kottorp-Stjärnholm kan inte anses leva upp till kravet på minsta intrång enligt 2 kap. 6 § miljöbalken, då den innebär att en helt ny ledningsgata behöver tas upp, företrädesvis i produktiv skogsmark.

Vattenfall har ansökt om luftledning längs hela sträckan Hedenlunda-Oxelösund och har angett att luftledning är den enda lämpliga utformningen för ledningar på spänningsnivån i fråga. Internationellt markförläggs ledningar numera i mycket hög utsträckning och för olika spänningsnivåer, vilket kontinuerligt uppmärksammas bl.a. medialt under senare tid. Markförläggning är naturligtvis möjligt även för den

nu aktuella ledningen. Det är oklart vad Vattenfall avser med att dragning av markledning bedöms vara ”komplicerat”. Det är likaså oklart vad som avses med att ”ett stort markintrång krävs för anläggande av kabelförbanden” då markförläggning innebär ett betydligt mindre intrång än en luftledning. För att påverkan på natur och miljö ska bli så liten som möjligt bör markkabel användas i så stor utsträckning det är möjligt. Beslutet att meddela nätkoncession avseende luftledning innebär att miljöbalkens bestämmelser om bästa möjliga teknik med hänsyn till bland annat produktionsmark inte kan anses uppfyllda. I ärendet måste beaktas att beslutet avser koncession för en ledning som ska anläggas på uppdrag av ett privat företag (SSAB). Eventuella merkostnader för att markförlägga ledningen bör därmed rimligen tas av SSAB. Att hålla nere kostnaderna för ett privat bolag kan inte vara mer prioriterat än att minimera de skador som uppstår för klimat, natur- och kulturmiljö och för enskilda fastighetsägare.

Om en luftledning dras enligt Vattenfalls förslag kommer deras fastighet inte endast att påverkas vad gäller minskad möjlighet till ett effektivt skogsbruk. Ledningen avses dessutom att dras i nära anslutning till deras bostadsbyggnad. Detta skulle innebära att deras boendemiljö påverkas negativt då landskapsbilden kraftigt förändras. Även risk för negativ påverkan av elektromagnetiska fält kan uppstå, då det ännu inte finns några säkra resultat om hur sådana påverkar människor. I beslutet anges att ledningarna inte kommer att medföra magnetfältsnivåer högre än 0,4 µT vid någon bostad. Beslutet saknar emellertid en redogörelse över den maximala nivån av magnetfält som kan uppstå för det fall endast den ena 130 kV-ledningen är i drift.

Kristina Hedin

Hon är ägare till fastigheten Kärrboda 3:8 i Nyköpings kommun. På fastigheten finns och har i decennier funnits en viktig tjäderspelplats och häckningsområde för denna skyddsvärda och störningskänsliga fågelart. Vad hon förstår har fältinventeringen skett i början av maj. Hennes erfarenhet är att det är svårt att få vetskap om lekplatsens exakta plats vid den tidpunkten. Inventering av en tjäderlek ska ske under april månad för att få ett bra resultat av antalet tuppar och hönor. För

att säkra mångfalden samt undvika konflikt med artskyddsbestämmelserna i ledningarnas utredningsområde begär hon att Ei:s beslut ska kompletteras med att Vattenfall ska samråda med länsstyrelsen, med tanke på deras lokalkunskap, om det kan finnas flera skogshönsspelpplatser där det behövs skyddsåtgärder.

Gustaf Hellström

Gustaf Hellström har förelagts att komplettera sitt överklagande men har inte gett in någon komplettering.

Guido Hildebrand

Han äger fastigheten Vadsbro-Berga 1:2 som berörs av den godkända dragningen av luftledningarna från Hedenlunda söderut via Berga med sträckning mot Oxelösund. I beslutet nämns inget om hur drabbade fastighetsägare ska kompenseras om deras fastigheter förlorar marknadsvärde pga. kraftledningen. Vattenfalls sammanvägda bedömning är att ledningarna kommer att medföra måttliga konsekvenser på landskapsbilden. Inga ytterligare kommentarer eller direktiv behandlar denna fråga. Att ha *en* kraftledningsgata av stort format öster om fastigheten ansåg de vara okej när de förvärvade fastigheten, men att få en till kraftledningsgata på västra sidan om fastigheten blir ett alltför påtagligt och negativt inslag i deras närområde och kommer med största sannolikhet att medföra en negativ inverkan på fastighetens värde vid en framtida försäljning. Att som i deras fall inte bara ha en utan två kraftledningsgator på varsin sida om fastigheten är en stor inverkan på landskapsbilden, inte måttlig som Vattenfall påstår. Berörda fastighetsägares rätt till ersättning måste beaktas om det kan bedömas att fastigheter tappar i värde pga. den nya kraftledningen. Direktiv om hur detta ska hanteras bör skrivas in i beslutet.

Jönåkers Häradsallmanning

Alternativt yrkas att föreskrifterna i beslutet punkt 3.1 upphävs, eller att denna föreskrift ändras och förenas med villkor att ledningarna ska byggas genom markförlagd kabel. Ersättning yrkas för rättegångskostnader.

Underlagen till Ei:s beslut är undermåligt beskrivna av Vattenfall. Det rör de olika alternativens effekt på och konsekvenser för landskapsbild och kulturmiljövärden. De anser vidare att viktiga kulturmiljövärden inom berörda områden hanteras oacceptabelt ovarsamt i beslutsunderlagen. Dessa förefaller dessutom sakna vetenskaplig grund. Beslutsunderlaget rymmer omotiverade avvägningar mellan olika intressen. I stycke 5.2.1 respektive 5.2.6 beskrivs effekter på landskapsbild och skyddsvärda arter. De olika alternativens effekt på landskapsbild är snävt belysta och ofullständigt beskrivna samtidigt som kompletterande skyddsåtgärder krävs för enskilda arter av olika slag. Ekonomiska avväganden och analyser liksom bedömd total kostnad för olika vägval är summariskt redovisade. Viktiga intrångsfrågor ska prövas i ledningsrättsförrättningar och inte i koncessionsärenden. Ei:s underlag till beslut rymmer många motstridiga argument. I t.ex. stycke 5.2.4 framkommer att *"Ei bedömer att ledningarna inte påtagligt kan anses försvåra ett rationellt skogsbruk"*. Samtidigt vittnar flera större markägare om att luftledningarna påverkar skogsbrukets möjligheter betydligt mer än markförlagd kabel, liksom vilken skogsmarksareal som faktiskt påverkas av luftledningsalternativet. Dessutom förordar flera kommuner liksom LRF markbunden kabel för att minimera den negativa effekten på jordbrukets förutsättningar. Trots att Ei påtalar åtskilliga utredningsbrister i underlaget till beslut meddelas nätkoncession, ett förfarande Jönåkers Häradsallmänning finner anmärkningsvärt.

Ove Larsson och Marie Wiström

Vid de samråd som anordnats har inte Vattenfall presenterat vetenskapliga fakta bakom sitt förslag, inbjudit till dialog eller tagit tillvara de förslag på alternativa dragningar som framkommit. I första hand yrkar de på att ledningen grävs ner. Nedanstående synpunkter blir då inte aktuella över huvud taget. I andra hand yrkar de på att ledningen i möjligaste mån dras i befintlig ledningsgata och inte i orörd natur. Dock med hänsyn till nedanstående skyddade arter, kulturmiljö och friluftsliv. Där nuvarande ledning korsar Långhalsen störs redan nu de häckande havsörns- och ormvråkspopulationerna, både av ledningen i sig och vid den regelbundna röjningen av kraftledningens gatan. Den nu föreslagna kraftledningen och ledningsgatan kommer att avsevärt förvärra situationen. Enligt Vattenfalls

inventering finns inga boplatser för rovfåglar inom sträckningen, vilket de med säkerhet vet inte är sant eftersom de observerar både havsörn och ormvråk dagligen. De delar länsstyrelsens och Naturskyddsföreningens uppfattning om att artskyddsfrågan är bristfälligt utredd och analyserad. Luftledning innebär en avsevärd påverkan på landskapsbilden jämfört med markkabel. De s.k. julgransstolpar som är planerade ger ett mycket mer störande intryck än dagens trästolpar. Även om ledningen dras i befintlig gata blir intrycket förödande för friluftsliv och rekreation. Detta går aldrig att återfå. Föreslagen sträckning avviker från nuvarande sträckning och går genom orörd natur, vilket flera remissinstanser har påpekat. Vattenfall har på ett nonchalant sätt avfärdat ny vetenskap och teknik på hur förläggning av starkströmskabel görs i andra länder för att skona miljö och landskap. I flera närliggande länder är det alltid markförläggning som är förstahandsvalet, i vissa fall till och med lagkrav.

Margit Larsson-Nordén

Hon vill att beslutet omprövas och att man tar alternativet med nedgrävd kabel som de drabbade förordar. Hade hon bott i Sovjet hade detta förfarande kanske varit fullständigt normalt men i Sverige som ska vara en demokrati, låta ett statligt bolag - Vattenfall - bete sig som feodalherrar, intrång på annans mark, väktare och polis som ledsagare till personalen, provtagning på vattentäktsområden? Berättelserna är många om hur detta företag betar sig. Kör över de markägare som drabbas av luftledningar, flertalet har bott där i generationer. Närboende som inte kommer att kunna bo kvar på grund av de skador som förorsakas. Nu är det inte kostnadsskäl som anges, vinsten för Vattenfall är rejält tilltagen, utan prestigen i frågan som gör att Vattenfall måste köra över folk.

Åsa Lindeberg och Gunnar Mården

Den så kallade samrådsprocess Vattenfall erbjudit har varit undermålig. Möten har anordnats med mycket kort varsel. Privatpersoner har uppfattat dessa möten som envägskommunikation från Vattenfalls sida. Synpunkter som lämnats av enskilda och t.ex. av Katrineholms kommun har avfärdats utan diskussion. Att luftledning är ett bättre alternativ rent tekniskt innebär inte med nödvändighet att det alternativet

ska väljas, men Vattenfall har under hela processen vägrat diskutera alternativ. Ingenstans framgår det varför Svenska kraftnät utsett just Hedenlunda som anslutningspunkt. Eftersom det redan finns en ledningsgata till Oxelösund från Kimstad måste det vara möjligt att bygga en ny ledning i samma gata. De argument som framförs mot anslutningspunkt Kimstad ter sig obegripliga och irrelevanta. Markkabel för 130 kV ledningar används i stor omfattning i andra länder, t.ex. Danmark. Varför är det inte lämpligt i Sverige? Med tanke på säkerhetsläget och hot om angrepp på infrastruktur ter det sig som mera av en försiktighetsprincip att använda markkabel än att bygga ledningar som lätt kan angripas och förstöras. Att anläggande av markkabel är dyrare än luftledning är ekonomiskt betydelselöst för SSAB. Den planerade ledningen är ett beställningsverk från SSAB och ska rimligen bekostas av företaget. Den planerade ledningen är inte ett väsentligt samhällsintresse. Den absolut längsta delen av den planerade ledningen kommer att gå genom skogsmark som inte sedan tidigare har ledningsgata. Något som överhuvudtaget inte nämns i Ei:s beslut är frågan om det finns kapacitet i elnätet i södra Sverige för detta projekt. I nuvarande situation med elbrist och skyhöga priser borde Ei uttrycka åsikt om huruvida denna ljusbågsugn alls kan anläggas i Oxelösund. Kanske borde SSAB bygga den i Luleå istället.

Sammanfattningsvis är deras åsikt att Ei inte har beaktat de förslag som kommit från kommuner och enskilda om förläggning av den planerade ledningen som markkabel. Vattenfall framför upprepade gånger att de ”anser” och ”bedömer” att markkabel inte är något alternativ, och Ei verkar ha lyssnat på detta utan att utifrån oberoende kunskap om elöverföring i markkablar bilda sig en egen uppfattning om för- och nackdelar. Deras åsikt är också att Ei inte nog har beaktat den miljömässiga konsekvensen av en ny luftledning av aktuell dimension. Vattenfall hävdar att den nya ledningen följer befintlig infrastruktur till stor del. Det räcker med att betrakta koncessionskartan för att inse att det inte är sant. De önskar att domstolen undanröjer Ei:s beslut och kräver av Vattenfall att den aktuella ledningen byggs som markkabel.

Göran Nilsson

Vattenfalls genomgående argument att luftledningar generellt är att förorda ifrågasätts särskilt i en nyligen redovisad statlig utredning som bl.a. påpekar att det inte är klarlagt risken för negativ påverkan vid användning av markkablar och att det inte är tydligt enligt vilka bestämmelser frågan om valet mellan luftledning och kabel ska bedömas. Det föreligger svårigheter för utomstående expertis inom kabelteknikområdet att få gehör för sina synpunkter om ifrågasättanden av Vattenfalls påstående om fördelar med luftledningar och deras påstående om nackdelar med markkablar. Det finns nytt svenskt spetskunnande med markförlagda kablar på stark frammarsch med stort internationellt intresse. Flera andra länder använder framgångsrikt markkablar över längre sträckor för elöverföring på högre spänningsnivåer. Vattenfall har inte utrett frågan om alternativa dragningar av elnäten i enlighet med intentionerna i miljöbalken, utan endast kortfattat beskrivit dem. Att utreda olika alternativ i ett konsekvenssyfte innebär att sådana ska utgå från olika utgångspunkter för den planerade verksamheten, exempelvis funktion, miljöpåverkan eller kostnader – så har inte skett. Istället har Vattenfall avstyrat samtliga kortfattat beskrivna alternativ för markkablar med samma återkommande motiv. ”Vattenfall bedömer att luftledningar är ett bättre alternativ”. Vad avser teknikvalet mellan luftledningar och markkablar har Svenska kraftnät konstaterat att markkablar är det billigare alternativet över den tid en ledning ska leverera el, i detta fall inpå nästa århundrade, vilket säkerligen kommer att gynna både industrikunder och konsumenter med lägre elkostnader i en framtid.

Klimataspekter har visat sig vara en ”icke-fråga” i såväl elnätsbranschen som bland nätföretag i sina affärsstrategiska bedömningar av den framtida elektrifieringen av vårt land. Vattenfall har angett att de huvudsakliga skälen för sin bedömning att generellt föredra luftledningar är utifrån en teknisk och ekonomisk natur och hänvisar till begreppet ”Best Available Technology” (BAT). I den vedertagna tolkningen av BAT ingår också syftet att skydda miljön. Denna aspekt ingår inte i Vattenfalls tolkning och efterlevnad av BAT-begreppet, vilket gör att Vattenfall helt bortser från miljöaspekter (och klimatfrågor) i sin planering av etablering av elnät. Luftledningar har en dokumenterat större klimatpåverkan jämfört med kablar, vilket

Vattenfall själva redovisat underlag för i sin MKB, beroende på större utsläpp av växthusgaser för löpande underhåll samt därutöver ett större upptag av koldioxid genom minskad avskogning. Framtida klimatförändringar kommer att leda till alltmer extrema vindförhållanden som redan nu i Sverige lett till nedblåsta kraftledningar på högsta spänningsnivå. Den större klimatpåverkan som luftledningar medför bidrar till alltmer extrema vindförhållanden och bidrar på så sätt till en ”ond cirkel” som drabbar den egna verksamheten.

Oron i vår omvärld har lett till ett hybridkrig med behov av särskild hänsyn till försvarspolitiska bedömningar och den ökade risk som föreligger för attentat mot landets energisystem, vilket bl.a. lett till att regeringen nyligen etablerat ett nytt nationellt säkerhetsråd. MSB ser allvarligt på blottläggning av samhällsnödvändig infrastruktur såsom kraftledningar. SÄPO gick nyligen ut med en uppmaning om en ökad och extra vaksamhet kring infrastruktur där man särskilt pekade på elnäten som den viktigaste komponenten då störningar och avbrott i elförsörjningen kommer att medföra stora och mycket allvarliga konsekvenser på de flesta samhällsfunktioner. Luftledningar är det sämre alternativet att driftsäkert överföra el både ur ett klimat- och försvarspolitiskt perspektiv.

Mot bakgrund av de mycket speciella förutsättningar som måste gälla vad avser elöverföring till SSAB:s ljusbågsugn behöver risken för driftstörningar och elavbrott minimeras så långt det går. Sådana störningsmoment är högre för luftledningar än för markkablar. Denna ökade risk med luftledningar understryks ytterligare av att Vattenfall planerar att samlokalisera huvudledningen med en reservledning. Vid extrema vindförhållande är det troligt att båda ledningarna i så fall skadas samtidigt, vilket då leder till totala elavbrott över längre tidsperioder. Att möjliggöra tillverkning av fossilfritt stål är ett ”flaggskepp” i regeringens marknadsföring av Sveriges framskjutna klimatarbete, inte minst internationellt. SSAB kommer säkert att få stor uppmärksamhet för sitt speciellt stora engagemang i klimatfrågor. I de flesta stora branscher i Sverige pågår ett stort arbete att beräkna sin totala klimatpåverkan där det generellt visat sig att den stora delen av denna klimatpåverkan sker ”uppströms” – i leverantörsledet, vilket kan liknas vid

Vattenfalls elleverans. Vattenfalls beslut att leverera el med onödigt stor klimatpåverkan missgynnar SSAB i detta avseende, som säkert vill visa på en egen ”fossilfri leverantörskedja”.

De flesta sakägare har framfört åsikter om att de förespråkar en markkabel. Vattenfall undanhöll framtagna information om sjö- och markkablar i samråden eftersom ”Vattenfall bestämt att luftledningarna generellt sett är ett bättre tekniskt alternativ för denna anslutning”. Vattenfall har undanhållit att till de berörda sakägarna tillkännage att: ”Alternativ med sjö- och markkablar har inte utretts då det inte är förenligt med Vattenfalls teknikvalspolicy”. Ei har i sitt beslut noterat att ett flertal berörda fastighetsägare uttryckt sitt missnöje med samråden då alternativ till luftledningarna inte beskrivits på ett fullgott sätt och de inte fått svar på frågor som ställts. En allmän uppfattning bland de som deltog vid samråden var att man känt sig ”illa behandlade” och uppfattade att Vattenfall ”bestämt sig från början”. Många sakägare reagerade särskilt på att Vattenfall inte själva höll samråd utan lät en konsult göra det. Vattenfall var visserligen närvarande men då med några nyanställda som var med för att ”lyssna och lära”.

Erik Schenström

Han är delägare i fastigheten Björkvik-Hultstugan 1:1 i Katrineholms kommun. Ei:s beslut bör rivas upp och istället bör man utreda alternativet markkabel. I underlaget för beslutet saknas en oberoende och verklighetsförankrad utredning om alternativet markkabel. Detta alternativ har utretts av andra, så som t.ex. gruppen Gräv ner, och måste ges utrymme i diskussionen. Den (beräknat) högre anläggningskostnaden för en markkabel på ett antal 100 miljoner kronor är stor för en enskild person, men för stora företag som det rör sig om i detta fall är den försumbar och kommer dessutom att tjänas in inom 20 år pga. de lägre drift- och underhållskostnaderna. En luftledning innebär ett stort intrång i naturen och orsakar oåterkalleliga skador för samtliga berörda markägare. Sverige ska vara med och leda omställningen till en fossilfri industri, men den får inte ske på bekostnad av våra värdefulla landskap.

Florence Wirengren och Rolf Wirengren

Florence Wirengren och Rolf Wirengren har förelagts att komplettera sitt överklagande men har inte gett in någon komplettering.

Bo Ytterström

Dragningen av luftledning är grundad på ett tveksamt underlag. En titt på en karta visar att dagens kraftledning följer i stort en öst/västlig dragning från Kottorp/Kärrboda till Stjärnholm för att sedan följa väg 53 ned till SSAB Oxelösund. Med motivering och hänsyn till Natura 2000 är den tänkta dragningen att från Kottorp/Kärrboda gå norrut knappt 2 km - för att därifrån gå i östlig riktning mot väg 53 - och vidare mot Oxelösund. Den nya dragningen får en mycket stor påverkan på boende längs den tänkta dragningen förutom fler jordbrukare som får intrång på sina marker. Idag är området söder om den befintliga ledningsdragningen ett Natura 2000-område. Vilket i sig inte torde hindra Vattenfall att förlägga även den nya ledningen parallellt med den befintliga vilket skulle ge betydligt mindre olägenheter för boende och jordbrukare. Även om den nya ledningen placeras parallellt med den befintliga, borde den hamna utanför gränsen för Natura 2000. Den föreslagna ledningsdragningen drivs i första hand utifrån ett kommersiellt bolags vinstintressen och är således inte ett allmännyttigt projekt av intresse för staten. Denna omständighet bör avspeglas i såväl val av teknik som i ersättning till berörda fastighetsägare för det fall att ledningarna kommer till stånd. Bästa möjliga teknik ska enligt miljöbalken väljas, som orsakar minsta möjliga skada och påverkan på produktion, landskap, människors hälsa och miljö. Den lösning som ger minst påverkan på omgivningen och lägst total samhällskostnad bör väljas. Han anser att Ei och Vattenfall i ovanstående fråga låter fåglarnas intresse gå före de boende människornas (inkl. jordbrukares) intresse. Ett faktum han har mycket svårt att förstå. Den viktigaste frågan för honom som ägare av Bränn-Ekeby 8:26 är just luftledningens dragning. Den av Vattenfall föreslagna dragningen verkar beslutad på tveksamma grunder och om den blir verklighet kommer den att påverka hans boendemiljö väsentligt negativt.

BEMÖTANDEN

Ei och Vattenfall har bemött överklagandena i huvudsak enligt följande.

Ei

Ei bestrider ändring av det överklagade beslutet. Beslutet är riktigt och Ei hänvisar till vad som anförts i detta. Det har i överklagandena framställts yrkande om att ärendet ska återförvisas. Ei vidhåller att det finns förutsättningar att bevilja Vattenfall nätkoncession enligt dess ansökan.

Flera klagande har framfört att den anslutande ljusbågsugnen inte borde anläggas i Oxelösund. Den anslutande verksamheten som sådan kan inte prövas inom ramen för koncessionsprövningen. Huruvida den planerade ljusbågsugnen är lämplig i sig eller om den skulle kunna anläggas på annan ort ingår inte i prövningen.

Klagande har framfört att Ei inte borde tagit ställning till ledningens tekniska utförande samt att den tekniska utformningen och den detaljerade sträckningen inte borde fastställts i beslutet om nätkoncession utan överlämnas till att bestämmas vid ledningsrättsförrättning. En nätkoncession för linje ges för en ledning med i huvudsak bestämd sträckning. En nätkoncession får endast beviljas om ledningen är lämplig från allmän synpunkt. Nätkoncessionen ska också vara förenlig med de bestämmelser i miljöbalken som framgår av 2 kap. 17 § ellagen. Ledningens tekniska utförande har betydelse både i fråga om dess tekniska lämplighet och i fråga om dess miljöpåverkan. Det är inte möjligt att göra koncessionsprövningen enligt ellagen utan att ledningens tekniska utformning beaktas. Sträckningen måste vara huvudsakligen bestämd men också så pass detaljerad att miljöbedömningen kan göras. Ei noterar här också att en nätkoncession innebär tillstånd att bygga och använda en starkströmsledning, men nätkoncessionen i sig ger inte koncessionshavaren rätt att ta mark i anspråk. Den rätten omfattas inte av koncessionsbeslutet. Inte heller omfattar prövningen frågor om ersättning på grund av ledningsrätt eller annan belastning av fastighet.

Flera klagande påstår att Vattenfalls samråd varit bristfälligt och att sakägare inte blivit tillräckligt informerade, inte fått komma till tals och att Vattenfall inte varit tillgängliga för att svara på frågor under samrådsmöten. Dessa invändningar mot samrådet har lämnats redan tidigare och har beaktats när Ei godkände miljökonsekvensbeskrivningen. Även om många sakägare hade önskat ett mer långtgående samråd eller att lämnade synpunkter borde fått ett större utrymme i miljökonsekvensbeskrivningen, vidhåller Ei att samrådet genomförts i enlighet med miljöbalken.

Klagande har framfört att ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken borde ha hållits och att länsstyrelsen inte kunnat lämna adekvata synpunkter i processen. Länsstyrelsen har deltagit i utrednings- och avgränsningssamråd och Ei har också inhämtat yttranden från länsstyrelsen under handläggningen av ansökan. Det är inte nödvändigt att ett särskilt samråd genomförs med särskilt åberopande av 12 kap. 6 § miljöbalken och detta är inte heller ett krav för nätkoncession. Som framgår av beslutspunkt 3.3 ska Vattenfall samråda med länsstyrelsen i fråga om fågelavvisare. Att nätkoncession meddelas befriar inte Vattenfall från eventuell skyldighet till samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om en sådan situation som avses i bestämmelsen aktualiseras. Detta ligger dock utanför koncessionsprövningen.

I överklagandena har anförts att den miljökonsekvensbeskrivning som presenterats av sökanden är ofullständig och kan därför inte ligga till grund för miljöprövningen. Ei har under handläggningen av Vattenfalls ansökan begärt in kompletteringar av inlämnad miljökonsekvensbeskrivning i de delar Ei bedömt att uppgifter saknats eller varit otydliga. Bland annat har uppgifter begärts kring förtydligande kostnadsberäkning av huvudalternativ och markkabelalternativ, magnetfältsberäkningar, kartor gällande sträckning, teknisk beskrivning av ledningarna och frågor kring genomförda inventeringar. Ei har därefter bedömt att den miljökonsekvensbeskrivning som ligger till grund för Vattenfalls ansökan innehåller de uppgifter och har den omfattning och detaljeringsgrad som är rimlig och behövs för en samlad bedömning av de väsentliga miljöeffekter som

verksamheten kan antas medföra, i enlighet med 6 kap. 37 § miljöbalken. Det som framkommit i överklagandena föranleder inte Ei att göra en annan bedömning.

Ett antal klagande har framfört att alternativa sträckningar varit att föredra och det har också framförts förslag på alternativ som innebär en annan anslutningspunkt än Hedenlunda. De alternativa sträckningar som framförts i målet har framförts även under Ei:s handläggning. Ei:s bedömning av Vattenfalls alternativutredning och om alternativa sträckningar framgår av avsnitt 5.3 i beslutet. Ei gör ingen annan bedömning än vad som framgår av det överklagade beslutet.

Klagande har framfört att Ei inte hörsammat enskilda markägares önskemål om syn under handläggningen. Enligt förordningen (2021:808) om nätkoncession ska Ei inhämta synpunkter från bland annat ägare av berörda fastigheter och andra sakägare. Av processekonomiska skäl är handläggningen huvudsakligen skriftlig och Ei har inte funnit att platsbesök på enskilda fastigheter är motiverat i detta fall.

Flera klagande har framfört att Ei:s beslut inte borde ha innehållit ett så kallat allmänt villkor som binder Vattenfall till de utfästelser som bolaget gjort i samband med ansökan. Ett allmänt villkor är vanligt förekommande vid beslut om nätkoncession och vid andra tillstånd som rör miljöfarlig verksamhet. En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt. En förutsättning för att verksamheten ska vara godtagbar är att den utförs enligt miljökonsekvensbeskrivningen. Utan det allmänna villkoret hade beslutet behövt innehålla särskilda villkor som motsvarar samtliga dessa åtaganden. Det hade inte varit ett effektivt sätt att föreskriva villkor.

Klagande har framfört att luftledning inte är ett lämpligt utförande för ledningen. Markkabel framförs som ett bättre alternativ. Frågan om en lednings tekniska utförande kan ha betydelse både i fråga om ledningen utgör en tekniskt lämplig ledning på det sätt som krävs enligt 2 kap. 12 § och i fråga om vad som är en miljömässigt godtagbar lösning som är förenlig med 2 kap. 17 § ellagen. Vad gäller frågan om luftledning är en miljömässigt godtagbar lösning vidhåller Ei den rimlighetsbedömning som framgår av avsnitt 5.3 och 5.4 i beslutet. Verksamhetsutövaren är skyldig att visa hänsyn och vidta skyddsåtgärder i den utsträckning som det inte kan anses orimligt att utföra dem. I de fall markkabelförläggning kan medföra miljömässiga fördelar går det inte att kategoriskt avfärda markförläggning som ett alternativ. Bedömningen om en åtgärd behövs eller rimligen kan krävas måste bedömas i det enskilda fallet. Detta innebär dock inte att allmänna avvägningar om den tekniska utformningen saknar betydelse. Även förutsättningarna för svenska elnätets förmåga att möta samhällets behov bör tas i beaktande vid bedömningen av vilka anpassningar som kan göras och i vilken omfattning förutsättningarna för anpassningar kan utredas i varje enskilt fall. Sverige är i behov av omfattande utbyggnad av elnätet för att möta samhällets behov och för att energiomställningen ska kunna göras. Luftledning är det vanliga sättet att utforma en ledning på denna spänningsnivå. För att samhällets behov av en effektiv koncessionsprövning ska kunna uppfyllas måste det till viss del gå att göra allmänna antaganden om vanliga tekniska lösningar och att detaljerade utredningar om markkabelalternativ behöver göras först om det framkommer omständigheter som motiverar detta. Huruvida markförläggning är en rimlig anpassning för en viss nätkoncession beror sedan på den miljöpåverkan som ledningen medför i det enskilda fallet, de miljömässiga fördelar som en markförläggning skulle innebära i jämförelse med luftledning samt kostnad. Som framgår av det överklagade beslutet bedömer Ei att markkabel inte är påkallat i detta fall.

Att en ansökan om nätkoncession även ska innehålla en kostnadsberäkning framgår av 6 § förordningen om nätkoncession. Det saknas dock formella krav på vad kostnadsberäkningen ska innehålla. Vid den materiella prövningen har ledningens kostnad betydelse dels i fråga om en föreslagen ledning är lämplig med hänsyn till

kostnaden för anslutande kund och kundkollektivet i övrigt, dels i frågan om en miljöanpassning av ledningen är rimlig med hänsyn till de miljömässiga vinster som anpassningen skulle kunna medföra. Det inte möjligt att exakt beräkna kostnader i det tidiga stadium då koncessionsprövningen sker och den verkliga anläggningskostnaden är känd först när anläggningsarbetet är klart. Kostnader för drift och underhåll och andra kostnader under ledningens livstid är inte heller kända förrän ledningen är avvecklad. Den beräkning som används vid koncessionsprövningen måste därför vara en preliminär uppskattning. Den kostnadsredovisning som legat till grund för Ei:s beslut avviker inte från vad som är vanligt förekommande och Ei har inte funnit omständigheter som motiverar en annan beräkning. Oavsett om Vattenfalls kostnadsuppskattning eller den alternativa kostnadsberäkning som framförts av klagande ligger till grund för bedömningen så anser Ei att kostnaderna är sådana att det inte är rimligt att kräva att ledningen markförläggs. Bedömningen har gjorts med beaktande av de miljöintressen som identifierats längs ledningen, de miljömässiga vinster som en markkabel skulle medföra samt de tekniska komplikationer som ett markkabelalternativ innebär.

Klagande har framfört att markkabel är bättre ur ett samhällsskydd- och beredskapsperspektiv. Luftledningar, markkablar och sjökablar medför olika styrkor och svagheter i fråga om yttre påverkan. Luftledningar är vanliga i svenska elnätet och att luftledningar i och för sig kan påverkas av olyckor, angrepp eller andra yttre omständigheter gör inte att utförandet i sig inte är lämpligt från allmän synpunkt. Klagande har också framfört att ledningen bör markförläggas med hänsyn till klimatet. I huvudsak framförs att en luftledning innebär en bredare ledningsgata och att detta i sin tur medför att fler träd avverkas. Skogen är en kolsänka som bidrar till att begränsa klimatförändringar vilket borde motiverat markförläggning. En fullständig analys av klimatpåverkan från luftledningen i jämförelse med ett markkabelalternativ skulle kräva även en analys av produktion, underhåll och avveckling av respektive ledningstyp. Ei bedömer dock att den skillnad i klimatpåverkan som olika utföranden skulle innebära har begränsad betydelse för bedömningen och att klimathänsyn inte motiverar markkabel.

I överklaganden har framförts att det inte tagits tillräcklig hänsyn till artskyddet och att frågan varit otillräckligt utredd. Ei anser att miljökonsekvensbeskrivningen på ett tillräckligt sätt identifierar och beskriver de miljöeffekter som ledningen kan antas medföra i sig samt de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna. Inventeringar har gjorts enligt gällande standard och överensstämmer med vad som är brukligt för liknande projekt. Ei har beaktat de synpunkter som lämnats av länsstyrelsen och andra sakägare under processen. Ei har fört en dialog med länsstyrelsen inför den slutliga bedömningen och tagit hänsyn till de synpunkter som framförts. Beslutet har förenats med ett särskilt villkor om att Vattenfall ska samråda med länsstyrelsen om placering av fågelavvisare. De spelplatser och andra platser av betydelse för tjäder som omnämns i överklagandena har beaktats vid beslutet. De anpassningar och skyddsåtgärder som föreskrivs i koncessionsbeslutet är tillräckliga för att nätkoncession ska kunna meddelas. Utöver dessa skyldigheter kan det finnas ytterligare krav på Vattenfall i form av dispens enligt artskyddsförordningen med mera. Detta prövas dock inte inom ramen för koncessionsprövningen.

Det har i överklagande anförts att landskapsbilden är värdefullare än vad Ei har bedömt i sitt beslut. Ei har under avsnitt 5.2.1 i beslutet anført att en kraftledning alltid innebär en påverkan på landskapsbilden genom den ledningsgata som behövs för ledningen och att stolpar, linor och andra anläggningsdelar blir ett nytt inslag i landskapet. Den påverkan som uppstår längs ledningssträckningen är dock inte av sådan karaktär att detta i sig motiverar att välja en annan sträckning eller att anlägga ledningarna som markkabel. Ledningarna följer också till stora delar befintlig infrastruktur för att påverkan ska bli mindre. Ei finner inte anledning att göra en annan bedömning genom de synpunkter som nu förts fram än den bedömning som gjorts i det överklagade beslutet.

Ei:s bedömning i fråga om intrång i skogsmark och jordbruksmark framgår av avsnitt 5.2.3 och 5.2.4 i beslutet. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk om det

behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Ett exempel på ett sådant väsentligt samhällsintresse är tekniska försörjningssystem (prop. 1985/86:3 s. 53). En kraftledning är ett sådant system. En kraftledning skiljer sig från t.ex. en vindkraftsanläggning eller en solcellsanläggning på så sätt att ledningen måste vara lokaliserad mellan två givna anslutningspunkter och att ledningen endast kan lokaliseras längs olika sträckningar mellan dessa punkter. En lämplig lokalisering i form av sträckning innebär ett val av olika kombinationer av markanvändning och där den totala markanvändningen och miljöpåverkan måste beaktas. Detta innebär att jordbruksmark kan behöva tas i anspråk för att kunna bevara andra samhällsintressen, särskilt andra intressen som skyddas av miljöbalken. I ansökan har redovisats alternativ till den sökta verksamheten och även med beaktande av möjliga alternativ bedöms den valda sträckningen som lämplig. Sträckningen följer huvudsakligen befintlig infrastruktur och berör endast till mindre del jordbruksmark. Vid bedömningen om behovet av ledningen kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark än jordbruksmark tas i anspråk måste ledningens totala påverkan beaktas. Klagande har också anmärkt på att Ei inte inhämtat yttrande från Jordbruksverket. Det är normalt inte motiverat att inhämta yttrande från Jordbruksverket i nätkoncessionsärenden. Jordbruksmark är inte den dominerande markanvändningen i detta fall.

Ei:s bedömning i fråga om uppkommande magnetfälts påverkan på människors hälsa och miljön framgår av avsnitt 5.2.2 i beslutet och utgår från den praxis som utvecklats gällande magnetfält från kraftledningar. I avsaknad av fastställda gränsvärden har 0,4 µT fått anses vara en lämplig utgångspunkt. Denna utgångspunkt har utvecklats med beaktande av att kunskapsläget är ofullständigt i fråga om hälsoeffekter från elektromagnetiska fält från kraftledningar. De invändningar som framförts i överklaganden medför ingen annan bedömning än vad som framgår av Ei:s beslut.

Olle Ericsson har uppgett att avståndet till ett av hans bostadshus är 64 meter medan det i Ei:s beslut står att avståndet är ca 70 meter till närmaste bostadshus. Han har också framfört att avståndet blir 59 meter om man mäter från närmaste ledare i stället för från mitten av ledningarna. Oavsett om Olle Ericssons uppgifter läggs till grund för bedömningen så kommer de förväntade magnetfältsvärdena understiga 0,4 μ T. Avståndet till bostadshuset innebär inte hinder mot tillstånd.

Det har i överklaganden anförts att Ei har gjort en dålig bedömning av kulturmiljön och att ledningen försämrar möjligheterna till friluftsliv. Ei:s motivering gällande kulturmiljön redovisas i avsnitt 5.2.7 i beslutet, och avsnitt 5.2.8 för friluftsliv. Gällande kulturmiljön så framgår det av Ei:s beslut att förutsättningarna för utredning i fält har varit begränsade i de delar Vattenfall vägrats tillträde till ett antal fastigheter längs det planerade utredningsområdet, och underlaget är därför mindre än vad som annars hade varit fallet. Länsstyrelsen har också påpekat att påverkan på fornlämningsmiljön kan bli större än vad som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen. Ei har dock bedömt att miljökonsekvensbeskrivningen ger en tillräcklig bild av konsekvenserna för bedömningen om tillräcklig hänsyn har tagits för verksamheten i fråga. Ei vill även understryka, vilket framgår av beslutet, att risken för påverkan på kända och okända kulturmiljöobjekt är mindre för en luftledning än vid markkabelförläggning då schaktning behöver ske längs hela den markförlagda sträckan. Då ledningen planeras som luftledning förväntas påverkan främst ske på de punkter där stolpar placeras, och i samband med arbete för att uppföra och underhålla ledningarna. Som Ei upplyst om i beslutet så ger en nätkoncession inte någon rätt till ingrepp i fornlämning eller någon annan åtgärd som regleras i kulturmiljölagen. Ledningen går genom ett område som utpekats som riksintresse för kulturmiljön, Kiladalen. Länsstyrelsen har påpekat att ledningarna kommer skada riksintresset men att de utpekade uttrycken för riksintresset inte bedöms skadas, och att det därför inte är fråga om en påtaglig skada. Ei delar denna bedömning genom det överklagade beslutet. Sammanfattningsvis är Ei:s uppfattning att det har gjorts en tillräcklig bedömning gällande påverkan på kulturmiljö och friluftsliv.

Vattenfall

Vattenfall motsätter sig samtliga yrkanden som klagandena framställt och yrkar att de ska avslås. Ei:s beslut ska fastställas. Huvudregeln om att varje part i målet ska stå för sina egna rättegångskostnader gäller, varför yrkanden om ersättning för rättegångskostnader bestrids.

Flera klagande har anmärkt på detaljnivån i koncessionsbeslutet och att många frågor kvarstår. Att det efter en meddelad koncession kvarstår olika frågor att hantera och reglera är rutin. I koncessionsprövningen är övergripande frågor om tillåtlighet, lokalisering och huvudsakligt utförande primära. Koncessionsbeslutet omfattar en korridor som är cirka 100 meter bred, men ledningsgatans faktiska bredd blir smalare än så och placeringen inom koncessionsstråket bestäms när förbindelsen detaljprojekteras. I detaljprojekteringen bestäms också frågor om t.ex. längd på spann och stolpval. Även frågor om markintrång och ersättningar till fastighetsägare hanteras i ett senare skede, inom ramen för en ledningsrättsförrättning eller frivilliga upplåtelse. Klagande har specifikt lyft fram länsstyrelsens yttrande av den 12 augusti 2022 och frågan om att hålla ett så kallat 12:6-samråd. Ett sådant samråd kommer att hållas när detaljprojekteringen är gjord. Det har framförts yrkanden om att föreskriva villkor i koncessionsbeslutet om utökad samrådspplikt med länsstyrelsen angående fler skyddsåtgärder för fåglar än de hindermarkeringar som redan föreskrivits i koncessionsbeslutet. Vattenfall kommer att samråda med länsstyrelsen, vars tillsynsansvar enligt miljöbalken inte inskränks av koncessionsbeslutet. Vattenfall bestrider att det finns behov av föreskrifter om utökad samrådspplikt.

Vattenfall har anslutningsplikt enligt ellagen när en kund begär att få sin anläggning ansluten till elnätet och kan därför inte neka kunden begärd anslutning, om det finns plats och tillgänglig kapacitet i elnätet. I egenskap av ägare till överliggande nät (transmissionsnätet) har Svenska kraftnät motsvarande anslutningsplikt utifrån Vattenfalls förfrågan i egenskap av regionnätägare. Utifrån de kriterier för anslutningen som redovisats av Vattenfall (baserat på kundens behov för sin anslutning) har Svenska kraftnät anvisat anslutningspunkt i station Hedenlunda. I

denna station finns kapacitet i överliggande nät samt plats för de nya anläggningar som behöver installeras för att möjliggöra överföringen. Ändpunkterna, anvisad punkt i transmissionsnätet samt kundens önskade plats för leverans av el till sin anläggning, utgör förutsättningar som Vattenfall inte kan påverka och därför har haft att förhålla sig till vid utformningen av ansökan om linjekoncession. Det är mellan dessa två anslutningspunkter som Vattenfall i koncessionsprövningen ansvarar för att finna den bästa vägen fram – bästa lokalisering och bästa utformning. Alternativa anslutningspunkter eller lokalisering av dessa på annan plats i landet ligger utanför Vattenfalls kontroll och omfattas därmed inte heller av prövningen. Vattenfall har bemött klagandenas alternativa ledningssträckningar i remissvar till Ei den 15 juni 2022. Utbyggnaden sker med utgångspunkt från kundens behov och regelverket innebär att nyanslutningar ska bekostas av kunden till den del som utbyggnaden av elnätet kommer kunden till gagn. Elnätsutbyggnad som kommer fler kunder till gagn ska delas, antingen på fler kunder eller på kollektivet som helhet genom nättariffen. Även om förbindelsen byggs för kundens behov kommer den att vara i Vattenfalls ägo och utgör en integrerad del av Vattenfalls elnät.

Förbindelsen har meddelats nätkoncession enligt ellagen, varvid även prövning enligt miljöbalken har skett. Både ellagens och miljöbalkens regelverk utgör instrument för avvägningar mellan motstående intressen. Koncessionsprövningen syftar bland annat till att endast samhällsnyttiga elledningar ska byggas. Även prövningen enligt miljöbalken beaktar både allmänna och enskilda intressen. En förbindelse som har prövats enligt ellagen och miljöbalken har bedömts utgöra ett *angeläget allmänt intresse* där enskild egendom får tas i anspråk trots egendomsskyddet i regeringsformen.

Frågan om markåtkomst regleras inte i nätkoncessionen utan prövas i ett senare skede hos Lantmäteriet inom ramen för en ledningsrättsförrättning. En ledningsrättsansökan föregås alltid av dialog mellan Vattenfall och markägaren i syfte att nå frivilliga överenskommelser, så kallade markupplåtelseavtal. Alla berörda

markägare kommer att bli kontaktade i denna fråga. Samma sak gäller för intrång och värdering av skog som behöver tas i anspråk för upptagande av ledningsgatan samt andra former av skador som kan uppkomma vid anläggandet av förbindelsen. Intrångsersättning och ersättning för annan skada regleras enligt expropriationslagens bestämmelser.

Klagande har framfört yrkanden om upphävande av det allmänna villkoret i beslutet. Det allmänna villkoret innebär att sökandens åtaganden som gjorts i ansökan och under handläggningen hos tillståndsmyndigheten blir rättsligt bindande för sökanden. Det är brukligt att föreskriva ett allmänt villkor i tillståndsärenden rörande miljöfarlig verksamhet och numera även i prövningar om nätkoncession. Utan det allmänna villkoret skulle tillståndsmyndigheten behöva föreskriva särskilda villkor om åtaganden som sökanden gör i ansökan och under handläggningen av ärendet, vilket blir svårhanterligt i processer med omfattande prövningsunderlag. Det är också brukligt att Ei i sitt beslut reglerar frågan om tekniskt utförande för förbindelsen. Denna fråga lämnas inte öppen för andra myndigheter att besluta om i ett senare skede, varken i äldre eller nutida koncessionsbeslut. Teknikvalet har ett nära samband med de grundläggande frågor som ska prövas i en nätkoncession.

Vattenfall tillbakavisar påståenden om formella brister i samrådet eller i MKB. Hur samrådsprocessen har gått till, vilka möten som hållits etc. finns beskrivet i MKB avsnitt 2.1. Samrådet uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken och allt samrådsmaterial återfinns i bilaga 7 och 8 till MKB. Alternativredovisningen som finns i MKB är omfattande och ambitiös. Ansökan och MKB uppfyller miljöbalkens och ellagens krav och har godkänts av Ei.

Flera klagande har framfört att de förordar en annan sträckning än den av sökanden förordade på delsträckan Kottorp-Stjärnholm. Den utredning som ligger till grund för sökt ledningsdragnings på sträckan återfinns i MKB, avsnitt 3.7.2. I tillägg till det som uttrycks i MKB kan följande framhållas avseende skälen till valt sträckningsalternativ. Ledningssträckningen viker av norrut från Kottorp och följer befintlig

40 kV-ledning. Vid Nässelkärr går stråket 3,5 km österut i ny ledningsgata för att sedan möta befintlig 130 kV-ledning och fortsätta söderut. En fortsatt ledningssträckning parallell med befintlig ledning från Kottorp vidare österut visade sig inte möjlig. Befintlig ledningsgata passerar redan bebyggelse i Mosstorp och Ämtnäs på nära avstånd. Närmaste avståndet till bostad idag är cirka 50 meter för befintlig luftledning. Det avståndet är inte tillräckligt för att det ska vara möjligt att bygga ytterligare en förbindelse i samma sträckning, även om utvidgningen av befintlig ledningsgata orsakar ett mindre totalt markintrång än när en helt ny ledningsgata anläggs. Med en sådan lokalisering skulle den nya förbindelsen varken kunna uppfylla elsäkerhetsföreskrifterna om avstånd till bebyggelse eller kraven om magnetfält invid berörda bostäder. Detta är det tyngst vägande skälet till att sträckningen längs befintlig 130 kV-ledning i Kottorp valts bort och inte presenterats som ett alternativ i samrådet. Den är inte lämplig med hänsyn till det intrång och olägenheter för människors hälsa och miljön som en sådan lokalisering skulle medföra. En breddning av befintlig ledningsgata bedöms också påverka miljön inom landområdet norr om Marsviken genom exempelvis fällning av flertalet skyddsvärda träd. Den påverkan skulle uppstå även vid alternativet markkabel. Området benämns i ansökan som "Marsviken" och utgör egentligen flera skyddade områden eller områden med höga naturvärden. Befintlig ledningssträckning löper strax norr om ett Natura 2000-område som heter Marsviken-Marsäng. Efter synpunkter och förslag som inkom i första samrådet blev delsträckan Kottorp-Stjärnholm föremål för ytterligare samråd i mars-april 2020. I Bilaga 7.2 till MKB återfinns samrådsunderlaget för detta, där alternativ 1 är det som slutligen valdes. Alternativ 2–4 avfärdades eftersom de kolliderade med natur- och kulturvärden. Påverkan på landskapsbilden skulle också bli större med alternativ 2–4 eftersom de påverkar det öppna landskapet i större utsträckning än alternativ 1. En ledningsdragning enligt alternativ 2–4 skulle också få en större påverkan på landskapsbilden än alternativ 1 som slutligen valdes, eftersom längre delsträckor behöver gå igenom det öppna landskapet norr om Marsviken. Efter det kompletterande samrådet förordades alternativ 1 både av länsstyrelsen och Oxelösunds kommun, vilket framgår av samrådsredogörelsen i bilaga 8.2 till MKB.

Alternativen med sjökabel genom Marsviken och sjökabel genom Yngaren har utretts och bemötts i MKB. I tillägg till det som redan nämnts angående det senare alternativet kan också framhållas att de kabelförläggingsfartyg som skulle behövas för att genomföra en sjökabelförläggning av aktuella kablar är så stora att de inte kan transporteras till Yngaren via landvägen på trailer. Kabelförläggingsfartygen måste transporteras vattenvägen, direkt från havet. Det finns inga anslutande kanaler eller andra vattendrag av den storlek som behövs för att fartygen ska kunna ta sig till Yngaren via vatten.

Vad gäller Olle Ericssons förslag på alternativa sträckningar har det på den aktuella delsträckan och förbi fastigheten Nyköping Glashyttan 3:4 tyvärr inte varit möjligt att placera den nya förbindelsen närmare den befintliga ledningsgatan än vad som skett. Detta beror på att det finns ett kulturmiljöområde intill befintlig ledningsgata som måste undvikas, Bergshammar 64:1. Rent tekniskt fanns det också skäl utifrån platsbrist som gjorde att fundament och stolpe inte skulle få plats närmare befintlig ledning än vad som planerats. Det är heller inte möjligt, såsom markägaren föreslår, att korsa befintlig ledning med den nya förbindelsen. Att korsa andra ledningar är något som generellt sett undviks vid planering av elnät av tillgänglighets- och driftsäkerhetsskäl.

16 % av den totala ledningsdragningen går över jordbruksmark. Jordbruksmark utgör således *inte* den dominerande markanvändningen längs den planerade ledningssträckningen. Påverkan på den jordbruksmark som ändå berörs av sträckningen kommer minimeras till platser för stolpplaceringar. Vattenfall kommer i detaljprojekteringen i största möjliga mån att ta hänsyn till och undvika stolpplacering direkt i jordbruksmark. Bortsett från den mark som tas i anspråk av stolparna kommer jordbruket kunna fortsätta att bedrivas i stort sett som tidigare i ledningsgatan, särskilt eftersom linorna på grund av stolpvalet kommer hänga högt upp från marken. Av 254 stolpplatser hamnar 21 stolpar i odlad åkermark. Varje stolpe upptar ca 50-80 m² i åkermark, beroende på specifik stolptyp i det enskilda fallet. Högt räknat utifrån de mest ytkrävande stolparna och att alla placeras direkt i jordbruksmarken ger detta ett värsta scenario med maximalt intrång uppgående till

1 680 m². Alltså 0,17 ha för stolplaceringarna. Förbindelsen kommer inte påverka jordbruksintresset och den nationella livsmedelsproduktionen i sådan utsträckning att intrånget inte kan tålas. Klagande har lyft riksintresset Kiladalen och påverkan på dess jordbruksmark. Vattenfall har fokuserat på att minimera påverkan på riksintresset. Genom riksintresset Kiladalen står stolparna i skogsmark, jordbruksmarken påverkas endast av ett spann mellan två stolpar.

Förbindelsen utgör ett väsentligt samhällsintresse. Att förbindelsen i det enskilda fallet utgör en kundanslutning förändrar inte den bedömningen eftersom utbyggnaden av elnätet hänger samman med elanvändarnas lagstadgade rätt att bli anslutna till elnätet. Vattenfall anser att ansökan tydligt visar att behovet av förbindelsen inte kan tillgodoses på ett från allmän synvinkel tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Grunden för det påståendet är att alternativa lokaliseringar av förbindelsen har avfärdats eftersom de medför ett större intrång med större påverkan på motstående intressen än det valda alternativet. Vattenfall strävar efter en lokalisering som *totalt sett* medför minsta möjliga intrång. Vad avser alternativet markkabel medför det förvisso ett minskat intrång för jordbrukets intressen, men samtidigt ett ökat intrång för andra motstående intressen – såsom kultur- och naturvärden som påverkas stort vid schakt för kabeldragning. Markkabel är dessutom ett sämre tekniskt alternativ för förbindelsen som helhet. Markkabel medför också ökade kostnader för förbindelsen. Den utredning som finns i aktuell ansökan är tillräcklig för att konstatera att det är nödvändigt att i den begränsade omfattning som krävs ianspråkta jordbruksmark. Anläggandet av förbindelsen är därmed tillåten enligt 3 kap. 4 § miljöbalken.

Vattenfall påstår inte att det inte kommer uppstå någon visuell påverkan längs förbindelsen. Den slutsatsen når även Ei i sitt beslut. Luftledningarna får anses vara ett allmänvanligt inslag i landskapsbilden i hela landet. Vattenfall har emellertid anpassat sträckningen i syfte att minimera påverkan på landskapsbilden så mycket som möjligt. Fördelen med högre stolpar är att spannen blir längre, vilket medför att endast linorna kommer synas från vissa platser. I koncessionsansökan förordas en högre stolptyp, julgransstolpe, med vertikal linplacering. Utförandet ger förvisso en

större synlighet än lägre dubbelportalstolpar med horisontell linplacering. Skälet till förordat stolpval beror på att det råder platsbrist längs vissa delsträckor, vilket gör att dubbelportalstolpar inte får plats. Dessutom blir ledningsgatan och därmed det totala markintränet mindre med julgransstolpar, vilket gynnar andra motstående intressen såsom markanvändning, resurshushållning och naturmiljön. Det är ofrånkomligt att en luftledning syns i närmiljön, i aktuellt fall kan emellertid inte den visuella påverkan anses vara så stor att koncession inte kan meddelas.

Vattenfall har kompletterat sin ansökan med en slutlig bedömning avseende förbindelsens påverkan på artskyddet. Vattenfalls samlade och slutliga bedömning i frågan är att förbindelsens lokalisering och utförande, innefattat alla de skyddsåtgärder som presenterats i ansökan, inte kommer i konflikt med artskyddet på sådant sätt att koncession inte ska meddelas. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet enligt miljöbalken och fräntas inte sin roll sedan koncession meddelas. Tvärtom är Vattenfall exempelvis skyldigt att samråda med tillsynsmyndigheten enligt miljöbalkens regelverk samt söka övriga tillstånd och dispenser enligt balken som krävs för verksamheten. Detta innefattar bland annat frågan om artskydd i den mån dispens erfordras. Påverkan på fornlämningar och kulturvärden är andra exempel på sådant som inte är föremål för närmare granskning eller beslut i detta skede av processen. Ei är varken tillstånds- eller tillsynsmyndighet i frågorna och kan inte villkora ett beslut om linjekoncession som sträcker sig utöver myndighetens rådighet. Samråd och tillståndsförföranden som hanteras av länsstyrelsen kommer således hanteras enligt gällande lagstiftning. Det behövs inga ytterligare villkor angående samrådsplikt med länsstyrelsen, eftersom denna skyldighet framgår av lag. Det har framhållits av klagande att länsstyrelsen i sitt remissyttrande framfört att artskyddsutredningen skulle vara så bristfällig att den inte kan läggas till grund för ansökan. Med anledning av länsstyrelsens yttrande i koncessionsärendet har Vattenfall informerat länsstyrelsen om hur Vattenfall ser på sina skyldigheter enligt miljöbalken och prövningsordningen för elnät samt hur Vattenfall avser att hantera den fortsatta prövningen av förbindelsen. Det noteras att länsstyrelsen inte har överklagat koncessionsbeslutet.

Fågelinventeringarna är gjorda enligt gällande standard. April och maj är godkända månader för tjäder och orre. I Vattenfalls arbete med skyddade arter har huvudsyftet varit att undvika att arbetet med ledningsdragningen hamnar i konflikt med artskyddsförordningen. Som en del i detta arbete har Vattenfall låtit genomföra ett antal naturvärdes- och artinventeringar, som samtliga är bifogade ansökan och således utgör ett underlag till Ei:s prövning av ärendet. Lokaliseringen har anpassats för att undvika konflikt där det behövs, exempelvis tjäderspelsområde C som resulterat i en omdragning av sträckningen för att hålla erforderligt avstånd. Utifrån rekommendationer från externa konsulter har Vattenfall även föreslagit en rad skyddsåtgärder som kommer att genomföras för att minska påverkan på arter och därmed ytterligare minimera risken för konflikt med artskyddsförordningen. Eftersom majoriteten av de skyddade arterna består av fåglar, har fokus legat på denna artgrupp. De inventeringar som gjorts är gjorda enligt gällande standard för ändamålet. Vattenfall ifrågasätter inte att det finns fler spelplatser för tjäder på andra platser i närområdena kring den planerade förbindelsen, men eftersom dessa är belägna på större avstånd från ledningssträckningen kommer de inte att påverkas av förbindelsen eller erforderliga arbeten, varken under anläggnings- eller driftskedet.

Skyddsåtgärderna för tjäder består bland annat av att Vattenfall håller ett generellt skyddsavstånd om minst 500 meter till identifierade spelplatser. Skyddsavståndet omfattar utöver förbindelsens placering också byggvägar samt andra ytanspråk under byggtiden såsom uppställnings- och upplagsplatser. Vattenfall har också åtagit sig en stopptid för alla former av anläggningsarbeten inom nämnda skyddsavstånd under perioden 1 april till 31 juli. Vattenfall har kompletterat sin ansökan avseende bedömningar om påverkan på bevarandestatus. Slutsatsen är att förbindelsen inte kommer i konflikt med förbuden i artskyddsförordningen. Vissa tjäderspelsplatser som omnämns i överklaganden kommer inte i direkt kontakt med förbindelsen och kommer därför inte att påverkas. En spelplats resulterade i en omdragning av förbindelsen i syfte att hålla avstånd till spelplatsen.

Avståndet mellan den planerade ledningsdragningen och Natura 2000-området Stora Bötet är cirka 100–150 m. I denna delsträcka planeras den nya förbindelsen uppföras på södra sidan av och parallellt med två befintliga luftledningarna.

Bedömningen är att den tillkommande förbindelsen inte kommer att påverka Natura 2000-området. Bedömningen görs utifrån avståndet till det skyddade området, men också för att förbindelsen uppförs parallellt med redan existerande anläggningar, vilket leder till att den utökade ledningsgatan blir smalare jämfört med det samlade intrånget om man upptar en helt ny skogsgata i annan sträckning. Det bedöms inte finnas skäl att söka tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för denna delsträcka.

Vad gäller frågan om klimat ger livscykelanalysen att luftledningsalternativet är bättre än markkabelalternativet.

Bedömningar i frågan om magnetfält och hälsorisker för människor baseras på den forskning som finns, rättspraxis samt övriga ställningstaganden från myndigheter. De referensvärden för allmänheten som finns framtagna i Sverige är baserade på riktlinjer från EU avseende korttidsexponering och ger 100 μT för magnetfält med frekvensen 50 Hz, dessa är uttryckta såsom mätvärden eller momentanvärden. Det finns även referensvärden inom yrkeslivet. Det kunskapsunderlag som finns kring magnetfält från kraftledningar och hälsorisker utifrån långtidsexponering är inte tillräckligt vetenskapligt underbyggt för att motivera andra gränsvärden än de som anges ovan. Däremot har miljöbalkens försiktighetsprincip i kombination med det osäkra kunskapsunderlaget föranlett att värdet 0,4 μT som *årsmedelvärde* blivit ett riktvärde som fått fäste i praxis. Detta medför att årsmedelvärden för en kraftledning beräknas fram inför en ansökan om nätkoncession och frågor om lokalisering och behovet av eventuella åtgärder bedöms utifrån detta. Såsom Vattenfall visat i sina beräkningar ger förbindelsen inte upphov till några förhöjda magnetfält invid bostäder. Inte heller passerar ledningarna i närheten av skola, förskola eller liknande. Det finns inga avvikande värden eller faktorer som kräver någon ytterligare utredning kring frågan. Vattenfall har i sina beräkningar tagit hänsyn till alla kända parametrar som är möjliga att kartlägga kring förbindelsens kapacitet och konstruktion samt kundens behov och vetenskap om ljusbågsugnens

inverkan på strömlasterna. Alla faktorer som finns att tillgå och som påverkar magnetfältets utbredning från den planerade förbindelsen har alltså använts som underlag för de magnetfältberäkningar som presenterats i MKB. Beräkningarna är gjorda enligt den metod som används i ansökningar om linjekoncessioner och underlaget som sådant är godkänt av Ei. Ei har också tagit ställning såväl till underlaget som dess slutsatser och bedömt att det inte finns några omständigheter som gör att ledningssträckningen är olämplig i detta hänseende och att det heller inte finns skäl till några ytterligare åtgärder.

Regionnätet designas och byggs med alternativa matningsvägar, kallad redundans, för att klara av att hantera felavhjälpning utan att kunden blir strömlös en längre tid. Givet att tiden för felavhjälpning är så lång för markkabelutförande, påverkar detta dimensioneringen av förbindelsen som helhet. Därför skulle en markkabellösning i detta fall varit dimensionerad med åtta kabelförband, fyra för varje förbindelse. Förbindelsen skulle alltså vara dimensionerad för att avhjälpa ett kabelfel utan avbrott på förbindelsen. Även luftledningarna kommer att byggas med redundans. Vattenfall måste dimensionera sitt elnät för att klara det lagstadgade funktionskravet om att anslutningar av aktuell storlek (överskridande 20 MW) endast tillåts vara ur drift som längst i två timmar under normala förhållanden. Om en ledning skulle vara ur drift på grund av fel eller planerat underhåll, måste den andra ledningen alltså kunna försörja kundens elbehov under tiden. Därför byggs förbindelsen med två transformatorer från 400 till 130 kV i Hedenlunda och två 130 kV ledningar från Hedenlunda till Oxelösund. Den tekniska lösningen uppfyller således de krav som ställs. I detta fall föreslås att de två ledningarna hängs i samma stolpe, eftersom bedömningen är att det inte finns utrymme att bygga de två ledningarna separerade från varandra. Båda luftledningarna kommer att användas vid normal drift, men vid ett avbrott på en av ledningarna kommer alltså förbindelsen att tillfälligt kunna fungera med endast en av ledningarna i drift.

Diskussion om att bygga förbindelsen för 400 kV har förts med Svenska kraftnät och lösningen är avfärdad. Slutsatsen är att det varken finns behov eller efterfrågan från kunden att bygga en 400 kV-ledning för anslutningen. Även en hypotetisk

400 kV-ledning skulle ha utförts som en luftledning eftersom de tekniska utmaningarna med markförlagda ledningar ökar med spänningsnivån. Skälen till att Vattenfall inte bygger med likströmsteknik är att tekniken inte lämpar sig för kortare avstånd, den används inte när regionnätet i Sverige byggs ut och den är extremt kostnadsdrivande. En omriktarstation (det krävs en i varje ände av förbindelsen) kostar flera hundra miljoner kronor.

Vad gäller frågan om statistik över kabelfel är det en felaktig slutsats från klagandena att "trenden i Sverige är att felen på markkablar minskar kraftigt", bl.a. pga. felaktiga uppgifter och avsaknad av statistik. Vidare går det inte utifrån uppgifter från enskilda år att dra en generell slutsats om en trend.

Frågor om impedans, felströmmar, reaktiv effekt, nätets egenfrekvens, resonansfenomen, överspänningar, koronauraddningar, fel pga. blixtnedslag etc. har bemötts under handläggningen av ärendet. De tekniska problem som uppstår med kablfiering av ledningar ökar i relation till andelen markkabel. Eftersom elnätet i Sverige är sammanbyggt kan fenomenet inte isoleras till en enskild förbindelse. Det har av klagande framställts påståenden om att vissa tekniska problem inte uppstår för aktuell förbindelse eftersom förbindelsen i dagsläget inte är en del av det maskade regionnätet. Detta stämmer inte. En kablfiering av en radiell förbindelse likt denna påverkar elkvaliteten för elnätet med risk för resonansfenomen även om förbindelsen inte är en del av det maskade regionnätet. I tillägg till detta kan sägas att förbindelsen förvisso byggs utifrån kundens behov idag. Men förbindelsen ägs av Vattenfall och dess långsiktiga existens är inte avhängig kundens behov. Skulle kunden avetablera sin verksamhet behöver Vattenfall göra en förnyad bedömning av behovet av förbindelsen. Om bedömningen är att den behövs skulle den sannolikt bli en integrerad del av regionnätet i området och fylla andra behov. Frågan om impedans i det maskade regionnätet har alltså relevans, eftersom ett nätbolag hanterar sina anläggningar under hela dess tekniska livslängd och inte endast utifrån kundernas behov.

Vattenfall har i MKB:n klargjort att kabel, som *försiktighetsprincip* och för att leva upp till likabehandling av markägare och övriga intressenter, bara kan förordas där fysiskt utrymme för luftledning saknas. Med begreppet försiktighetsprincip avses i detta sammanhang inte försiktighetsprincipen i miljöbalken. Det Vattenfall avser med begreppet är istället en strävan att minimera de tekniska riskerna för elnätet som helhet som uppstår till följd av en omfattande markförläggning av kraftledning på högre spänningsnivåer. Detta hänger samman med kraven i 3 kap. 1 § ellagen och de tekniska förutsättningarna som krävs för att driva ett säkert och tillförlitligt elnät. Hela elnätets fortsatta driftsäkerhet är beroende av att kabel på högre spänningsnivåer används endast i de fall där luftledning inte är möjlig.

I Danmark togs ett politiskt beslut 2008 om att markförlägga stora delar av elnätet. Ett forskningsprojekt startades för att ta fram riktlinjer för arbetet med hänsyn till tekniska och ekonomiska förutsättningar. Analyser som gjorts av elkvalitet inom ramen för forskningsprojektet har bland annat visat att även relativt korta kablar kan ha negativ inverkan på elkvaliteten i ett stort geografiskt område. Det har även konstaterats att en markförläggning av stora delar av transmissionsnätet kan innebära en betydande risk för både befintliga och nya anläggningar i Danmark och att en stor mängd kabel i ett visst område begränsar mängden kabel som kan anslutas på andra platser i systemet. Markförläggning av ledningar i regionnätet påverkar förhållandena i transmissionsnätet, och vice versa. Utöver de danska erfarenheterna visar även erfarenheter från andra länder tydligt att införande av markkabel i transmissionsnätet medför svårbedömda tekniska risker. Erfarenheterna från Danmark visar på nödvändigheten av att tillämpa en försiktighetsprincip varje gång markförläggning övervägs för nya ledningar på de högre spänningsnivåerna. Danmark har omprövat sitt tidigare beslut om att markförlägga stora delar av elnätet. Sedan 2016 gäller ändrade riktlinjer.

Det är inte aktuellt att kabelförlägga vissa delsträckor förbi en specifik fastighet. Problematiken med kablifiering av delsträckor behandlas i MKB. Utöver de generella tekniska problem som kablifiering av högre spänningar medför, så tillförs ytterligare felkällor i form av övergångar mellan luftledning och kabel. Antal

ändavslut (övergången luftledning-kabel) blir 48 eftersom förbindelsen i markutförande måste dimensioneras med minst 8 kabelförband där vardera förband har tre faser. En kablifierad delsträcka blir därför förbindelsens svagaste länk, där kabelavsluten i sig är den största riskkällan för fel. Det går fortare att reparera fel på luftledning än på kabel och kostnaden är lägre. I tillägg till de tekniska skälen uppkommer också frågan om likabehandling av kunder och markägare. Frågan om likabehandling i teknikvalsfrågan är central och starkt kopplad till den ovan förklarade försiktighetsprincip som måste vara vägledande i valet mellan luftledning och markkabel på de högre spänningsnivåerna. Problematiken kan kortfattat beskrivas så att omvärlden alltid förordar markförlagda ledningar. Likabehandling av markägare och övriga sakägare och intressenter måste därför baseras på en praxis där markkabel på högre spänningsnivåer används så restriktivt som möjligt och att kabel aldrig kan förordas om fysiskt utrymme för luftledning finns. Om markkabel alltid skulle väljas när markägare och berörda intressenter kräver det skulle andelen markkabel snart bli så stor att elkvalitetsproblem riskerar att uppstå som kan orsaka allvarliga störningar på elnätet i stort.

Klimatråtsutredningen har genomlyst frågan om teknikval för elnät på högre spänningsnivåer och anser också att det befintliga kunskapsunderlaget visar att klimatmålen tjänas bäst om kabel används restriktivt på spänningsnivåer överstigande 130 kV, så att tekniken finns tillgänglig där den behövs. Utredningens slutsatser stödjer således den försiktighetsprincip som Vattenfall tillämpar avseende markförläggning av regionnätledning på 130 kV. Systemets drift- och leveranssäkerhet bygger på att den totala andelen markkabel i nätet som helhet hålls låg. Vikten av ett robust och tillförlitligt region- och transmissionsnät utifrån ett sårbarhets- och beredskapsperspektiv kan inte nog understrykas givet rådande omvärldssituation med förändrat säkerhetsläge och ett samhälle med hög förväntan på tillgänglighet.

Även en kabelförläggning har miljöpåverkan, låt vara för andra motstående intressen än de som primärt påverkas av en luftledning. Påverkan blir större för markbundna natur- och kulturvärden vid kabelförläggning, eftersom all mark

behöver schaktas bort som kommer i kablarnas väg. Även hydrologipåverkan uppstår för våtmarker och för vattendrag som berörs uppstår grumling och påverkan på bottenfauna. En luftledning lämnar större flexibilitet och kan samexistera med motstående intressen på marken i större utsträckning än markkabel. Vattenfall har utrett frågan om markkabelförläggning som alternativ till luftledning men avfärdat detta. Vattenfalls ställningstagande beror på att Vattenfall redan inför samrådet såg att markkabelförläggning inte bedömdes som lämplig för förbindelsen eftersom flertalet konflikter med motstående markbundna intressen skulle uppstå. Faktorer som framkomlighet i marken för den stora schakten, konflikter med motstående intressen och korsning av ett stort antal vattendrag har spelat stor roll för bolagets slutsatser. Detta i kombination med de tekniska problem som kabelförläggning medför för högre spänningsnivåer, sämre tillgänglighet för förbindelsen samt de dramatiskt ökade kostnaderna för markkabelutförandet gjorde att kabelalternativet visade sig svårt att genomföra.

Uppgiften om att ledningsgatan ovan kableschakten blir cirka 5,5 meter var baserad på åtta kabelförband förlagda i så kallad triangelformation med en släntlutning om 1:0,5. Varje kabelförband utgör i sig tre kablar, en för varje fas. Schaktbotten under dessa förhållanden blir 4,3 meter. Om omständigheterna vid en specifik plats kräver en djupare förläggning, för att exempelvis komma förbi befintliga ledningar eller andra anläggningar i mark, kommer schaktets djup kräva en bredare dagöppning. Detta eftersom släntlutningen om 1:1,5 ger att varje meter ner ger 1,5 meter i sidled. Vid sådana förhållanden beräknas ledningsgatan ovan kableschakten bli cirka 8 meter. Släntlutningen kan också komma att bli större vid lösare markbeskaffenhet för att undvika ras ner i kableschakten. Under anläggningsskedet uppskattas det totala arbetsområdets bredd till ca 15–35 meter för att få plats med maskiner, schakt, arbetsväg, upplag för massor, etc. I driftskedet tillåts endast mindre buskar och lågväxande vegetation ovan kableschakten, vilket är likvärdigt som för luftledning. I skogsmark behöver dock inte röjning ske utanför kableschakten på samma sätt som krävs för luftledning, varför en skogsgata för kableschakt blir mindre omfattande i driftskedet. Att kabelförläggning därför medför ett mindre intrång i skogsmark har emellertid begränsad relevans för aktuell förbindelse

eftersom en kabelförläggning inte skulle lokaliseras i samma sträckning som luftledningsutförandet. De kabelalternativ som har studerats för förbindelsen går längs befintlig infrastruktur och jordbruksmark, inte i skogsmark. I driftfasen medför därför en kabelförläggning av aktuell storlek en stor påverkan på andra motstående intressen, såsom bebyggelse och övrig infrastruktur samt dess utvecklingsmöjligheter. Ett skyddsavstånd om 5 meter i sidled åt vardera håll räknat från yttersta fas gäller nämligen för placering av byggnader och andra installationer intill kabelschakten.

Förslaget i Klimatråtsutredningen om ett antal kriterier där kabel ska utredas och användas kan sägas vara ett steg mot att säkerställa likabehandling av markägare och övriga intressenter vid planering av ledningar på högre spänningsnivåer. Redan innan en presumtion om förordat teknikval på högre spänningsnivåer finns på plats vill dock Vattenfall poängtera att ellagens och miljöbalkens krav redan idag gäller parallellt. Detta innebär att ellagens krav på ett driftsäkert elnät är lika viktigt att beakta i koncessionsprövningen som miljöbalkens hänsynsregler. Påverkan på driftsäkerheten måste vägas in i rimlighetsprövningen enligt 2 kap 7 § miljöbalken.

Vattenfall har ansökt om koncession för den lokalisering och det tekniska utförande som sammanvägt och slutligen medför minsta intrång och skada för motstående intressen, oavsett om dessa är av allmän eller enskild karaktär. Det tekniska utförandet i form av luftledning är bästa möjliga teknik för den aktuella förbindelsen, men också för elnätet som helhet och för att säkerställa att Vattenfall kan leva upp till de krav som ställs i ellagen på nätägare. Nyttan med olika alternativ har också vägts mot de kostnader som olika alternativ medför. Berörda kommuner (fyra) och länsstyrelsen har förvisso lämnat synpunkter under handläggningens gång, men ingen av dem har motsatt sig ansökan eller överklagat beslutet. Inte heller påverkas motstående intressen i sådan grad att koncession för luftledning i aktuell sträckning av den anledningen inte skulle meddelas.

Ei har i sitt beslut bedömt att den valda lokaliseringen är väl utredd och i sig en bidragande orsak till att den samlade påverkan på motstående intressen begränsas. I

kombination med de skyddsåtgärder som Vattenfall åtagit sig medför inte förbindelsen ett så stort intrång på motstående intressen att den inte kan tillåtas. Redan på denna grund uppfyller ansökan miljöbalkens hänsynsregler. En markkabelförbindelse medför också omgivningspåverkan, främst i form av ett stort intrång i naturmiljön på grund av den omfattande schakt som behövs. Alla markbundna natur- och kulturvärden som kommer i vägen längs schakten kommer påverkas. Med en luftledning finns stor flexibilitet kvar för anpassning till lokala motstående intressen. Därtill ska de driftmässiga nackdelar som en kabelförläggning medför för förbindelsen som sådan, men också för elnätet i stort, beaktas.

Mot denna bakgrund ska slutligen kostnaderna för de olika teknikvalen ses: 1–1,5 miljarder kronor för luftledning eller 2,1–4 miljarder kronor för markförläggning. Ökade kostnader kan ibland anses vara motiverade vid ökad miljönytta. Det har dock inte framkommit något som i sig skulle utgöra skäl till att motivera den markant ökade kostnaden om 0,6–3 miljarder som markkabelalternativet medför i det här fallet. Det ska också beaktas att kostnadsberäkningen för luftledningsalternativet har ett mindre kostnadsspann mellan lägst beräknad och högst beräknad kostnad än markkabelalternativet och att kostnaden för luftledningsalternativet därför är förknippat med mindre osäkerheter. Detta beror främst på att Vattenfall har bra underlag och erfarenheter från andra projekt till stöd för sina beräkningar. Vattenfalls regionnät på 130 kV består till cirka 98 % av luftledning. Gällande kostnadsberäkningen för markkabelalternativet är ett större kostnadsspann mellan lägst beräknad och högst beräknad kostnad befogad främst på grund av den mycket stora osäkerhet som råder i markentreprenader av aktuell storlek. Den i särklass mest kostnadsdrivande faktorn vid anläggande av markkablar är markarbetena, som vid anläggande av luftledning är ett obetydligt inslag. Tillkommande moment som sprängning samt osäkerhet kring arbetsmetoder vid korsning av vattendrag och infrastruktur är de främsta skälen till att kostnader för markkabel dels är svåra att beräkna, dels ofta överstiger uppskattad kostnadsbild. Det finns goda grunder för antagandet att markkabelalternativet, om det realiserades, skulle hamna i den övre delen av uppgivet kostnadsspann.

En markkabelförbindelse medför annan miljöpåverkan och bidrar tekniskt till en sämre förbindelse och även ett sämre elnät, till en högre kostnad. Mot bakgrund härav är det inte rimligt utifrån 2 kap. 7 § miljöbalken att förbindelsen byggs i annat utförande än luftledning. Koncession enligt Vattenfalls ansökan ska därför meddelas.

Avslutningsvis anføres att förbindelsen syftar till att öka kapaciteten för elöverföring till SSAB, som avser att anlägga en ljusbågsugn för fossilfri stålproduktion. Omställningen till fossilfri stålproduktion innebär stora fördelar för klimatet och är en förutsättning för fortsatt stålproduktion i Oxelösund, men medför ett ökat effektbehov som det befintliga elnätet inte kan uppfylla. Den sträckning och det utförande av förbindelsen för vilken Ei har meddelat koncession är lämpliga för ändamålet att leverera erforderlig effekt till den planerade ljusbågsugnen. Förbindelsen är också lämplig från allmän synpunkt i övrigt och förenlig med bestämmelserna i ellagen och miljöbalken. Beslutet om nätkoncession ska därför fastställas.

HANDLÄGGNING

Kompletterande yttranden har getts in från Björn Björk, Anders Eriksson, Stefan Eriksson, Elisabeth Sauer-Eriksson, Olle Ericsson, CL Marklund AB samt Kristina Hedin.

Domstolen har avslagit yrkanden från flera klagande om hållande av syn på stället.

Domstolen har hållit sammanträde den 20-21 september 2023.

Vid sammanträdet har parterna utvecklat sin talan muntligt. Vidare har på begäran av Johan Öbergs huvudmän hållits sakkunnigförhör med Jan-Eric Hägerroth, Mats Leijon (även åberopad av Nils Larssons huvudmän), Jonas Bergström och Marc Jeroense. På Vattenfalls begäran har hållits sakkunnigförhör med Elisabet Norgren och Math Bollen.

Jan-Eric Hägerroth har hörts angående den planerade luftledningens påverkan på tjäder.

Mats Leijon har hörts om vad som är bästa möjliga teknik.

Jonas Bergström har hörts om kostnaderna för schaktning av markkabel.

Marc Jeroense har hörts om kostnaderna för markkabel med tillhörande skarvar m.m.

Elisabet Norgren och Math Bollen har hörts angående teknikvalet och dess påverkan på elnätet i övrigt.

Parterna har också åberopat skriftliga sakkunnigutlåtanden och andra handlingar.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område), se 2 kap. 1-2 §§ ellagen (1997:857). En nätkoncession får beviljas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt, 2 kap. 12 § ellagen. Prövningen syftar främst till att hindra att samhällsekonomiskt onödiga anläggningar byggs, dvs. att nya ledningar byggs där tillräcklig överföringskapacitet redan finns eller att ledningar dras fram på ett sätt som orsakar onödigt stor skada för tredje man (se prop. 1996/97:136 s. 123). En nätkoncession för linje får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, 2 kap. 14 § ellagen. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock små avvikelser göras. En nätkoncession får beviljas endast om koncessionshavaren från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet, 2 kap. 16 § ellagen.

Vid prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2-4 kap. samt 5 kap. 3-5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas och om en betydande miljöpåverkan kan antas ska en specifik miljöbedömning göras, se 2 kap. 17 § ellagen.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler ingår alltså som en del i prövningen vid en ansökan om nätkoncession. Det innefattar bl.a. bestämmelserna om försiktighetsmått och bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 §, val av plats i 2 kap. 6 § och rimlighetsavvägningen i 2 kap. 7 § miljöbalken (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 november 2019 i mål nr M 1769-18). Bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) utgör en precisering av de förpliktelser som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken när det gäller skydd av arter och får därför också betydelse för prövningen. I prövningen ingår att, med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen, bedöma hur skyddade arter påverkas av den planerade verksamheten (se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 19 augusti 2020 i mål nr M 4612-19).

Miljöbalken och ellagen gäller också parallellt och ett beslut om koncession enligt ellagen har inte rättskraft i förhållande till reglerna i miljöbalken. Det innebär att ett beslut enligt ellagen inte påverkar prövningar enligt miljöbalken och att tillsynsmyndigheterna med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken kan meddela förelägganden och förbud även om Ei har godtagit vissa förhållanden vid sin prövning (jfr. bl.a. prop. 1997/98:90 s. 147, 150 f och 203 f). Åtgärder som vidtas i anslutning till starkströmsledning kan också utlösa tillstånds- eller dispensansökningar enligt miljöbalken eller dess följdlagstiftning. Det kan även föreligga en skyldighet för verksamhetsutövaren att samråda med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken inför sådana åtgärder som inte är tillstånds- eller anmälningspliktiga, t.ex. en planerad röjning av en ledningssträcka men även inför vissa planerade punktinsatser. Samrådet sker för att klargöra hur de planerade åtgärderna kan antas inverka på miljön och hur de kan anpassas till miljöbalkens krav, bl.a. hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen kan efter samrådet meddela förelägganden och förbud till naturmiljöns skydd. Det krävs dessutom tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka

miljön i ett s.k. Natura 2000-område enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Om en art som omfattas av fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen påverkas krävs det dispens för att få vidta åtgärder som strider mot förbuden i förordningen (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 juni 2018 i mål nr M 7934-17).

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk, se 3 kap. 4 § miljöbalken.

En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs, se 2 kap. 18 § ellagen. Villkor kan ställas upp av olika skäl, bland annat för att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter samt för att främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser. I nyare koncessionsbeslut finns det ofta med ett allmänt villkor, där det framgår att verksamheten ska bedrivas i huvudsak i enlighet med vad sökanden har angett i ansökan med bilagor eller i övrigt åtagit sig i ärendet (se t.ex. MÖD 2017:64).

För det fall frivilliga överenskommelser om markåtkomst för ledningarna inte nås prövas dessa frågor vid lantmäteriförrättning enligt ledningsrättslagen (1973:1144). Av 11 § nämnda lag framgår att ett koncessionsbeslut i fråga om lednings framdragande gäller utan hinder av andra bestämmelser om villkor för upplåtelse av ledningsrätt m.m. i lagen.

Den som har en nätkoncession ska på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäligen villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen eller ledningsnätet, om innehavaren av den elektriska anläggningen begär att den ska anslutas, se 4 kap. 1 § ellagen. Ett nätföretag ska i fråga om sitt elnät ansvara för drift och underhåll, utbyggnad vid behov, eventuella anslutningar till andra ledningsnät, att nätet är säkert, tillförlitligt och effektivt samt att nätet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav

på överföring av el, se 3 kap. 1 § ellagen. Ett nätföretags överföring av el för någon annans räkning ska ha god kvalitet, se 4 kap. 18 § ellagen.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Domstolen prövar i detta mål om de lagliga förutsättningarna för meddelande av nätkoncession i enlighet med det överklagade beslutet har varit uppfyllda. Som framgått ovan anges dessa förutsättningar i ellagen, som i sin tur hänvisar till vissa bestämmelser i miljöbalken. För det fall domstolen kommer fram till att det inte har funnits lagliga förutsättningar för meddelande av nätkoncession blir konsekvensen att Ei:s beslut upphävs. Det saknas möjlighet för domstolen att ändra beslutet i fråga om exempelvis val av teknik eller sträckning. Det kan också noteras att flera frågor som i och för sig har med de sökta ledningarna att göra inte prövas inom ramen för koncessionsbeslutet. Detta gäller t.ex. frågor om artskyddsdispens, samråd med länsstyrelsen, Natura 2000-tillstånd eller ledningsrätt och ersättningsfrågor enligt ledningsrättslagen.

Inledningsvis konstaterar domstolen, i likhet med Ei, att den sökta anläggningen i och för sig är lämplig från allmän synpunkt och även att Vattenfall från allmän synpunkt är lämpligt att utöva nätverksamhet. Koncessionen strider inte mot detaljplan eller områdesbestämmelser.

Vad sedan gäller tillämpning av angivna bestämmelser i miljöbalken konstateras att verksamheten har antagits medföra en betydande miljöpåverkan och att det har gjorts en specifik miljöbedömning. En sådan ska innefatta bl.a. samråd och framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning. Domstolen delar Ei:s uppfattning att såväl det utförda samrådet som den framtagna miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som ingetts under handläggningen av ärendet uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Detta ställningstagande omfattar även den s.k. alternativredovisningen enligt 6 kap. 35 § punkten 2. Vad klagandena har anfört i dessa frågor föranleder inte någon annan bedömning. Det redovisade underlaget för prövningen i förhållande till miljöbalkens bestämmelser är alltså tillräckligt.

Som framgått ovan och som Vattenfall redogjort för i sitt yttrande till domstolen har bolaget anslutningsplikt enligt ellagen när en kund begär att få sin anläggning ansluten till elnätet. Den begärda platsen för anslutning är i detta fall SSAB:s anläggning i Oxelösund. Svenska kraftnät har motsvarande anslutningsplikt när det gäller transmissionsnätet. Svenska kraftnät har anvisat en anslutningspunkt i Hedenlunda. Att det ska byggas starkströmsledning mellan Oxelösund och Hedenlunda är alltså en given förutsättning som Vattenfall har haft att förhålla sig till. Prövningen enligt de allmänna hänsynsreglerna m.m. i 2 kap. miljöbalken bör ske med denna utgångspunkt.

Klagandena har anfört att det sökta alternativet med luftledning inte uppfyller kravet på bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § miljöbalken och att markkabel i stället borde ha använts, helt eller delvis. Parterna har argumenterat utförligt och åberopat sakkunnigbevisning i denna fråga. De sakkunniga har till stor del uppehållit sig vid tekniska fördelar och nackdelar med luftledning respektive markkabel på ett generellt plan. Av den åberopade utredningen framgår att markkabel i och för sig är ett tekniskt möjligt alternativ i det aktuella fallet. Vattenfalls huvudsakliga invändning mot markkabel är att det är riskabelt för elsystemet som helhet om det alternativet används i alltför stor utsträckning. Mark- och miljödomstolen kan inte bortse från denna invändning.

I rättspraxis saknas exempel på fall där domstol har upphävt koncessionsbeslut på den grunden att markkabel borde ha valts i stället för luftledning. I Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 november 2019, mål nr M 1769-18, fann domstolen att en luftledning genom ett område av betydelse för rennäringen och med hög täthet av örnrevir inte kunde anses utgöra bästa möjliga teknik. Den merkostnad som ett markkabelalternativ skulle innebära jämfört med en luftledning bedömdes inte som orimlig i förhållande till nyttan för framför allt rennäringen och naturmiljön. Ei hade gjort samma bedömning och avslagit ansökan. Detsamma gällde i det fall som prövades genom Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 september 2019, mål nr M 4874-18. Domstolen fann, mot bakgrund av vad som hade framkommit om det berörda områdets höga natur- och kulturvärden m.m. och

möjliga alternativ, att den valda lokaliseringen inte framstod som den som med minsta intrång och olägenhet för miljön uppnådde den planerade åtgärdens ändamål. Även i det fall som prövades genom mark- och miljödomstolens dom den 20 juni 2018, mål nr M 7546-16, hade Ei avslagit ansökan. Fallet rörde luftledning genom jordbruksmark i Skåne och remissyttrande hade inhämtats från Jordbruksverket. Av yttrandet framgick att det var fråga om ett jordbruksområde med mycket goda förutsättningar för ett intensivt jordbruk med stort inslag av specialgrödor. Ei fann att ansökan stred mot 3 kap. 4 § miljöbalken och även att luftledning i det aktuella fallet inte uppfyllde kravet på bästa möjliga teknik. Merkostnaden för en markkabel bedömdes som rimlig i förhållande till nyttan av densamma. Mark- och miljödomstolen avslag sökandens överklagande. Domen överklagades inte till Mark- och miljööverdomstolen.

De i detta mål aktuella luftledningarna kommer ofrånkomligen att innebära olägenheter för miljön i omgivningarna. Som framgår av Ei:s beslut och som har utvecklats i överklagandena handlar det bl.a. om påverkan på landskapsbilden, jordbruks- och skogsmark, natur- och kulturmiljö samt friluftsliv. Ledningarna kommer också i större eller mindre mån att innebära olägenheter för fastighetsägare och andra enskilda intressen. Mark- och miljödomstolen kan dock inte finna att de aktuella olägenheterna på något avgörande sätt skulle avvika från vad som normalt gäller vid byggande av luftledningar för starkström i områden med motsvarande förutsättningar. Med hänsyn till rådande rättspraxis, vad som framkommit om de tekniska riskerna med markkabel och efter en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken bedömer domstolen därför att det sökta luftledningsalternativet är förenligt med bestämmelsen om bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § miljöbalken. Vad gäller de rent ekonomiska kostnaderna för de olika alternativen har klagandena framställt beaktansvärda invändningar mot Vattenfalls beräkningar och åberopat bevisning till stöd för dessa. Även med hänsyn tagen till dessa invändningar bedömer domstolen att kostnaderna för att bygga markkabel är högre än för att bygga luftledning. Det ska dock framhållas att kostnadsfrågan inte är avgörande för domstolens ställningstagande i frågan om bästa möjliga teknik.

Vad gäller val av plats enligt 2 kap. 6 § miljöbalken är prövningen, som framgått ovan, begränsad till frågan om lämplig sträckning mellan Oxelösund och Hedenlunda. Vattenfall har utrett frågan tillräckligt väl med beaktande av samtliga relevanta omständigheter och har enligt domstolens mening valt en lämplig sträckning. Det har inte framkommit att någon annan möjlig sträckning skulle ha förorsakat mindre olägenheter för miljön eller andra motstående intressen.

Som angetts ovan utgör bestämmelserna i artskyddsförordningen en precisering av de förpliktelser som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och de ska därför beaktas vid prövningen. Vid förhöret med Jan-Eric Hägerroth har avhandlats ett antal tjäderspelsplatser i anslutning till ledningssträckningen. De redovisade spelplatserna har varit kända av Vattenfall och hänsyn har också tagits till dessa vid det slutliga valet av sträckning. Vidare har Vattenfall åtagit sig att vidta skyddsåtgärder för att begränsa påverkan på tjäder och andra skyddade arter. Med hänsyn till dessa skyddsåtgärder och de villkor om fågelavvisare som Ei föreskrivit bedömer domstolen att koncessionen inte kommer i konflikt med bestämmelserna i artskyddsförordningen på ett sådant sätt att den ska upphävas. Domstolen förutsätter därvid att fortsatt samråd när det gäller frågor om artskydd kommer att ske med länsstyrelsen.

Vad gäller frågan om magnetfält och människors hälsa framgår av utredningen att ledningarna inte kommer att medföra magnetfältsnivåer som är lika med eller högre än 0,4 μ T vid någon bostad. Domstolen delar därför Ei:s bedömning att ledningssträckningen inte är olämplig i detta avseende. Vad Olle Ericsson anfört om närheten mellan ledningarna och ett bostadshus på hans fastighet föranleder inte någon annan bedömning. Inte heller vad CL Marklund AB anfört om eventuell påverkan på dräktiga djur och ungar gör att det finns skäl att upphäva Ei:s beslut.

Även när det gäller påverkan på jordbruksmark och skogsmark delar mark- och miljödomstolen Ei:s bedömning, av de skäl som angetts i det överklagade beslutet. Den sökta koncessionen är alltså förenlig med bestämmelserna till skydd för jord- och skogsbruket i 3 kap. 4 § miljöbalken.

Inte heller i övrigt har framkommit att koncessionen skulle stå i strid med någon av de bestämmelser i miljöbalken som anges i 2 kap. 17 § ellagen eller att Ei:s beslut av något annat skäl inte skulle vara lagenligt. Det saknas således anledning för domstolen att upphäva beslutet.

Göran Olsson, Alette Sederholm och Jönåkers Häradsallmänning har alternativt yrkat att villkor 3.1 i Ei:s beslut ska upphävas, eller att det ska ändras och förenas med villkor att ledningarna ska byggas genom markförlagd kabel. Villkor 3.1 är ett allmänt villkor, som ofta finns med i nyare koncessionsbeslut (se t.ex. rättsfallet MÖD 2017:64). Ett sådant allmänt villkor innebär en *skyldighet* för koncessionshavaren att bedriva verksamheten i enlighet med ansökan och åtaganden i övrigt. Det medför inte några rättigheter utöver själva koncessionen. Som framgått ovan prövas frågor om markintrång och ersättning vid ledningsrättsförrättning. Ei har inte genom sitt beslut tagit över denna prövning. Det saknas således anledning att upphäva det allmänna villkoret av de skäl som anförts i överklagandet. Det är inte heller möjligt att ändra villkoret på det sätt som begärts.

Samtliga överklaganden ska alltså avslås i alla delar.

Rättegångskostnader

I mål som har överklagats till mark- och miljödomstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden om inte annat föreskrivits, se 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Enligt andra stycket i nämnda paragraf ska vissa bestämmelser i lagen om domstolsärenden inte tillämpas, bl.a. 32 § om rättegångskostnadsansvar. Det saknas alltså lagstöd för att döma ut ersättning för rättegångskostnad i denna typ av mål. Yrkandena härom från CL Marklund AB, Göran Olsson, Alette Sederholm och Jönåkers Häradsallmänning ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 2 november 2023. Prövningstillstånd krävs.

Magnus Hjort

Christina Odén

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Magnus Hjort och tekniska rådet Christina Odén. Föredragande har varit beredningsjuristen Camilla Nyström.

BESLUT**1 (45)****Datum**
2022-10-05**Ärendenummer**
2020-103485**Redovisningsenhet**
RER01011**Anläggningsnummer**
11201, 11202

Tillstånd och Prövning

Vattenfall Eldistribution AB
registratur.eldistribution@vattenfall.com

MÅLRETT	
MÅLRETT TINGSRÄTT	
INKOM:	2022-10-27
MÅLNR:	M 7436-22
AKTBIL:	6

2022-10-12

2020-103485-0199

Nätkoncession för linje

Beslut

Energimarknadsinspektionen (Ei) beslutar följande.

- 1 Vattenfall Eldistribution AB (556417-0800) meddelas nätkoncession för linje för en 145 kV (konstruktionsspänning) luftledning från Hedenlunda Flens kommun, Södermanlands län, till Oxelösund i Oxelösunds kommun, Södermanlands län, i den sträckning som framgår av blå markering i bifogad karta, bilaga 1. Nätkoncessionen ges anläggningsnummer 11201. Nätkoncessionen gäller tills vidare.
- 2 Vattenfall Eldistribution AB (556417-0800) meddelas nätkoncession för linje för en 145 kV (konstruktionsspänning) luftledning från Hedenlunda Flens kommun, Södermanlands län, till Oxelösund i Oxelösunds kommun, Södermanlands län, i den sträckning som framgår av röd markering i bifogad karta, bilaga 1. Nätkoncessionen ges anläggningsnummer 11202. Nätkoncessionen gäller tills vidare.
- 3 Nätkoncessionerna under punkt 1 och 2 förenas med följande villkor.
 - 3.1 Nätverksamheten ska utöver vad som anges i detta beslut bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Vattenfall Eldistribution AB har angett i ansökan med bilagor eller i övrigt åtagit sig i ärendet.
 - 3.2 Sökanden ska sätta upp fågelavvisare på de platser som framgår av kartan i bilaga 2.
 - 3.3 Sökanden ska samråda med länsstyrelsen i Södermanlands län om det behövs fågelavvisare på ytterligare platser utöver de som anges i bilaga 2.

- 4 Vattenfall Eldistribution AB ska anmäla till Ei när ledningarna under punkt 1 och 2 har tagits i drift.
- 5 Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de krav som framgår av 6 kap. miljöbalken.

Innehåll

1	Sökandens ansökan	5
1.1	Samråd och beslut om betydande miljöpåverkan.....	5
2	Alternativutredning.....	6
	Alternativ med markkabel och sjökabel.....	6
2.1	Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande.....	8
2.2	Val av anläggningssätt.....	10
2.3	Utformning av luftledning.....	11
2.4	Kostnader för olika alternativ.....	12
3	Utredning av intresseområden.....	12
3.1	Detaljplan och områdesbestämmelser	13
3.2	Landskapsbild	13
3.2.1	Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande.....	13
3.3	Magnetfält och människors hälsa.....	14
3.4	Jordbruk.....	15
3.4.1	Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande.....	16
3.5	Skogsbruk	17
3.6	Naturmiljö.....	18
3.6.1	Skyddade områden	18
3.6.2	Naturvärdesinventering	19
3.6.3	Skyddade arter	19
3.6.4	Konsekvenser och skyddsåtgärder	20
3.6.5	Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande.....	22
3.6.6	Skyddade fågelarter	24
3.6.7	Konsekvenser och skyddsåtgärder för fåglar.....	25
3.6.8	Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande gällande fåglar.....	26
3.7	Kulturmiljö.....	28
3.8	Friluftsliv.....	29
3.9	Infrastruktur	30
3.10	Miljökvalitetsnormer.....	31
4	Bestämmelser som ligger till grund för Ei:s beslut.....	32
5	Ei:s motivering till beslutet	32
5.1	Detaljplan och områdesbestämmelser	32
5.2	Ledningarnas miljöpåverkan.....	32
5.2.1	Landskapsbild	32
5.2.2	Magnetfält och människors hälsa.....	33
5.2.3	Jordbruk.....	34
5.2.4	Skogsbruk	35
5.2.5	Naturmiljö.....	35

5.2.6	Skyddade arter	36
5.2.7	Kulturmiljö.....	37
5.2.8	Friluftsliv.....	39
5.2.9	Infrastruktur	40
5.2.10	Miljö kvalitetsnormer.....	40
5.3	Ledningarnas utförande och val av sträckning.....	41
5.4	Lämplighetsbedömning.....	43
5.5	Sammanfattande bedömning	43
	Hur man överklagar.....	44

1 Sökandens ansökan

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) har ansökt om nätkoncession för linje för en dubbel 145 kV luftledning från Hedenlunda i Flens kommun, Södermanlands län, till Oxelösund i Oxelösunds kommun, Södermanlands län. Vattenfall har yrkat att nätkoncessionen ska gälla tills vidare.

Av ansökan framgår att syftet med ledningarna är att överföra el till SSAB som bedriver stålproduktion i Oxelösund. SSAB:s befintliga masugn ska bytas ut till en så kallad ljusbågsugn. Syftet är att kunna producera stål fossilfritt. Driften av ljusbågsugnen kräver ökad överföring av el till stål fabriken vilket innebär att tillförseln behöver förstärkas med nya ledningar.

Ledningarna ska konstrueras för 145 kV men drivas på en spänning om 132 kV.

Ledningssträckningen utgår från Svenska kraftnäts station Hedenlunda söder om Flen i sydvästlig riktning. Väster om Broby viker sträckningen av söderut för att nära länsgränsen mellan Södermanlands län och Östergötlands län ansluta till befintliga kraftledningar mellan Norrköping och Oxelösund.

Ledningssträckningen går därefter österut till Kottorp där sträckningen viker av norrut och sedan österut mot Stjärnholm. Från Stjärnholm går sträckningen längs med befintliga ledningar söderut till SSAB i Oxelösund. Den totala sträckan för ledningarna kommer att bli cirka 74 km lång.

1.1 Samråd och beslut om betydande miljöpåverkan

Vattenfall har framställt en miljökonsekvensbeskrivning för den planerade verksamheten. Miljökonsekvensbeskrivningen har föregåtts av samråd med berörda och i samband med samrådet har länsstyrelsen i Södermanlands län beslutat att verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ett första samråd hölls i maj-juni 2019. Samrådsunderlaget skickades ut via brev till berörda fastighetsägare och närboende samt skickades med epost till länsstyrelsen, kommunerna och övriga berörda myndigheter. Vidare informerades om samrådet genom annonser i Eskilstuna-Kuriren, Södermanlands Nyheter och Katrineholms-Kuriren. Samrådsunderlaget hölls också tillgängligt på Vattenfalls webbplats. Öppet hus anordnades vid två olika tillfällen, i Vadsbo-Backsta föreningsgård och i Bergshammars bygdegård. Vattenfall gav ytterligare möjlighet till muntligt samråd genom att besöka de fastighetsägare som önskade detta.

Under samrådet 2019 kom ett antal synpunkter in. Bland annat hade Oxelösunds kommun synpunkter på en del av de sträckningsförslag som presenterats i samrådsunderlaget. Som följd av bland annat dessa synpunkter utvecklade Vattenfall samrådsunderlaget med en djupare utredning av förutsättningarna på sträckan mellan Kottorp och SSAB i Oxelösund. Därefter genomfördes ytterligare ett samråd avseende den justerade sträckan i april-mars 2020.

Efter dessa samråd drog Vattenfall slutsatsen att ett av de presenterade alternativen är lämpligast. Längs denna sträcka identifierades ett antal intressen som dock kunde undvikas eller minimeras genom en justering av sträckan. Vattenfall bedömde att dessa ändringar var av sådan väsentlighet att det behövdes göras ett nytt samråd i dessa delar. Ett tredje samråd genomfördes i april 2020 angående alternativa sträckningsförslag som inte funnits med i de tidigare samråden.

Flera fastighetsägare som deltagit i samrådet uttryckte missnöje med samråden. Invändningarna mot samråden består i att samrådsunderlaget inte har beskrivit alternativ till luftledning på ett tillräckligt sätt, att sakägare inte har fått tillfredställande svar på frågor som ställts under samrådsmöten samt att informationen har varit svår att förstå och att Vattenfall inte har beskrivit processen på ett konsekvent sätt.

2 Alternativutredning

Vattenfall har utrett ett antal alternativa sträckningar. Vissa av sträckningarna har Vattenfall endast översiktligt utrett i ett tidigt skede och inte haft med i samrådet. De sträckningar som Vattenfall har samrått om utgörs av två huvudstråk, ett på väster sida om Yngaren och ett på öster sida om Yngaren. Vattenfall uppger att valet av sträckning gjordes efter en utvärdering av de kvarvarande sträckningarnas påverkan på berörda planer, boendemiljön, naturmiljö, kulturmiljö, landskapsbild, och kostnader. Vattenfall anger att den valda sträckan ger mindre påverkan på ingående parametrar i jämförelse med de andra sträckningarna. Den valda sträckningen går parallellt med andra ledningar på delar av sträckan vilket Vattenfall bedömer positivt i och med att ledningar hålls samlade.

Alternativ med markkabel och sjökabel

Vattenfall utredde i tidigt skede några sträckningar med markkabel och sjökabel. Inget alternativ med markkabel eller sjökabel var dock med i samrådet eftersom

Vattenfall bedömt att luftledningar är ett bättre tekniskt alternativ för denna anslutning.

Markkabel Hedenlunda-Stjärnholm

Vattenfall uppger att de har studerat ett stråk som passerar orterna Blacksta, Bettna, Vrena, Stigtomta vidare sydost förbi Nyköping mot Oxelösund. Vid Bettna, Farneby, Vrena, Stigtomta passerar kabelstråket nära bebyggelse. Stråket följer till stor del redan etablerade infrastrukturstråk (väg, järnväg, kraftledningar).

Vattenfall har angett att detta alternativ inte utreddes vidare på grund av att alternativet ger en för stor påverkan på kultur- och naturmiljö samt att Vattenfall bedömer att luftledningar är ett bättre tekniskt alternativ för denna anslutning.

Markkabel Stjärnholm-SSAB

Vattenfall har angett att de studerade en markförläggning längs med befintliga 130 kV luftledningar och väg 53 i ett tidigt skede samt en förläggning genom Stjärnholmsviken (sjökabel) efter förslag från Oxelösunds kommun. Vattenfall avfärdade alternativet eftersom utrymmet är begränsat genom kommunen och det finns risk för skada på andra anläggningar som till exempel vägar och kraftledningar i samband med upptagande av kabelschakt samt att markkabel inte bedöms som tekniskt lämpligt i detta fall. Vattenfall gjorde bedömningen att luftledningar längs befintlig ledningsgata för sträckan Stjärnholm-SSAB är ett bättre alternativ.

Markkabel Kottorp-Stjärnholm

Vattenfall uppger att under samråden lyfte markägare fram alternativet med markkabel mellan Kottorp och Stjärnholm. En markförläggning på denna sträcka innebär att kabel blandas med luftledning vilket enligt Vattenfall leder till flertalet tekniska problem och därför har Vattenfall gjort bedömningen att luftledningar är ett bättre alternativ på denna sträcka.

Sjökabel genom Marsviken

Vattenfall uppger att de har studerat en sjökabelförläggning genom Marsviken från Kottorp till SSAB. Vattenfall valde att inte gå vidare med alternativet på grund av att området är känsligt ur natursynpunkt och att det finns ett större Natura 2000-område i Marsviken. Vidare anger Vattenfall att detta alternativ innebär att sjökablarna måste förläggas parallellt med samt korsa farleder och att det är svårt att finna ett landtagsningsställe i anslutning till SSAB i Oxelösund. Dessutom bedömer Vattenfall att den omfattande sjöfarten i området utgör en risk för skador på kablarna.

Sjökabel genom Stjärnholmsviken

Under samråden föreslog Oxelösunds kommun ett alternativ med sjökabel genom Stjärnholmsviken. Vattenfall uppger att de inte valde att gå vidare med alternativet på grund av tekniska problem som skarvar i vattnet och därmed fler antal felkällor, samt att sjökabel är dyrare än en vanlig standardkabel. Vidare anger Vattenfall att i norra delen av Stjärnholmsviken finns ett Natura 2000-område som även är ett naturreservat, Strandstuviken. Vattenfall uppger att det finns stor risk för att detta område blir påverkat vid en sjökabelförläggning då det bedöms att omfattande grumling riskerar att ske med tanke på det ringa vattendjup som råder i viken.

Sjökabel genom Yngaren

Vattenfall har uppgett att under samråden uppkom frågor om varför Vattenfall inte föreslagit en sjökabellösning genom sjön Yngaren i nord-sydlig riktning. Vattenfall bedömde att denna lösning skulle få allt för stora konsekvenser för miljön. Vattenfall valde att inte gå vidare med detta alternativ till följd av ovanstående samt på grund av att de anser att luftledningar är ett bättre tekniskt alternativ för denna anslutning.

2.1 Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande

Under remissen har vissa sakägare förespråkat ytterligare sträckningsalternativ utöver de sträckningsalternativ som Vattenfall utrett och som de redovisat i miljökonsekvensbeskrivningen. Dessa alternativ har av sakägarna presenterats i en skrivelse "Kritisk granskning av förslaget till kraftledning mellan Hedenlunda och Oxelösund samt förslag till alternativa ledningsdragningar". Vattenfall har svarat att samtliga av de föreslagna alternativen i rapporten inte är aktuella. Vattenfall har i tidigt skede gjort bedömningen att markkabel inte har setts som bästa möjliga teknik, varför detta alternativ har avfärdats som ett alternativ att utreda vidare. I tidigt skede har nedgrävning av markkabel längs med andra ledningar eller korta passager som till exempel Kiladalen inte heller bedömts vara aktuellt och har således inte utretts vidare. Vattenfall uppger att växla mellan kabel och luftledningsutförande innebär att felkällor byggs in i nätet. I övergången mellan kabel och luftledning byggs kabelavslut, varje kabelavslut innebär en ytterligare felkälla. Vattenfall anger vidare att en ledning med flera kabelsektioner även medför försvårad felsökning, vilket på sikt innebär att nätet inte blir tillförlitligt och att leveranskvaliteten inte kan hållas.

Annan anslutningspunkt än Hedenlunda

Vissa av de föreslagna alternativen i rapporten ovan utgår från andra anslutningspunkter än Hedenlunda. Vattenfall har som svar uppgett att dragning från annan station aldrig har varit aktuellt och har därför inte utretts vidare. Svenska Kraftnät har anvisat station Hedenlunda till Vattenfall. I stationen finns det förutsättningar att etablera två nya 400/130 kV transformatorer och tillhörande fack. I stationen finns även erforderlig kortslutningseffekt och kapacitet för den efterfrågade effekten från SSAB. Eftersom station Hedenlunda var den station som bedömdes ha möjligheten att ansluta, var det den stationen som Vattenfall hade att utgå ifrån vid utredningen av olika sträckningsalternativ. Vattenfall uppger att det är Svenska Kraftnät som anvisar anslutningspunkt. Vattenfall kan inte påverka detta.

Ombyggnation av befintliga ledningar

Sakägare har i remissen även ifrågasatt varför det inte går att bygga om befintliga ledningar som redan finns i området. Förslaget från sakägare var antingen ombyggnad av den befintliga 130 kV enkelledningen från Kimstad till ny 130 kV dubbelledning eller ombyggnad av två befintliga 130 kV ledningar till två nya kraftigare 130 kV enkelledningar.

Vattenfall anger att den beskrivna sammankopplingspunkten måste placeras på 400 kV-nivån i stationen Hedenlunda. Om sammankopplingspunkten skulle accepterats på 400 kV nivån i Kimstad, hade det ändå inte gått, eftersom den befintliga 130 kV enkelledningen från Kimstad ingår i det maskade 130 kV systemet. Ledningen sammankopplar även de i området existerande anslutningarna till överföringssystemet vilket är en förutsättning för ett tillförlitligt och robust elnät till samtliga elnätskunder i området kring Hedenlunda, Glan och Kimstad samt utbredning norr, väster och söder om dessa.

Vattenfall anger att orsaken till att de två befintliga 130 kV ledningarna som idag går in till SSAB inte kan byggas om beror bland annat på kortslutningseffekt och sammankopplingspunkt. De till SSAB inkommande ledningarna har andra syften än att försörja SSAB. Dels ingår de i det maskade 130 kV nätet, dels sammankopplar de i området existerande anslutningarna till överföringssystemet vilket är en förutsättning för ett tillförlitligt och robust elnät till samtliga elnätskunder i området kring Hedenlunda, Glan och Kimstad samt utbredning norr, väster och söder om dessa. Därtill är ledningarna en direkt förutsättning för elnätsleveransen i Oxelösund, Nyköping samt delar av Norrköping, Katrineholm

och Flen eftersom de utöver SSAB ansluter sex transformatorstationer som försörjer 40, 10 och 0,4 kV-näten.

2.2 Val av anläggningssätt

Vattenfall har ansökt om luftledning längs hela sträckan. Vattenfall har angett att deras generella utgångspunkt är att luftledning är det enda lämpliga utformningen för ledningar på spänningsnivån i fråga. Endast där det av utrymmesskäl är omöjligt att anlägga luftledning anser Vattenfall att det kan bli aktuellt med markförläggning. Detta gäller framför allt i stadsmiljö där det är för trångt att anlägga luftledning. Vattenfall framför flera skäl för detta ställningstagande. Dessa skäl är huvudsakligen:

- Som nätägare har Vattenfall ett ansvar vid drift och utbyggnad av elnätet. Elnätet ska vara säkert, tillförlitligt och effektivt för att det på lång sikt ska kunna uppfylla rimliga krav på överföring av el. Luftledning är en generellt sett bättre teknisk lösning i ett 130 kV-nät.
- Om markkabel används i stor omfattning i 130 kV-nätet skulle detta medföra tekniska problem som blir mycket svårhanterliga och leda till minskad driftsäkerhet. Som exempel nämner Vattenfall risken för resonansfenomen och spänningstransienter, ökat antal felkällor med långa reparationstider, oönskade effektflöden i nätet och mindre möjligheter till maskad driftläggning med momentan reserv för anslutna kunder.
- Som försiktighetsprincip och för att leva upp till likabehandling av markägare och övriga berörda intressenter bör markkabel inte användas i 130 kV-nätet förutom där endast markkabel kan användas på grund av platsbrist.
- Luftledning är mer kostnadseffektivt jämfört med markkabel.

Ett stort antal sakägare har förespråkat att ledningarna anläggs som markkablar. Denna synpunkt har uttryckts både under samrådet och under Ei:s handläggning av ansökan. Synpunkter har lämnats om att samrådsunderlaget och senare även miljökonsekvensbeskrivningen inte innehållit en tillräcklig utredning om förutsättningarna för markkabel samt att Vattenfall inte värderat fördelarna med markkabel på ett tillräckligt sätt. Huvudsakligen har följande skäl framförts till varför markkabel förespråkas.

- Markkabel tar mindre plats i anspråk vilket minskar intrånget i berörda fastigheter samt minimerar påverkan på skogs- och jordbruk samt minimerar ingreppet i naturmiljön.

- Markkablar genererar mindre elektromagnetiska fält vilket minskar risken för påverkan på människor och djur.
- Med markkabel blir påverkan på landskapsbilden mindre än vid luftledning vilket bättre bevarar upplevelsevärdet, intresset för friluftslivet samt kulturmiljön längs ledningarna.
- Vid markkabel finns inte heller risk för kollision med fåglar vilket är en risk vid luftledningsutförande.

Några sakägare har också lämnat förslag på sjökabelutförande för att minimera negativ påverkan från ledningarna.

Sakägare har framfört bland annat att Vattenfall inte har tagit med alla kostnaderna för luftledningarna och att en kostnads-nyttoanalys saknas. Vissa sakägare har inkommit med en samhällsekonomisk konsekvensanalys som jämför luftledning med markkabel.

2.3 Utformning av luftledning

Vattenfall planerar i huvudsak att uppföra de nya ledningarna i fackverksstolpar av stål med vertikalt placerade faser och fundament av betong, så kallad julgranstolpe. Julgransstolpar är normalt sett cirka 30–40 meter höga. För att kunna leverera rätt nivå av kortslutningseffekt till ljusbågsugnen i Oxelösund så att den kan uppfylla sin funktion på ett fullgott sätt samt erhålla en god termisk överföringsförmåga planerar Vattenfall att bygga de två nya elledningarna med tre faslinor per fas, så kallat triplexutförande.

Vattenfall anger även att fackverksstolpar i stål med horisontalt placerade faser, så kallad dubbelportalstolpe kan komma att användas i projektet. Stolparna medför en lägre höjd än julgransstolparna och kan därför bli aktuella vid platser där höjden ska begränsas eller där en horisontell placering av faserna är lämplig som till exempel vid korsning av sjöar. Stolparna ska uppföras med fundament. Dubbelportalstolpar är vanligtvis cirka 20–25 meter höga men vid korsningar av vattendrag och infrastruktur kan även höjder upp till cirka 30 meter bli aktuellt.

En annan stolptyp som kan komma att användas vid begränsat utrymme är s.k. rörstolpar av stål. De enbenta rörstolparnas faser är placerade i ett vertikalt utförande och är uppförda med fundament. Stolparna är vanligtvis cirka 30–40 meter höga.

Julgransstolpar och rörstolpar medför en smalare bredd på ledningsgatan än en dubbelportal och ger därigenom ett mindre markintrång. Då faser monteras i vertikal placering bidrar detta också till ett lägre magnetfält jämfört med faser i horisontal placering.

Höjden på stolparna är beroende på avstånd mellan stolpar och terräng vilket innebär att den kan variera. Normalt placeras stolparna på ett avstånd om cirka 200–300 meter från varandra. Avståndet kan vara både längre och kortare och beror på bland annat markens beskaffenhet och topografi. Valet av stolptyp avgörs slutligen vid detaljprojekteringen av ledningarna. Vid val av stolptyp övervägs flera faktorer där hänsyn bland annat tas till funktion, användarvänlighet likväl som produktens miljöpåverkan.

För aktuella luftledningarna är skogsgatan generellt cirka 40 meter, men ledningsgatans bredd varierar beroende på vilket stolptyp som används, antalet parallella ledningar i samma ledningsgata, terrängen och omgivande vegetation.

2.4 Kostnader för olika alternativ

Vattenfall har uppgett att kostnaden för de två luftledningarna uppgår till 1–1,4 miljarder kronor för luftledningsalternativet och 2,1–4 miljarder kronor för markkabelalternativet. Det markkabelalternativ som Vattenfall har uppgett kostnad för är markkabelalternativet som går mellan Hedenlunda och Stjärnholm. I kostnaden för båda alternativen ingår direkta byggkostnader, såsom projektering, intrångsersättning, kostnader för samråd och framtagande av miljökonsekvensbeskrivning. Vattenfall uppger att det finns många okända parametrar som påverkar den verkliga kostnaden. Framför allt är det de okända markförhållandena som gör att kostnaden måste anges med stor osäkerhet. Osäkerheten blir naturligt större i markkabelalternativet, därav det större spannet i det alternativet. Därutöver påverkas även kostnaden av råmaterialpriser och marknadsläge vid en kommande upphandling.

3 Utredning av intresseområden

Nedan följer en sammanfattning av de intresseområden som Ei har bedömt vara av störst vikt vid utredningen av huruvida koncession kan beviljas Vattenfall. Ei har också inhämtat synpunkter från ett antal myndigheter och enskilda som berörs av ledningarna. Under handläggningen har i huvudsak följande framkommit.

3.1 Detaljplan och områdesbestämmelser

Yttranden har inhämtats från Oxelösunds, Flens, Nyköpings och Katrineholms kommuner. Av kommunernas yttrande framgår att de planerade ledningarna inte strider mot detaljplan eller områdesbestämmelse.

3.2 Landskapsbild

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att landskapet som ledningarna planeras gå genom domineras av större sjösystem med inslag av åker- och skogsmark. Terrängen är småkuperad med större skogsområden i norr och mer öppen mark i söder. Ledningssträckningen berör inga områden som omfattas av skydd för landskapsbilden.

Både själva ledningarna med deras stolpar och linor samt ledningsgatan påverkar landskapsbilden. Kringliggande vegetation, terräng, byggnader, infrastruktur etcetera gör att ledningarna exponeras i mindre eller större grad. Avverkning av skog ökar exponeringen. Där ledningen uppförs i närheten av annan infrastruktur och byggnader minskar den visuella upplevelsen av luftledningarna som objekt.

Vattenfall anger att ledningarna byggs parallellt med befintliga ledningar där det är möjligt. På dessa platser är landskapsbilden redan påverkad av intrång. Ledningarna planeras att korsa riksintresset Kiladalen vid den smalaste delen för att minska synintrycket och minska antalet stolpar som exponeras för betraktaren.

Vattenfall har låtit göra en landskapsutredning i syfte att ge en bild av hur ledningarna skulle påverka landskapsbilden. Utredningen innehåller illustrationer av hur ledningen förväntas se ut i olika platser som bedöms representativa för berörda miljöer.

Den sammanvägda bedömningen från Vattenfall är att ledningarna kommer att medföra måttliga konsekvenser för landskapsbilden.

3.2.1 Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande

Under ärendets handläggning har Katrineholms kommun och Flens kommun framhållit en förändrad landskapsbild som ett viktigt intresse. För att undvika förändringar på landskapsbilden förordas markförlagda ledningar på vissa sträckor som en förutsättning för att undvika skador på landskapsbilden.

Länsstyrelsen föreslår att ledningarna ska ha samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer

befintliga ledningsgator. Ledningarna kommer då att bli mindre visuellt påtagliga och påverkan på landskapsbilden reduceras därmed avsevärt.

Ett flertal fastighetsägare har framfört att en förändrad landskapsbild påverkar värdet av berörda fastigheter. Bland de synpunkter som framkommit framförs också den förändring som ledningarna skulle innebära på det sörmländska landskapet i stort och av upplevelsen av orörd natur. Personer som bedriver näringsverksamhet i närheten förlitar sig på områdets natursköna karaktär och uttrycker farhågor om att det kommer bli svårare att bedriva verksamheten om landskapsbilden försämras på grund av luftledningarna.

Vattenfall bemöter invändningarna med att det inte är tekniskt möjligt att anlägga ledningarna med markkabel. Vattenfall uppger också att det inte är möjligt att använda lägre stolpar i hela ledningsgatan ur ett tekniskt perspektiv samt att det råder platsbrist. De två nya ledningarna kommer att hängas i gemensam stolpe för att minska det totala intrånget, spara plats och samla infrastrukturen. Detta medför dock att stolparna blir 40–45 meter höga till skillnad från de befintliga stolparna som är 30–35 meter höga. Vidare har höga stolpar valts för att minska det totala intrånget i skog och åkermark. Lägre stolpar innebär kortare spann och tätare placering av stolpar och därmed större intrång i åkermark och skog.

Nyköping kommun vill att Vattenfall redovisar hur landskapsbilden vid riksintresse Kiladalen och vid Bålsjön kommer att påverkas.

Vattenfall har justerat sträckan förbi Bålsjön och valt den kortaste passagen över Kiladalen vilket innebär att inga stolpar behöver placeras i Kiladalen. I och med att ledningarna korsar Kiladalen vid den smalaste delen minskar synintrycket och antal stolpar som exponeras för betraktaren.

Den sammanvägda bedömningen från Vattenfall är att ledningarna kommer att medföra måttliga konsekvenser för landskapsbilden.

3.3 Magnetfält och människors hälsa

Vattenfall har gjort beräkningar av magnetfälten som kommer uppstå längs olika delsträckor av ledningarna. Ledningarna har lokaliserats så att inga bostadshus exponeras för magnetfältsvärden som överskrider de värden som Ei utgår ifrån. För varje delsträcka har Vattenfall beskrivit vid vilket avstånd de totala magnetfältsvärdena understiger 0,4 mikrotelsla. Detta avstånd varierar mellan 16–55 meter på de olika delsträckorna.

Ett bostadshus finns beläget cirka 60 meter från ledningssträckningen, därefter finns det åtta bostadshus som ligger mellan 80–100 meter från ledningssträckningen. Utöver dessa bostadshus finns två bostadsområden i Oxelösund där närmaste bostadshus ligger cirka 70–80 meter från ledningssträckningen. Vattenfall uppger att inga bostäder kommer att exponeras för magnetfält som överstiger 0,4 mikrotelsa.

Flera sakägare har uttryckt oro för magnetfältens påverkan på människor och djur. Det har framförts farhågor om att barn inte kommer kunna vistas på tomt i närheten av ledningarna. Det har även framförts att boskaps hälsa och reproduktion kan påverkas negativt av elektriska eller elektromagnetiska fält från kraftledningar. Detta skulle medföra att boskapsskötsel nära ledningarna försvåras eller omöjliggörs. Det har framförts att det saknas kunskapsunderlag om de negativa effekter för människor och djurs hälsa som kan uppstå på grund av elektromagnetiska fält från kraftledningar och att försiktighetsprincipen bör medföra ett teknikval som minimerar magnetfälten så mycket som möjligt. En annan invändning som framförts är att störande "språk" kan uppkomma under kraftledningar och att miljökonsekvensbeskrivningen saknar en redovisning om detta. Ett stort antal sakägare förespråkar att ledningarna anläggs som markkabel.

Enligt Vattenfalls bedömning kommer de magnetfält som alstras av ledningarna inte medföra några konsekvenser för människors hälsa.

Av utredningen i ärendet framgår att ledningarna inte passerar nära skola, förskola eller liknande verksamhet.

3.4 Jordbruk

Enligt Vattenfalls uppskattning kommer den planerade ledningssträckningen att beröra jordbruksmark med 16 % av den totala sträckningen. Vattenfall bedömer att jordbruksmarken även fortsättningsvis kan nyttjas för dess syfte förutom vid stolpplatser. Bevattningsmöjligheterna för jordbruket kan dock komma att påverkas. Det finns även risk för att stolpplatser i jordbruksmark kan bidra till spridning av annan växtlighet, vilket emellertid är bra för den biologiska mångfalden i ett homogent odlingslandskap. En kraftledning utgör inget hinder för att utnyttja marken kring kraftledningen till bete.

Både under byggtiden och i samband med framtida underhållsarbeten i kraftledningsgatan påverkas jordbruket och skador kan uppkomma på åkrar och på övrig mark, diken, vägar och dylikt. Eventuella tillfälliga skador åtgärdas eller

värderas och ersätts. Inga ytterligare hänsynsåtgärder, annat än att stolpar placeras där det är möjligt för att de inte påverkar jordbruket föreslås.

3.4.1 Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande

Länsstyrelsen påtalar att en luftledning kan ha mindre påverkan än markkabel där det finns betesmark eftersom schaktning kan skada betesmarkens naturvärden. Länsstyrelsen noterar dock att elstolpar som placeras på åkermark kommer utgöra brukningshinder som försvårar arrondering.

Oxelösunds kommun motsätter sig att jordbruksmark tas i anspråk över huvud taget. Kommunen anser att man ska använda det område där befintliga stolpar finns idag. Kommunen föredrar att ledningarna placeras 70–100 meter längre västerut vid viss plats.

Katrineholms kommun förordar markkabelförläggning för att minska påverkan på jordbruksmark.

Flens kommun påpekar att det är viktigt att placeringen av stolparna kan anpassas vid detaljprojekteringen så att konsekvenserna för jordbruksmark begränsas. Jordbruket kommer ha svårigheter att såväl bruka jorden som bevattningsmöjligheter kommer påverkas beroende på stolparnas placering i ledningsdragningen.

LRF i Södermanland, Örebro och Östergötlands län förespråkar markkabel för att minimera påverkan på jordbruket. En luftlednings stolpfundament orsakar direkta odlingshinder på den åkermark som passeras av luftledningar, vilket kan innebära produktionsförluster. Markintrånget består inte enbart av den yta som upptas av en ledningsstolpe, dess fundament och eventuella stolpstag utan också de merkostnader och den nedsatta växtproduktion som uppstår till följd av skyddsområdet intill ledningsfundament/stag och den markpackning som uppstår när lantbruksmaskiner behöver vända intill ledningsfundamenten. Restriktioner för markanvändning under en luftledning försvårar och förhindrar också åtgärder som konstbevattning och nyare tekniska hjälpmedel som till exempel drönarteknik och GPS-användning vid precisionsodling. LRF påtalar också den nationella livsmedelsstrategin och att målet att öka Sveriges produktion av livsmedel kommer påverkas negativt om odlingsmark tas i anspråk. Eftersom markkabel är ett mer marksnålt alternativ anser LRF att det är ett bättre alternativ.

Föreningen Gräv Ner och ett antal fastighetsägare har framfört att luftledningsstolpar i jordbruksmark skulle medföra hinder för en effektiv

jordbruksverksamhet på grund av dubbelkörningar, rundningar och korsningar av spår, markpackning, dubbel sådd och dubbel dos av bekämpningsmedel, merarbete vid ogräsbekämpning runt stolparna, hinder vid bevattning och användande av elstängsel. Dessa olägenheter skulle i allt väsentligt undvikas vid markkabel.

Vattenfall anför följande. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för anläggningar om de behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Frågan om behovet kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk innebär att man ska pröva alternativa lokaliseringar. Med "tillfredställande" avses att den alternativa lokaliseringen ska vara "fullt godtagbar från samhällssynpunkt" och att den är "tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig". Prövningen av alternativa lokaliseringar är på samma sätt som frågan om bästa möjliga teknik central i koncessionsprövningen och en stor del av innehållet i ansökan syftar just till att visa att den sökta lokaliseringen är lämplig.

Av totalt 245 stolpar kommer 21 stolpar att stå i direkt odlad åkermark. Där detaljprojektering har kunnat utföras har redan ett antal stolpar flyttats till en yta bredvid åkermarken för att undvika intrång. Vattenfall strävar efter att så långt det är möjligt placera stolpar utanför åkermark. Jordbruksmarken som tas i anspråk för denna ledningsdragning bedöms ha liten påverkan på den nationella livsmedelsstrategin.

3.5 Skogsbruk

Ledningarna planeras i huvudsak gå genom skogsmark. Detta medför att möjligheten att bedriva skogsbruk påverkas. Vattenfall bedömer att påverkan minimeras genom att ledningarna delvis förläggs längs befintliga ledningsgator vilket ger en mindre påverkan än när en helt ny ledningsgata upprättas.

Katrineholms kommun samt flera markägare har påtalat ledningens påverkan på skogsbruket samt att påverkan kan minskas om ledningarna anläggs som markkabel.

Vattenfall bemöter detta genom att beskriva att det inte är tekniskt möjligt att anlägga markkabel på denna ledningssträcka. De uppger att höga stolpar har valts bland annat för att minska det totala intrånget i skog. Lägre stolpar innebär kortare spann och tätare placering av stolpar och därmed större intrång i skog.

3.6 Naturmiljö

Vattenfall har låtit utföra en naturvärdesinventering i fält för planerad ledningssträckning. Naturmiljön längs med sträckningen utgörs främst av likåldrig skog bestående av antingen hygge, ungskog eller medelålders produktionsskog samt åkermark. Från Flen (Hedenlunda) och ner till ungefär Björkvik dominerar öppna jordbrukslandskap medan söder om Björkvik och resten av sträckan domineras av skogsmiljöer med främst tallskog. Det förekommer många öppna och trädklädda myrar i korridoren samt sumpskog. Även en del vatten passerar, både vattendrag och sjöar i olika storlek.

Vattenfall har beskrivit både skyddade naturvärden samt de naturvärden som identifierades vid inventeringen.

3.6.1 Skyddade områden

Området Stora Bötet utgör ett riksintresse för naturvård, ett natura 2000-område och ett naturreservat. Stora Bötet är Södermanlands läns största opåverkade myrområde och är av betydande naturvårdsintresse på grund av storlek, komplexa utformning och rikt djurliv. Ledningarna kommer uppföras på södra sidan om befintliga ledningar och det skyddade området undviks därmed. Körvägar och uppställningsplatser planeras utanför det skyddade området.

Området runt Kilaån är utsett till ett riksintresse för kulturmiljövård och Kilaån-Vretaån är ett utpekad Natura 2000-område. Området utgör en bra biotop för många fågelarter och är en värdefull rastlokal. Ledningssträckningen har lokaliserats långt västerut vid Ålberga där passagen av riksintresset sker på ett av de smalaste ställena, cirka 820 meter för att minimera intrånget i riksintresset. Detta innebär att det inte finns något behov av att placera stolpar i själva dalgången inom riksintresset. Inga stolpar kommer heller att placeras inom Natura-2000 området eller området som är av riksintresse för naturvärden då området kommer att korsas med luftspann.

Området kring Tolmon-Åkforsån är utpekad som ett riksintresse för naturvård, området har längs Åkforsån ett rikt djurliv. Ledningssträckningen korsar Åkforsån. Vattenfall har uppgett att med hänsyn till de hänsynsåtgärder för vattendrag som de åtagit sig bedöms inte de nya ledningarna påverka syftet med riksintresset.

Området kring Nävsjömossen är ett utpekad naturreservat. Syftet med Nävsjömossens naturreservat är att bevara ett myrkomplex med flera värdefulla

våtmarker samt gammal barrskog dominerad av tall på myrholmar och kring våtmarkerna. Ett övergripande syfte med Nävsjömossens naturreservat är också att tillgodose friluftslivets behov av områden för naturupplevelser. De nya ledningarna kommer lokaliseras öster om reservatet och bedöms inte vara i konflikt med syftet för naturreservatet.

3.6.2 Naturvärdesinventering

Vid inventeringen avgränsades totalt 125 områden med klassning som naturvärdesobjekt. Tre av objekten nådde upp till naturvärdesklass 1 (högsta naturvärde) och 19 objekt med naturvärdesklass 2 (högt naturvärde). Totalt 103 objekt med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) identifierades

Naturvärdesobjekten klass 1 utgörs av större vattendrag. Naturvärdesobjekt med ett högt naturvärde (naturvärdesklass 2) består av olika skogspartier där äldre träd, spridda förekomster av död ved och naturliga strukturer förekommer. Även flera betesmarker och övriga gräsmarker med hävdgynnad flora har nått upp till klass 2. Några vattendrag och myrmarker med en till synes naturlig hydrologi och äldre träd har tilldelats klass 2. Naturvärdesobjekt med klass 3 består av en lång rad biotoper där naturliga strukturer och vissa ekologiska värdeelement förekommer. Myrmarker som är i ett tidigt igenväxningsskede eller skog som börjar bli gammal är exempel på sådana områden.

3.6.3 Skyddade arter

Nedan redogörs för naturvårdsarter i området. Fågelarter beskrivs dock i eget avsnitt nedan.

Totalt har Vattenfalls inventerare dokumenterat 290 naturvårdsarter inom inventeringsområdet eller strax utanför. 122 stycken av dem noterades under inventeringen och 168 stycken finns rapporterade från ArtDatabanken. Bland naturvårdsarterna i området kan särskilt nämnas indikatorarter i hävdad mark som exempelvis kattfot, svinrot (nära hotad), violettekantad guldvinge (nära hotad), toppjungfrulin (sårbar) och brudbröd. I skogsmiljöer noterades bland annat tallticka (nära hotad), reliktböck (nära hotad) och blanksvart spiklav vilka alla indikerar en skoglig kontinuitet.

Under Vattenfalls inventering har det noterats 22 arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen. Dessa är flodpärlmussla (starkt hotad), mård, tjockskalig målarmussla (starkt hotad) huggorm, kopparödla, mindre vattensalamander, vanlig snok, skogsödla, vanlig groda, Fläcknycklar, nattviol,

grönvit nattviol, knärot (sårbar), korallrot, murgröna, ängsnattviol, blåsippa, gullviva, liljekonvalj, mattlumner, revlumner, strandlumner (nära hotad).

3.6.4 Konsekvenser och skyddsåtgärder

Den totala ekologiska påverkan som en nybyggnation av luftledning medför kommer i huvudsak från avverkning av träd och potentiellt från nya vägar vilka kan ge en hydrologisk påverkan i myrmarker och vattenmiljöer. Det är framför allt arter som kräver en kontinuitet av beskuggande träd i skogsmiljöer och arter knutna till en kontinuerlig vattenstörning som kan påverkas negativt. Om äldre träd eller stående död ved behöver tas ner försvinner livsmiljöer för vedlevande insekter och vedsvampar.

Kantzoner längs vattendrag med träd och buskar är viktigt i form av skuggning, minskad erosion, stabilisering av strandkanten och tillförsel av organiskt material till vattenmiljön. Avverkning av kantzoner riskerar därför alltid att en viss negativ påverkan på vattenmiljön.

Förutom risk för negativ påverkan på naturvärden kan en öppning i produktionsartad barrskog i form av en öppen kraftledningskorridor skapa livsmiljöer för ett flertal arter genom att öka variationen av miljöer inom det relativt homogena svenska skogslandskapet. Rödlistade och skyddade arter som är knutna till hävdad mark och som noterats, bedömer Vattenfall inte påverkas negativt om betesdriften fortsätter som vanligt och själva luftledningsfundamenten placeras i samråd med ekolog på plats. Tvärtom kan ängs- och betesmarksbiotoper knytas samman av en ny kraftledningsgata och öka spridningsmöjligheterna på sikt i landskapet.

Vattenfall har åtagit sig följande skyddsåtgärder:

- Vid strandskyddade områden kommer stolparnas placering att anpassas så att de, om möjligt, kan placeras utanför skyddsområdena. Dispens kommer att sökas för områden som inte kan undvikas. Genom strandskyddade områden som inte kan undvikas ska stolpar placeras så långt bort från vattenförekomsten som möjligt. En skyddszon med befintlig lågväxande vegetation sparas i anslutning till vattendrag och våtmarker. Med lågväxande vegetation avses buskar och lågväxande träd. Vegetation under två meter kan lämnas. Vegetation som kan växa till över två meter måste kapas för att säkerhetsställa säkerheten för ledningarna.

- Vid passage av vattendrag används tillfälliga eller permanenta broar. Körning i vattendrag eller i strandzoner utförs endast om det är tekniskt eller miljömässigt motiverat eller vid akuta situationer. Vid sådan körning skyddas naturmiljön genom utläggande av till exempel ris eller virke och stor försiktighet vidtas för att undvika påverkan på mark i anslutning till vattnet och för att minska risken för läckage av partiklar som kan grumla vattenmiljön. Tillfälliga broar och utlagt skydd avlägsnas efter utfört arbete. Träd och buskar lämnas i möjligaste mån kvar i vattenbryn.
- Vattenfall kommer använda miljöanpassade, biologiskt nedbrytbara smörj- och hydrauloljor samt propylenglykol. Lastbilar ska köras på miljöklass 1 diesel. Röjsågar, motorsågar etcetera. ska köras på alkylatbränsle om de inte är försedda med katalytisk rening. Upplagsplatser och uppställningsplatser för fordon kommer att placeras så att eventuella läckage och dylikt inte riskerar att nå grundvatten eller vattendrag. Uppställning nära vattendrag ska generellt undvikas. Entreprenören ska även ha dokumenterade rutiner för hantering av miljöolyckor.
- Körvägar planeras noggrant i blöta områden för att minimera körning genom känsliga områden. Om blöta områden passeras används andra skyddsåtgärder för att minimera risken för markskador. En sådan skyddsåtgärd kan exempelvis vara användning av kavelbroar/stockmattor eller andra tryckfördelande åtgärder. I områden med dålig bärighet eller om avverkning inte kan ske vid en viss tidpunkt (till exempel för att undvika markskador eller med hänsyn till häckningstid för fåglar), kan avverkning i stället ske vid en annan tidpunkt eller motormanuellt med röjsåg/motorsåg.
- Vid objekt som omfattas av generellt biotopskydd kommer det vid detaljprojekteringen att utredas om träd inom objekten kan sparas. Då arbete utförs nära alléer undviks skador på träd som kan uppstå vid fällning, beskärning, körning eller grävning. Vid arbete nära åkerholmar undviks schaktning samt täckning med grus, ris, jord och sten inom objektet. Kan inte objekten undvikas kommer dispens sökas hos berörd länsstyrelse.
- Skyddade växtarter kommer under byggnation och framtida underhåll av ledningarna att märkas ut och därmed minimeras av eventuella konsekvenser.

Vattenfall har i miljökonsekvensbeskrivningen även beskrivit följande skyddsåtgärder som de i möjligaste mån kommer utföra:

- Stolpar kommer att undvikas inom sumpskogar, våtmarksområden, nyckelbiotoper och andra områden med känslig naturmiljö.
- Vid avverkning kan även död ved lämnas kvar efter överenskommelse med fastighetsägaren, vilket är positivt för den biologiska mångfalden.
- Vid detaljprojekteringen kan sträckning justeras inom ramen för koncessionslinjen och stolpplacering anpassas om det behövs för att minska påverkan på naturvärdesobjekt. Åtgärder för att minska risken för skador på känsliga naturvärdesobjekt under byggtiden vidtas där så är möjligt.
- Hydrologin i myrmarker, vattenmiljöer och sumpskogar bör tas i beaktning så att inte eventuella nya vägar eller luftledningsfundament förändrar hydrologin genom att antingen dränera eller översvämma ytor på sikt. Övriga objekt med ett påtagligt naturvärde bör sparas om möjligt.
- Vid skyddsvärda trädmiljöer kommer körning att ske med försiktighet och schaktning samt upplag inom krondroppskanten kommer att i möjligaste mån undvikas. Även avverkning av skyddsvärda träd kommer att i möjligaste mån undvikas.

3.6.5 Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande

Länsstyrelsen i Södermanland län har sammanfattningsvis lämnat följande synpunkter. Förekommande naturmiljövärden och arter längs de planerade kraftledningarna bedöms i huvudsak som väl beskrivna.

Naturvärdesinventeringen bedöms vara väl genomförda och i huvudsak godtagbara för att göra det möjligt att bedöma ledningarnas eventuella påverkan på dessa värden. Länsstyrelsen bedömer dock att artskyddsfrågan är bristfälligt utredd och analyserad i de tillgängliga handlingarna. Artskyddsfrågan är generellt sett bristfälligt beskriven i miljökonsekvensbeskrivningen och det är svårt att utläsa hur sökanden avser att hantera artskyddsfrågan.

Enligt Länsstyrelsens bedömning behöver sökanden göra en noggrannare mer artspecifik analys av de konstaterade artförekomsterna och peka ut de områden där ledningarna riskerar att komma i konflikt med artskyddsbestämmelserna. För dessa områden bör skadelindringshierarkin tillämpas för att avgöra om anpassningar kan göras för att undvika att ledningarna kommer i konflikt med artskyddsbestämmelserna. Om det inte är möjligt att med anpassningar och försiktighetsmåt komma runt artskyddsbestämmelserna bedömer Länsstyrelsen att det kan komma att krävas dispens från artskyddsbestämmelserna för att anlägga luftledning på dessa platser.

Länsstyrelsen föreslår att ledningarna ska ha samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator. Den något bredare ledningsgatan kan, som sökanden framför i handlingarna, bidra till att gynna hävdgynnade naturmiljövärden i landskapet och därmed delvis kompensera för intrånget som ledningarna medför.

Vattenfall har bemött detta med att miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med naturvärdesinventering i ett senare skede. Därav har bedömningen av påverkan på arter skett genom komplettering av ansökan och återfinns i kompletteringar.

Vattenfall har gått igenom de naturvärden som kräver särskild hänsyn och diskuterat åtgärder för att minimera påverkan med inventerare. Vattenfall har i den mån det är möjligt i första hand undvikit konflikt med artskyddet för att inte behöva söka artskyddsdispens. Om en konflikt med artskyddet identifieras under detaljprojekteringen uppger Vattenfall att de kommer att ta en dialog med länsstyrelsen och söka de dispenser och övriga tillstånd som krävs.

Vattenfall uppger att de kommer att ta särskild hänsyn inom och i direkt anslutning till objekt med naturvärdesklass 1 och 2, totalt 22 objekt. Dessa objekt bedömer Vattenfalls inventerare vara så pass värdefulla för biologisk mångfald att de är av intresse att bevara på nationell nivå. Dessa objekt kommer att sparas och påverkas så lite som möjligt. Där så inte är möjligt kommer tillstånd och dispenser sökas i dialog med länsstyrelsen.

Vattenfall uppger att det inte är möjligt att använda lägre stolpar dvs. samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator. Det är inte möjligt ur ett tekniskt perspektiv samt att det råder platsbrist.

Flens kommun har sammanfattningsvis lämnat följande synpunkter. Flens kommun kräver minsta möjliga påverkan på orörd mark, därmed ska ledningar placeras i befintlig ledningsgata. Utöver detta ska intrång i områden med naturvärden undvikas.

Vattenfall anger att ledningssträckningen berör bland annat till exempel riksintressen för naturmiljön och Natura 2000-område, men genom att vidta relevanta skyddsåtgärder och genom att uppföra ledningarna delvis längs med befintliga ledningar minskar konsekvenserna för naturmiljön, skyddade arter och naturvärdesobjekt.

Nyköpings kommun har lämnat följande synpunkter. Kommunen saknar redovisning och underlag när det gäller kompensation för sumpskogar och trädklädda våtmarker samt påverkan på upplevelsen av orördhet längs Sörmlandsleden och Nävsjömossens naturreservat.

Vattenfall har bemött detta med att kantzonerna kring myrarna ska bevaras i största möjliga mån. Lågväxande vegetation kommer att sparas. En del av de träd som behöver avverkas, lämnas som faunadepåer i eller jämte kraftledningskorridoren. Dessa gynnar exempelvis vedsvampar, mossor, insekter och hackspettar. Avverkade träd kommer, efter samråd och godkännande från markägare och andra aktörer, även att läggas in i skogen bredvid ledningsgatan. Detta bedöms kunna gynna naturvårdsarter såsom vedlevande svampar, insekter, mossor och lavar.

Vad gäller upplevelsen av orördhet längs Sörmlandsleden korsas leden redan idag av fler kraftledningar och påträffas därför redan i landskapet. Ledningsdragnings och placering av stolpar hanteras här med större omsorg utifrån ett upplevelseperspektiv. Nya ledningar dras i största mån i befintlig ledningsgata. Luftledningarna har här också kunnat anpassas för att uppföras på stort avstånd från närboende. Där ledningarna uppförs i skogsmark kommer den omgivande skogen att bidra till att minimera synintrycket av ledningarna från omgivande områden.

De nya ledningarna lokaliseras öster om Nävsjömossen naturreservat och Vattenfall bedömer att det inte är i konflikt med syftet för naturreservatet. Tre kraftledningar korsar redan idag naturreservatet.

Ett flertal fastighetsägare har framfört att områden med höga naturvärden kommer att skadas av luftledningarna och av den skogsgata som skulle behöva röjas.

Vattenfall har åtagit sig ett antal skyddsåtgärder som ska tillämpas för att minimera påverkan på naturmiljön. Vattenfall redovisar till exempel att särskild hänsyn kommer att tas inom och i direkt anslutning till objekt med naturvärdesklass 1 och 2 och att inga stolpar kommer att placeras inom Natura-2000 området eller området som är av riksintresse för naturvården.

3.6.6 Skyddade fågelarter

Vattenfall har låtit utföra följande fågelinventeringar under 2021. Inventering av övervintrande rovfåglar i januari och februari, spelflyktsinventeringen av örn under januari till mars, berguvinventering i mars en spelplatsinventering för tjäder

och orre under maj samt inventering av dagrovfåglar (häckande rovfåglar och lommar) under maj och juni. Utöver inventeringarna har även kontakt tagits med Havsörnsgruppen och lokal ornitologisk förening.

Resultatet av inventeringarna visar att det finns flera områden i utredningsområdet som har goda förekomster av rovfåglar, skogshöns och lommar. Av underlaget framgår att större sjöar och vattendrag i området utgör viktiga miljöer för flera skyddsvärda rovfåglar. Ett antal skyddsvärda fågelarter har även konstaterats häcka i utredningsområdet.

Spelplatsinventeringen resulterade i att ett antal spelplatser identifierades. En av spelplatserna låg i planerad ledningssträckning och inventeraren bedömde att avverkning på och nära platsen skulle leda till en stor störning. Vattenfall har därför justerat sträckningen vilket innebär att ett avstånd om mer än 500 meter ska hållas till spelplatsen. Påverkan på spelplatser bedöms därmed vara liten.

3.6.7 Konsekvenser och skyddsåtgärder för fåglar

Mot bakgrund av att ett flertal skyddsvärda och störningskänsliga fågelarter häckar kring ett antal sjöar som identifierades som känsliga bedömer det konsultbolag som utfört inventeringarna att ett antal skyddsåtgärder behöver vidtas i de områdena. Vattenfall har åtagit sig de rekommendationer som förslagits i fågelinventeringen. Dessa är följande.

- Avstå från att utföra arbeten i området mellan Kasta i norr och Intagan i söder under perioden den 1 februari – den 30 juni.
- Avstå från att utföra arbeten inom 200 meter från de sjöar som identifierades som känsliga under perioden den 1 april – den 15 juli.

Vattenfall har även åtagit sig skyddsåtgärder kring spelplatsen som benämns C i bilaga "fågelinventeringar". De angivna avstånden räknas från spelplatsens centrum

- Inte anlägga nya byggvägar inom 500 meter från spelplatsen.
- Inte utföra arbeten inom 500 meter från spelplatsen under artens reproduktionsperiod, alltså perioden den 1 april – den 31 juli.
- Inte utföra arbeten i våtmarker eller i kantzoner till våtmarker (uppväxtområde för kycklingar) inom 1 000 meter från spelplatsen under perioden den 20 maj – den 31 juli.

- Undvika att genomföra arbeten i och omkring myrmarkerna som enligt bilaga 4 till ansökan benämns B och C på ett sådant sätt att hydrologin förändras samt att återställa eventuella körsador.
- Lämna kvar så mycket lågväxande träd och buskar som möjligt (med hänsyn till elsäkerhetsbestämmelser) inom 1 kilometer från spelplatsen.
- Använda avverkade träd för att skapa faunadepåer i området (förutsatt att berörd markägare accepterar detta).

Vattenfall åtar sig även att

- På vissa delar utmed kraftledningarna sätta upp fågelavvisare där det visats sig att aktiviteten av rovfåglar har varit hög.

Vattenfall har bedömt att planerad ledningsdragning med de skyddsåtgärder som föreslås innebär en marginell minskning av mängden tillgänglig livsmiljö för flera av de noterade skyddade arterna. Vattenfall bedömer att detta inte ger en ökad risk för att dessa arter minskar i landskapet. Det finns en risk för att vissa fågelarter kolliderar med ledningarna, men det är inte sannolikt att detta kommer att påverka arterna på populationsnivå. Tvärtom kommer fler av de noterade skyddade arterna att gynnas av en öppning i homogena barrskogsmiljöer, eftersom möjligheten till spridning och mängden livsmiljö ökar. Ledningarna medför därmed ingen risk att arternas bevarandestatus påverkas genom kollision eller förlust av habitat. Vattenfalls slutsats är därför att den föreslagna ledningsdragningen, tillsammans med framtagna skyddsåtgärder, inte kommer att påverka upprätthållandet av arternas bevarandestatus på nationell-, regional- eller lokalnivå.

3.6.8 Inkomna remissynpunkter och Vattenfalls bemötande gällande fåglar

Länsstyrelsen i Södermanland län har i sina yttranden uppgett att de anser att artskyddsfrågan är bristfälligt utredd och analyserad i de tillgängliga handlingarna. Artskyddsfrågan är generellt sett bristfälligt beskriven i miljökonsekvensbeskrivningen och det är svårt att utläsa hur sökanden avser att hantera artskyddsfrågan. Länsstyrelsen bedömer att dessa frågor lämpligen hanteras i samband med att sökanden redovisar en mera genomarbetad utredning avseende ledningarnas påverkan på arter som omfattas av artskyddsförordningen och vilka åtgärder (skyddsåtgärder och anpassningar) man avser att genomföra för att undvika sådan påverkan.

Enligt Länsstyrelsens bedömning behöver sökanden göra en noggrannare artspecifik analys av de konstaterade artförekomsterna och peka ut de områden där ledningarna riskerar att komma i konflikt med artskyddsbestämmelserna. Enligt Länsstyrelsens bedömning gäller detta framför allt platser med rovfågelshäckningar, tjäderspel och viktiga stråk som används av flyttande och rastande fåglar. För dessa områden bör skadelindringshierarkin tillämpas för att avgöra om anpassningar kan göras för att undvika att ledningarna kommer i konflikt med artskyddsbestämmelserna. Om det inte är möjligt att med anpassningar och försiktighetsmått komma runt artskyddsbestämmelserna bedömer Länsstyrelsen att det kan komma att krävas dispens från artskyddsbestämmelserna för att anlägga luftledning på dessa platser.

Länsstyrelsen föreslår att ledningarna ska ha samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator. Artskyddsproblematiken reduceras till de delar där ledningarna inte följer befintliga ledningar och till anpassning av arbetstider för ledningarna som helhet.

Vattenfall bemöter detta genom att förklara ett miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med naturvärdesinventering och fågelinventering i ett senare skede. Därav har bedömningen av påverkan på arter och fågel skett genom komplettering av ansökan och återfinns i de kompletteringarna.

Vattenfall beskriver att skadelindringshierarkin har tillämpats och ligger till grund för bedömning och föreslagna hänsynsåtgärder. Vattenfall har i den mån det är möjligt i första hand undvikit konflikt med artskyddet för att inte behöva söka artskyddsdispens. Vattenfall har gjort anpassningar och gett förslag på försiktighetsmått för att inte hamna i konflikt med artskyddsbestämmelserna. Bedömning och föreslagna åtgärder har arbetats fram i dialog med inventerare. Vid de platser där en konflikt med artskyddet konstaterats har en dialog förts med ansvarig inventerare om lämpliga försiktighetsåtgärder.

Vattenfall uppger att det inte är möjligt att använda lägre stolpar dvs. samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator. Det är inte möjligt ur ett tekniskt perspektiv samt att det råder platsbrist. I första hand har de försökt att undvika områden som är fågelrika. Vattenfall vill också framhålla att det inte finns några vetenskapligt underbyggda rekommendationer om vilken ledningstyp som är minst skadlig och var i landskapet ledningen bör placeras ur

skademinskningssynpunkt. (Ottvall & Green, 2020) Vattenfall påpekar också att stolparnas höjd i sig inte påverkar fåglarna då de är duktiga flygare och kan undvika själva stolparna. Ledningarnas tekniska utformning innebär att de måste vara den höjden som beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen. Vid passagera över sjön Långhalsen och Hedenlundasjön måste stolparna vara höga för att kunna komma över vattenpassagen med ett spann. Det finns inte möjlighet att placera en stolpe mitt i en sjö, vilket skulle krävas för att sänka ledningarnas höjd. Vidare har höga stolpar valts för att minska det totala intrånget i skog och åkermark som också finns i dessa områden. Lägre stolpar innebär kortare spann och tätare placering av stolpar och därmed större intrång i åkermark och skog.

Ett flertal fastighetssägare har framfört att de ofta ser stora rovfåglar kring deras fastigheter och är oroliga för att de kommer att drabbas.

Vattenfall har uppgett att de har gjort anpassningar och gett förslag på försiktighetsmått för att minimera påverkan på skyddade fågelarter.

3.7 Kulturmiljö

Vattenfall har redogjort för de fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar som finns registrerade hos Riksantikvarieämbetets databas.

Vattenfalls redogörelse omfattar ett område inom 100 meter från de planerade ledningarna. I Flens kommun korsar ledningarna ett gravfält väster om Bårsta (Vadsbro 115:1/L1983:5888) och en boplats vid Brostugan (Bettna 432/ L1982:7452). I Nyköpings kommun korsar ledningarna en boplats (L2020:460), ett gravfält (Bergshammar 64:1/L1985:326), en stensättning (Bergshammar 56:1/L1985:2134). I Oxelösunds kommun korsar ledningarna en fossil åker (Oxelösund 89/L1982:1746).

En arkeologisk undersökning i fält har påbörjats men en fullständig utredning kunde inte genomföras eftersom de konsulter som Vattenfall anlitat för undersökningen inte gavs tillträde till en stor del av de fastigheter som utredningen skulle omfatta. Under utredningen observerades dock ett antal sedan tidigare oregistrerade lämningar i inventeringsområdet närmast ledningarna: 28 fornlämningar, 62 möjliga fornlämningar, 32 övriga kulturhistoriska lämningar och 7 utan antikvarisk bedömning. Någon fullständig bedömning har inte gjorts för dessa objekt eftersom det inte har kunnat göras en fullständig inventering. Länsstyrelsen framför i sitt yttrande till Ei att detta innebär att påverkan på fornlämningsmiljön med stor sannolikhet kommer att vara större än vad som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Ledningarna planeras korsa del av området Kiladalen som är ett område som utpekats som riksintresse för kulturmiljövård. Området är ett odlingslandskap som speglar en rik och varierad bebyggelseutveckling från och med bronsåldern. Området består av en dalgång i vars botten Kilaån rinner mot öster. Området är bitvis mycket fornlämningstätt. Ledningarnas sträcka genom riksintresset är cirka 820 meter. Nyköpings kommun har särskilt påpekat landskapsbildens betydelse vid Kiladalen eftersom området är av riksintresse för kulturmiljövården.

Länsstyrelsen har framfört att ledningarna kommer att skada riksintresset, men eftersom ingreppet inte bedöms skada de utpekade uttrycken för riksintresset så betraktas inte skadan som påtaglig. Vattenfall har haft som utgångspunkt att beröra riksintresset så lite som möjligt vid val av sträckning och har valt en placering nära västra kanten av området där passagen över området är smalt.

Även i närheten av den planerade ledningsgatan finns två områden som utpekats som riksintressen för kulturmiljövård, Lagmansö och Ericssberg. Ledningsgatan planeras cirka 350 meter respektive 850 meter från områdena och dessa förväntas inte att påverkas direkt av ledningarna.

Flera sakägare har framhävt det sörmländska landskapets kulturvärde och värdet av ett bevara upplevelsevärde av orörd natur och en bevarad landsbygdsmiljö. Särskilt betonas skillnaden i upplevelsevärde mellan en luftledning och en markförlagd kabel. Förlust av dessa värden riskerar att påverka lokala företag som ser det naturliga upplevelsevärde som en viktig tillgång för verksamheten.

3.8 Friluftsliv

Ledningssträckan passerar inga områden som tidigare utpekats som av riksintresse för friluftsliv. Ledningarna korsar dock vandringsleden Sörmlandsleden på flera ställen vilket medför att upplevelsen av orördhet längs vandringsleden minskar. Ledningarna korsar även cykelled och ridled samt genom områden som ett antal närströvområden i Oxelösunds kommun.

Under samrådet inför miljökonsekvensbeskrivningen har framkommit att det bedrivs ett aktivt friluftsliv i områden som berörs av ledningarna, bland annat i form av orientering, svamp- och bärplockning, promenadstråk, jakt, skidåkning, cykel- och ridturer. Ett antal sakägare har också påtalat friluftslivet som ett viktigt intresse under Ei:s handläggning av ansökan.

Att upplevelsevärde kommer påverkas längs Sörmlandsleden är något som särskilt påpekats av Nyköpings kommun. Kommunen anser också att

Nävsjömossens naturreservat kan komma att påverkas eftersom ledningarna passerar i närheten. Kommunen anser att kompensationsåtgärder borde beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Vattenfall bedömer att påverkan på friluftslivet sker främst under anläggningsfasen. Under driftskedet består den huvudsakliga påverkan av den visuella påverkan som ledningarna medför. Vid underhållsåtgärder kan framkomligheten tillfälligt påverkas.

Vattenfall kommer anpassa placeringen av stolpar och stag så att de inte begränsar möjligheterna till friluftaktiviteter och att rid- och vandringsleder påverkas så lite som möjligt. Under byggtiden kommer de att placera uppställningsplatser så att friluftaktiviteter kan fortsätta.

Angående påverkan på Sörmlandsleden uppger Vattenfall att denna redan idag korsas av flera ledningar och att detta inslag därför redan finns i landskapet. De nya ledningarna kommer i största mån att dras i befintlig ledningsgata. På den punkt där ledningarna tangerar Sörmlandsleden för att därefter avvika i separat sträckning uppger Vattenfall att placering av stolpar kommer hanteras med större omsorg utifrån ett upplevelseperspektiv. Där ledningarna uppförs i skogsmark kommer den omgivande skogen att bidra till att minimera synintrycket från omgivande områden.

Angående naturreservatet Nävsjömossen framför Vattenfall att det föreskrivna syftet med naturreservatet är, vad gäller friluftslivet, att tillgodose friluftslivets behov av områden för naturupplevelser och att syftet ska nås genom att området undantas från skogsbruk. Vissa åtgärder kan dock bli aktuella, bland annat uppförande av anordningar för friluftsliv. Eftersom ledningarna kommer att lokaliseras öster om reservatet bedömer Vattenfall att de inte kommer vara i konflikt med syftet för naturreservatet. Vattenfall framför också att den omgivande skogen kommer att bidra till att minimera synintrycket av ledningarna från omgivande områden.

3.9 Infrastruktur

Miljökonsekvensbeskrivningen innehåller en redogörelse för den infrastruktur som korsas eller annars påverkas av de planerade ledningarna. Längs långa sträckor planeras ledningarna löpa parallellt med befintliga 130 kV-ledningar men ledningarna korsar också befintliga ledningar på flera ställen. Bland annat korsar ledningarna Svenska kraftnäts 400kV-ledning nära Hedenlunda. Ledningarna

berör också ett antal vägar och korsar även järnväg. På flera platser korsar ledningarna väg och järnväg som utpekats som riksintressen för kommunikationer. Hela ledningssträckningen planeras inom flyghindersområde (så kallad MSA-yta) för flygplats.

Vattenfall bedömer att den främsta påverkan blir på väginfrastrukturen under anläggningsskedet eftersom det då kan påverka framkomligheten. Eftersom påverkan är begränsad till viss tid bedöms konsekvenserna för vägar bli påtagliga i anläggningsfasen men obetydliga i driftsfasen. Vattenfall bedömer att arbetet kan genomföras så att det endast blir obetydliga konsekvenser för järnvägar men kommer att föra en dialog med Trafikverket angående verksamheten. Ledningarna bedöms inte påverka flyghöjden inom MSA-område. Sammantaget bedömer Vattenfall att konsekvenserna för infrastrukturen blir små.

Ei har inhämtat yttranden från bland annat Trafikverket, Luftfartsverket och Svenska kraftnät. Trafikverket har inget att invända mot ledningarna förutsatt att Vattenfall i detaljprojekteringen anpassar kraftledningarna i höjd och sida så att järnvägsanläggningen för Ostlänken inte fördryas eller försvåras samt att kontakt tas med Trafikverket under projekteringsarbetet. Luftfartsverket har inte haft något att erinra mot ledningarna.

3.10 Miljökvalitetsnormer

De miljökvalitetsnormer som eventuellt skulle kunna beröras av en kraftledning är främst miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet. Vattenfall har i miljökonsekvensbeskrivningen framfört att sträckningen passerar elva vattenförekomster med beslutade miljökvalitetsnormer.

I samband med entreprenad uppger Vattenfall att sjöar och vattendrag ska skyddas mot oljespill, läckage eller grumling. För att mildra ledningarnas konsekvenser på vattendrag sparas en skyddszon med befintlig lågväxande vegetation i anslutning till vattendrag. Vattenfall anger att de planerade ledningarna inte kommer att ha en direkt påverkan på de sjöar och vattendrag som korsas då korsningen sker med luftspann. Inga stolpar kommer att placeras inom strandområden och stolparna konstrueras för att tåla översvämning. Vid byggnation i områden med vattenförekomst vidtas hänsynsåtgärder för att inte riskera att påverka yt- och grundvattenkvaliteten. Sammantaget bedömer Vattenfall att de nya ledningarna, med vidtagna hänsynsåtgärder, medför små konsekvenser för vattenmiljön.

4 Bestämmelser som ligger till grund för Ei:s beslut

De bestämmelser som ligger till grund för det här beslutet redovisas i bilaga 2.

5 Ei:s motivering till beslutet

Vattenfall har ansökt om nätkoncession för linje och yrkat att nätkoncessionen ska gälla tills vidare.

Ei ska bedöma om ledningarna är lämpliga från allmän synpunkt. Detta innebär att det inte får vara fråga om onödiga ledningar, att ledningarna är till onödig olägenhet för enskilda eller allmänna intressen som påverkas eller att ledningarna medför obefogade kostnader. Till bedömningen hör frågan om ledningarna som sådana är lämplig att anlägga men också deras utformning samt förutsättningarna för framtida drift samt påverkan på befintligt och framtida elnät. Dessutom måste den som ska inneha nätkoncessionen vara lämplig att bedriva nätverksamhet.

En förutsättning för nätkoncession är också att verksamheten är förenlig med vissa bestämmelser i miljöbalken. Vilka bestämmelser som är tillämpliga framgår av 2 kap. 17 § ellagen och avser särskilt miljöbalkens hänsyns- och hushållningsregler men även regler för hur ansökan ska tas fram och vad den ska innehålla.

Ei ska också pröva om nätkoncessionen är förenlig med detaljplan eller områdesbestämmelse.

5.1 Detaljplan och områdesbestämmelser

Av de berörda kommunernas yttrande framgår att de planerade ledningarna inte strider mot detaljplan eller områdesbestämmelse.

5.2 Ledningarnas miljöpåverkan

5.2.1 Landskapsbild

En kraftledning innebär alltid en påverkan på landskapsbilden genom den ledningsgata som behövs för ledningen. En luftledning påverkar landskapsbilden genom att stolpar och linor och andra anläggningsdelar blir ett nytt inslag i landskapet. Ledningarna planeras gå både genom skog och genom öppen mark. Där ledningarna går över öppen mark blir påverkan på landskapsbilden större. Landskapet längs ledningssträckningen är dock inte av sådan karaktär att detta i

sig motiverar att välja en annan sträckning eller att anlägga ledningarna som markkabel.

Vattenfall uppger att det inte är tekniskt möjligt att anlägga ledningarna med markkabel eller att använda lägre stolpar utmed hela sträckningen. Vidare har höga stolpar valts för att minska det totala intrånget i skog och åkermark som också finns i dessa områden. Lägre stolpar innebär kortare spann och tätare placering av stolpar och därmed större intrång i åkermark och skog.

En luftledning medför alltid en viss påverkan i landskapet. De aktuella ledningarna följer till stora delar befintlig infrastruktur och Vattenfall har valt en sträckning som inte synes leda till någon olämplig påverkan på landskapsbilden. Även om en viss påverkan uppstår där ledningarna blir mer synliga bedömer Ei att ledningarna inte kan anses påverka området karaktär på sådant sätt att tillstånd inte kan beviljas.

5.2.2 Magnetfält och människors hälsa

Kunskapsläget när det gäller risker med elektromagnetiska fält från ledningar som det nu är fråga om är osäkert. Epidemiologiska studier har tidigare visat att risken för barnleukemi vid nivåer under 0,3–0,4 mikrottesla är i stort sett obefintlig medan det vid nivåer över 0,4 finns en viss ökad risk för barnleukemi. Avsaknaden av vetenskaplig bevisning om sambandet mellan kraftledningars magnetfält och hälsorisker fritar inte verksamhetsutövaren från dennes ansvar enligt miljöbalken. En viss domstolspraxis har dock utvecklats gällande när det bör kunna ställas krav på en verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att minska påverkan från magnetfält. Mark och miljööverdomstolens har tidigare uttalat att magnetfält på 0,4 mikrottesla kan medföra skadliga hälsoeffekter, även om kunskapsläget inte är helt klart. I avsaknad av fastställda gränsvärden har 0,4 mikrottesla fått anses vara en lämplig utgångspunkt (se Mark- och miljödomstolens dom den 26 augusti 2011 i mål nr M 4127-10, se även MÖD 2017:29). Om magnetfälten överstiger denna nivå kan en olägenhet anses föreligga. Eventuella krav på åtgärder kan då övervägas om de är rimliga med hänsyn till kostnaderna i förhållande till nyttan av åtgärderna.

Vattenfall har redovisat beräknade magnetsfältsvärden längs den planerade ledningssträckningen samt angett avstånd till närmaste bostadshus. Ledningarna passerar inte nära någon skola, förskola eller liknande verksamhet.

Av utredningen framgår att ledningarna inte kommer att medföra magnetfältsnivåer som är lika med eller högre än 0,4 mikrotesla vid någon bostad. Ei bedömer därför att ledningsstäckningen inte är olämplig i detta hänseende och det finns inte heller skäl att vidta särskilda åtgärder med hänsyn till påverkan från magnetfält.

Yttranden från en del markägare har kommit in där de uttrycker sin oro om att ledningarna kan påverka boskapsdjurs hälsa eller reproduktion menligt genom påverkan från magnetfält. Ei konstaterar att det inte finns någon entydig forskning som visar på ett sådant samband.

Ljud- och ljusfenomen, "sprak", kan förekomma på ledningar men detta förekommer främst på högre spänningsnivå. Fenomenet uppstår framför allt vid fuktigt väder. På ingen plats planeras ledningarna anläggas under eller i direkt anslutning till bostadshus. Närmaste bostadshus kommer vara cirka 70 meter från ledningarna och det kommer därför finnas ett avstånd mellan ledningarna och bostäder. Ei:s bedömning är därför att risken är liten för att ledningarna skulle ge upphov till störningar i form av ljud- eller ljuseffekter.

5.2.3 Jordbruk

Brukningens jordbruksmark får bara tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. En kraftledning är en anläggning som behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse.

Enligt Vattenfalls uppskattning kommer den planerade ledningsstäckningen att beröra jordbruksmark med 16 % av den totala sträckningen. Av miljökonsekvensbeskrivningen och de synpunkter som kommit in från markägare och andra intressenter framkommer inget annat än att jordbruksmarken även fortsättningsvis kommer kunna utnyttjas. Stolpar och andra anläggningsdelar kommer dock innebära odlingshinder på dessa platser. Hindret består i att marken som används för anläggningen inte kan användas men också av att bevattningsmöjligheterna kan påverkas och att anpassning till anläggningen gör att jordbruket inte kan ske lika effektivt.

Vattenfall uppger att de vid detaljprojekteringen avser att undvika stolpplacering i jordbruksmark i den mån detta kan göras. Oavsett om ytterligare detaljanpassning

kan göras eller inte så bedömer Ei att intrånget i jordbruksmarken blir förhållandevis litet och begränsat till de platser där stolpar placeras.

Ei bedömer att sträckningen valts på ett sådant sätt att intrånget minimeras. Med tanke på landskapets karaktär framstår det som mycket svårt att finna en annan luftledningssträckning som innebär att intrång i jordbruksmark helt undviks.

Ett markkabelförläggande skulle minska intrånget men eftersom jordbruket kommer kunna fortsätta utan något väsentligt hinder anser Ei att en luftledning inte kommer att påverka jordbruket på ett sådant sätt att tillstånd inte kan beviljas.

5.2.4 Skogsbruk

Enligt Vattenfalls uppskattning kommer den planerade ledningsstäckningen att beröra skogsmark med 74 % av den totala sträckningen. Vattenfall bedömer att påverkan minimeras genom att ledningarna delvis förläggs längs befintliga ledningsgator vilket ger en mindre påverkan än när en helt ny ledningsgata upprättas.

Vattenfall har motiverat valet av sträckning och utifrån de avvägningar som gjorts gällande påverkan på olika motstående intressen bedömer Ei att val av sträckning är lämplig. Ei bedömer att ledningarna inte påtagligt kan anses försvåra ett rationellt skogsbruk. Kraven som ställs i 3 kap. 4 § miljöbalken får därför anses uppfyllda.

5.2.5 Naturmiljö

Vattenfall har låtit utföra en naturvärdesinventering i fält för planerad ledningssträckning och beskrivit skyddade naturvärden. Den totala ekologiska påverkan som en nybyggnation av luftledning medför kommer i huvudsak från avverkning av träd och potentiellt från nya vägar vilka kan ge en hydrologisk påverkan i myrmarker och vattenmiljöer.

Vattenfall uppger att för att minimera påverkan på naturmiljön kommer skyddsåtgärder vidtas som till exempel att vid skyddsvärda trädmiljöer kommer körning att ske med försiktighet. Vidare kommer schaktning och upplag inom krondroppskanten i möjligaste mån undvikas. Även avverkning av skyddsvärda träd kommer att i möjligaste mån undvikas.

Ei bedömer utifrån de uppgifter som framkommit i ärendet att naturmiljön inte riskeras att skadas av verksamheten på ett sådant sätt att ledningarna inte kan tillåtas. Med beaktande av de skyddsåtgärder som föreslagits, vilka Vattenfall är

bundna till enligt det allmänna villkoret i beslutspunkt 3.1 i detta beslut, bedömer Ei att några ytterligare villkor till skydd för naturmiljön inte är motiverade.

5.2.6 Skyddade arter

Ett antal rödlistade arter och naturvårdsarter identifierats inom ledningsgatan. För att minimera påverkan kommer ett antal skyddsåtgärder vidtas. Exempelvis kommer skyddade växtarter under byggnation och framtida underhåll av ledningarna att märkas ut och därmed minimeras eventuella konsekvenser. I de fall det inte går att undvika att ta ner träd med lavar kan dessa om möjligt lämnas som högstubbar och/eller död ved. Detaljprojekteringen kan göras så att fynden i möjligaste mån undviks.

Av de inventeringar som Vattenfall låtit utföra framgår att det finns flera skyddade fågelarter i utredningsområdet. Resultatet av inventeringarna har inte visat på några boplatser för rovfåglar inom ledningssträckningen. Den större spelplatsen som identifierades inom sträckningen kommer att undvikas efter en justering av sträckningen. Det finns således inga spelområden i ledningsgatans dragning och påverkan på reproduktionsområde av skogshöns anses därmed vara liten. Däremot har man konstaterat att det finns ett antal sjöar och vattendrag i närheten där skyddsvärda och störningskänsliga fågelarter häckar.

För att minska den negativa påverkan på aktuella arter har Vattenfall åtagits sig ett antal skyddsåtgärder som syftar till inte störa arterna under häckningstid samt att sätta upp fågelavvisare vid de områden som har identifierats som fågelrika för att minska risken för kollision. Vattenfall har åtagit sig att inte utföra några arbeten i området mellan Kasta i norr och Intagan i söder under perioden den 1 februari – den 30 juni och inom 200 meter från de sjöar som identifierades som känsliga under perioden den 1 april – den 15 juli. För att minska negativ påverkan på en viktig utpekad spelplats för skogshöns har Vattenfall åtagit sig ett antal skyddsåtgärder såsom att inte utföra arbeten inom 500 meter från spelplatsen under artens reproduktionsperiod, 1 april–31 juli och att inte anlägga nya byggvägar inom 500 meter från spelplatsen.

Länsstyrelsen i Södermanlands län tycker att artskyddsfrågan är bristfälligt utredd och analyserad i de tillgängliga handlingarna. De vill se en artspecifik analys av de konstaterade artförekomsterna och få utpekade de områden där ledningarna riskerar att komma i konflikt med artskyddsbestämmelserna. För dessa områden bör skadelindringshierarkin tillämpas. Länsstyrelsen föreslår att ledningarna ska ha

samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator.

Ei:s bedömning är att Vattenfall har identifierat vilka arter som kan drabbas negativt av ledningarna och sedan utfört en inventering av dessa för att få ett underlag. Vattenfall har sedan ihop med konsult bedömt att ledningarna inte kommer att utlösa artskyddsförbud om man vidtar de skyddsåtgärder som man därefter har åtagit sig. Vattenfall har bedömt att ingen arts bevarandestatus riskerar att påverkas negativt av de planerade ledningarna. Ei bedömer även att Vattenfall har identifierat vilka områden som är mest betydelsefulla för de skyddade arterna och att de i sina handlingar har redovisat för dessa områden. Då det framgår av inventeringarna att det förekommer många skyddsvärda fågelarter i ledningarnas utredningsområde, finner Ei det nödvändigt att samråda med länsstyrelsen, med tanke på deras lokalkunskap, om det kan finnas flera områden där ledningarna behöver märkas ut med fågelavvisare.

Mot denna bakgrund bedömer Ei att Vattenfalls utredning av de skyddade arterna samt fågellivet är tillräcklig givet att det ovan nämnda samrådet sker. Ei bedömer även att de skyddsåtgärder som kommer att vidtas för att minska negativ påverkan på skyddsvärda arter är tillräckliga. Ei bedömer dock att det är av vikt att Vattenfall genom ett särskilt villkor uttryckligen förbinds att sätta upp fågelavvisare på de platser där de har åtagit sig att göra detta. Det är inte tillräckligt att de binds endast till att i huvudsak bedriva verksamheten i enlighet med sina åtaganden i detta avseende, som hade varit fallet om frågan endast regleras genom det allmänna villkoret.

Vattenfall uppger att det inte är möjligt att använda lägre stolpar dvs. samma principiella utformning och samma höjd som befintlig ledning längs de sträckor där ledningarna följer befintliga ledningsgator. Vattenfall har angett att det inte är möjligt ur ett tekniskt perspektiv samt att det råder platsbrist. Ei finner inte skäl att ställa krav på ytterligare anpassning i form av specifik ledningshöjd på några särskilda ledningsavsnitt.

5.2.7 Kulturmiljö

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att det finns ett betydande antal fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar längs eller i nära anslutning till de planerade ledningarna. Förutsättningarna för utredning i fält har varit begränsade eftersom Vattenfall vägrats tillträde till ett antal fastigheter längs det planerade utredningsområdet och underlaget är därför mindre än vad som annars

hade varit fallet. Som länsstyrelsen påpekat kan påverkan på fornlämningsmiljön bli större än vad som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen.

Ei bedömer dock att miljökonsekvensbeskrivningen ger en tillräcklig bild av konsekvenserna för bedömningen om tillräcklig hänsyn har tagits för verksamheten i fråga. Risken för påverkan på kända och okända kulturmiljöobjekt är mindre för en luftledning än vid markkabelförläggning då schaktning behöver ske längs hela den markförlagda sträckan. Ledningarna planeras nu som luftledning vilket innebär att påverkan främst kan förväntas ske på de punkter där stolpar placeras samt i samband med arbete för att uppföra ledningarna och eventuellt i samband med underhåll. Vattenfall har framfört att de så långt som möjligt kommer anpassa stolpplaceringen så att inga fornlämningar och kulturhistoriska lämningar skadas. Med hänsyn till det underlag och tillhörande kartor som visats i miljökonsekvensbeskrivningen bedömer Ei att detta är en tillräcklig åtgärd för att minimera påverkan på kulturhistoriska lämningar längs ledningssträckan. Det är inte påkallat att välja en annan lokalisering, ett annat utförande eller någon annan särskild åtgärd för att minimera påverkan på kulturmiljöobjekt. I detta sammanhang konstaterar Ei också att nätkoncession inte medför någon rätt till ingrepp i fornlämning eller någon annan åtgärd som regleras i kulturmiljölagen. Detta ligger dock utanför koncessionsprövningen.

Förutom påverkan på enskilda kulturmiljöobjekt kan en kraftledning påverka kulturmiljön genom ett förändrat landskap och ett förändrat intryck. Som ett antal sakägare framfört under samrådet och under handläggningen av ärendet kan en luftledning innebära att landskapets kulturvärde påverkas genom att upplevelsevärde av orörd natur och bevarad landsbyggsmiljö minskar. Av samrådet framgår att detta är ett intresse som upplevs som viktigt för närboende och för viss näringsverksamhet. Både markkabel och luftledning innebär en förändring av landskapet eftersom båda anläggningsätten kräver en ledningsgata. Luftledning medför dock en större förändring i landskapet eftersom det innebär anläggningsdelar ovan jord som blir synliga i landskapet.

På ett ställe går ledningarna genom ett område som utpekats vara av riksintresse för kulturmiljön, Kiladalen. Det rör sig om en sträcka av totalt 830 meter som korsar området. Länsstyrelsen har påpekat att ledningarna kommer skada riksintresset men att de utpekade uttrycken för riksintresset inte bedöms skadas och att det därför inte därför är inte fråga om en påtaglig skada. Ei delar denna bedömning och att intrånget inte kommer påverka områdets kärnvärden. Vad

gäller övriga områden har inte framkommit att det skulle röra sig om områden av riksintresse eller på annat sätt ha särskild betydelse för kulturmiljön.

Landskapet består huvudsakligen av skogsmark och jordbruksmark med inslag av vanligt förekommande mänsklig påverkan i form av bebyggelse, vägar och annan infrastruktur. Att förlägga ledningarna som markkabel skulle kunna minimera förändringen av upplevelsevärdet men detta skulle också innebära större risk för påverkan på enskilda objekt på grund av den schaktning som krävs för kabelgraven. Det finns alltså både fördelar och nackdelar för kulturmiljön med luftledning respektive markkabel. Med hänsyn till vad som ovan sagts om kulturmiljövärdena längs ledningarnas sträckning bedömer Ei att luftledning kan antas medföra mindre påverkan på kulturmiljön som helhet.

5.2.8 Friluftsliv

Av miljökonsekvensbeskrivningen, yttranden och av utredningen i övrigt framgår att ledningarna kan förväntas få en begränsad påverkan på friluftslivet.

Ledningarna korsar Sörmlandsleden samt cykelled och ridled. Områdena kring ledningssträckningen används för orientering, svamp- och bärplockning, promenadstråk, jakt, skidåkning och cykel- och ridturer. En ny kraftledning kan påverka upplevelsevärdet kring ledningen men hindrar inte att dessa friluftaktiviteter kan fortsätta. Upplevelsevärdet kan påverkas på vissa platser men denna påverkan bedöms bli begränsad. Vattenfall har åtagit sig att anpassa placeringen av stolpar och stag så att de inte begränsar möjligheterna till friluftaktiviteter och att placera uppställningsplatser så att friluftaktiviteter kan fortsätta även under byggtiden. Ei bedömer att dessa åtgärder är tillräckliga.

Vad gäller de två områden som Nyköpings kommun särskilt uppmärksammat i sitt yttrande till Ei, Sörmlandsleden och Nävsjö mossens naturreservat, gör Ei följande bedömning.

Ledningarna planeras passera ett visst avstånd från Nävsjö mossens naturreservat som endast kommer att bli indirekt påverkat. Eftersom det är skog mellan naturreservatet och ledningarna kommer dessa i vart fall till viss del skymmas men det är sannolikt att ledningarna ändå kan komma att synas från delar av naturreservatet. Denna påverkan på naturreservatet måste dock ses som begränsad och Nävsjö mossens naturreservat kommer även fortsättningsvis kunna nyttjas för sitt ändamål utan hinder.

Sörmlandsleden korsas på flera ställen av de planerade ledningarna och längs partier kommer kraftledningarna och Sörmlandsleden gå parallellt. Där ledningarna korsar Sörmlandsleden finns sedan tidigare kraftledningar som korsar i samma riktning. Varje nytt ianspråktagande av mark vid korsning eller kontakt med Sörmlandsleden medför att upplevelsen av orörd natur minskar. Påverkan minimeras dock genom att intrången har samlats kring befintlig ledningsgata. Även om upplevelsevärde kan minska på vissa platser bedömer Ei att upplevelsevärde inte påverkas på något betydande sätt. Nyttjandet av Sörmlandsleden för friluftsliv kommer också kunna fortsätta som tidigare.

Ei bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen redogör för ledningarnas påverkan på friluftslivet på ett tillräckligt sätt och att tillräcklig hänsyn har tagits till detta intresse.

5.2.9 Infrastruktur

Vattenfall har beskrivit vilka infrastrukturintressen som kan komma att påverkas av ledningarna. Det är främst vid själva uppförandet av ledningarna som störningar på väg och järnväg kan uppkomma. Dessa störningar är dock övergående.

I sitt yttrande till Ei har Trafikverket uppgett att de förutsätter att Vattenfall vid detaljprojekteringen anpassar kraftledningarna i höjd och sida så att Trafikverkets järnvägsanläggning inte fördyras eller försvåras. De uppger också att Vattenfall bör ta kontakt med Trafikverket inför projekteringsarbetet. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår också att Vattenfall avser initiera en dialog med berörda intressenter för att fastslå en säker korsning av infrastruktur-anläggningar. Vad gäller övrig infrastruktur har varken yttranden eller utredningen av ärendet i övrigt gett några indikationer om att ledningarna kommer att medföra någon betydande påverkan på dessa intressen.

Ei bedömer att användandet av befintliga eller tillkommande infrastruktur-anläggningar inte kommer att försvåras på något påtagligt sätt och att det inte heller är påkallat att vidta ytterligare försiktighetsåtgärder från Vattenfalls sida.

5.2.10 Miljökvalitetsnormer

De miljökvalitetsnormer som eventuellt skulle kunna beröras av nya kraftledningar är främst miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet.

Ei bedömer att Vattenfall har beskrivit ledningarnas påverkan på relevanta miljökvalitetsnormer på ett tillräckligt sätt. Risken är liten för att en luftburen ledning på något betydande sätt skulle medverka till att en miljökvalitetsnorm inte kan uppfyllas. Vattenfall har åtagit sig att spara en skyddszon med befintlig lågväxande vegetation i anslutning till vattendrag. De kommer också passera sjöar och vattendrag genom luftspann och kommer inte att placera stolpar inom strandområden. Vattenfall kommer även använda stolpar som konstruerats för att tåla översvämningar. Ei bedömer att ledningarna inte kommer att medföra någon påverkan på fastställda miljökvalitetsnormer.

5.3 Ledningarnas utförande och val av sträckning

Vattenfall har utrett ett antal alternativa sträckningar inför ansökan. Vilka sträckningar som är möjliga begränsas av anslutningspunkten vid SSAB i Oxelösund och av anslutningspunkten vid Hedenlunda, vilket är den tillgängliga anslutningspunkt i transmissionsnätet som anvisats av Svenska kraftnät. Alternativa sträckningar som innebär en annan anslutningspunkt än Hedenlunda är därför inte aktuella. Ei bedömer att Vattenfall har tagit fram sträckningsalternativen på ett lämpligt sätt. Av den beskrivning som finns i miljökonsekvensbeskrivningen framgår också att den valda sträckningen, som Vattenfall slutligen kommit att ansöka om nätkoncession för, medför minst påverkan med hänsyn till enskilda intressen och till miljön. Med hänsyn till vad som sägs ovan i avsnitt 5.2 *Ledningarnas miljöpåverkan* anser Ei att den av Vattenfall ansökta ledningssträckningen är väl avvägd.

Vattenfall har planerat att ledningarna ska byggas som luftledningar och har uppgett ett antal skäl för detta val. I huvudsak har dessa skäl angetts i form av allmänna avväganden om lämpligheten av markkabel i ett 130 kV-nät. Det är dock inte tillräckligt att luftledning eller annan viss utformning i de flesta fall är lämplig på en viss spänningsnivå. För att nätkoncession ska kunna beviljas för en viss ledning behöver utförandet vara lämpligt för just den ledningen.

Det är inte visat i vilken utsträckning de tekniska nackdelar som Vattenfall framfört faktiskt skulle aktualiseras om ledningarna skulle anläggas som markkabel i stället för som luftledningar. Det är dock inte nödvändigt med en exakt prognos för i vilken omfattning negativa effekter kan uppkomma. Detta är inte heller möjligt i många fall eftersom vare sig prognoser eller statistiskt underlag så som exempel avbrottsfrekvens ger en helt entydig bild. Redan risken för negativa effekter som påverkar förutsättningarna för driften har betydelse för bedömningen

om ledningen är lämplig samt huruvida det är orimligt eller ej att kräva markkabel med hänsyn till motstående miljöintressen.

Av ansökan framgår att ledningarna huvudsakligen har som syfte att möta SSAB:s ökade effektbehov men att de också kommer att kunna ha funktion som reservledningar för nätet i övrigt. De fördelar som Vattenfall framfört angående luftledningar i maskade 130 kV-nät har därför betydelse vid bedömningen om det är lämpligt med luftledning eller om det är lämpligt att kräva att ledningarna utförs som markkabel. Av detta framgår att det finns drifttekniska och praktiska fördelar med luftledning jämfört med markkabel.

Enligt Vattenfalls kostnadskalkyl skulle kostnaden för en motsvarande markkabellösning uppgå till cirka 2,1–4 miljarder kronor, att jämföra med cirka 1–1,4 miljarder kronor som bolaget uppskattar att luftledningsalternativet skulle kosta. Enligt Ei:s bedömning ger bolagets kostnadskalkyl stöd för slutsatsen att markkabel i detta fall skulle innebära en avsevärd ökning av kostnaderna jämfört med luftledningsalternativet. I vilken utsträckning det är Vattenfall eller SSAB som står för kostnaden saknar betydelse för rimlighetsbedömningen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Denna bedömning ska göras genom att kostnaderna för verksamhetsutövaren jämförs med nyttan där nyttan i detta fall handlar om lägre intrångseffekter. För att markkabelalternativet ska utgöra ett reellt alternativ till luftledning i detta fall behöver värdet av de extra nyttor som ytterligare minskade intrångseffekter kan ge upphov till, uppgå till minst ca 1,1-2,6 miljarder kronor. Det vill säga överstiga merkostnaden för markkabel kontra totalkostnaden för luftledningsalternativet i vilket ett antal skyddsåtgärder för att minska intrångseffekter redan är inräknade.

Trots Vattenfalls generella ställningstagande i fråga om när markkabel kan komma i fråga anser Ei att mark- eller sjökabel kan bli aktuellt om det är påkallat med hänsyn till något annat allmänt eller enskilt intresse eller på grund av de krav på hänsyn och hushållning som följer av miljöbalken, och detta krav står i rimlig proportion till kostnaderna. Frågan om kabelförläggning är påkallat längs hela eller längs delar av sträckningen beror därför på vilka miljöintressen och på vilken miljöpåverkan som uppkommer till följd av ledningarna.

Av utredningen av de specifika intresseområden som berörs av ledningarna framgår att det finns miljömässiga nackdelar med både luftledning och markkabel. Markkabel innebär schaktning vilket är ett påtagligt ingrepp i marken. Detta innebär framför allt en större risk för påverkan på forn- och kulturmiljölämningar.

Påverkan från en luftledning består i första hand av själva ledningen och stolparna som blir ett nytt inslag ovan jord. Luftledningar tar också större markyta i anspråk än markkablar eftersom ledningsgatan måste vara bredare. För området i fråga innebär luftledningar en större påverkan på landskapsbilden, jordbruket, naturmiljön och i viss mån friluftslivet. Påverkan på dessa intressen skulle kunna minska om kabelförläggning genomförs som skyddsåtgärd. Genom val av sträckning för luftledning och genom anpassningsåtgärder på specifika platser som Vattenfall avser göra begränsas dock påverkan på dessa intressen. Med dessa anpassningsåtgärder bedömer Ei att de miljömässiga vinningar som markkabel skulle medföra längs hela ledningssträckningen och på enskilda platser inte står i proportion till den väsentligt högre kostnad och den försämrade driftsäkerheten som markkabel skulle innebära. Med hänsyn till detta bedömer Ei att det inte är rimligt att kräva markkabelförläggning längs hela eller delar av sträckan.

5.4 Lämplighetsbedömning

Ledningarna syftar till att öka kapaciteten för elöverföring till SSAB som har ett ökat effektbehov på grund av förändringar i deras ståltillverkning. SSAB avser anlägga en ljusbågsugn för fossilfri stålproduktion vilket kan innebära stora fördelar för klimatet men som medför ett ökat effektbehov som befintlig anslutning inte kan uppfylla. Den sträckning och det utförande som Vattenfall har ansökt nätkoncession för är lämpligt för ändamålet och från allmän synpunkt i övrigt.

Vattenfall är ett etablerat nätföretag som har flera nätkoncessioner. Företaget har sedan tidigare bedömts lämpligt att utöva nätverksamhet och Ei har inte funnit anledning att göra en annan bedömning av Vattenfall lämplighet i detta beslut.

Vattenfall har beskrivit ledningarnas miljöpåverkan och vilka konsekvenser som förväntas uppstå. Vattenfall har också angett vilka skyddsåtgärder som planerar att vidtas för att minska risken för negativ påverkan. Ei bedömer att de skyddsåtgärder som föreslagits är tillräckliga avseende dessa intressen.

5.5 Sammanfattande bedömning

Vattenfall har haft samråd och utifrån det som har framkommit i samrådet tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning. De som kan antas särskilt berörda har fått komma till tals i samrådet och deras synpunkter har beaktats vid framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen. Under ärendets gång har Vattenfall lämnat in

kompletteringar. Ei finner att samrådet utförts i enlighet med bestämmelserna i miljöbalken. Den kan därför läggas till grund för en prövning av ärendet i sak.

Ei bedömer att Vattenfalls ansökan om nätkoncession är förenlig med bestämmelserna i ellagen och miljöbalken. Ansökan ska därför godkännas. På Vattenfalls begäran ska nätkoncessionen gälla tills vidare. Inga särskilda skäl för att tidsbegränsa nätkoncessionen har framkommit.

Ei finner skäl att, utöver de särskilda villkor som har motiverats i avsnitt 5.2.6 *Skyddade arter*, binda Vattenfall till de åtaganden företaget gjort i sin ansökan med bilagor och under handläggningen av ärendet, genom ett så kallat allmänt villkor. Vid byggnation, reparation och underhåll ska Vattenfall vidta de skyddsåtgärder som beskrivits. Vattenfall ska dock inte vara förhindrad att i framtiden använda metoder som har mindre påverkan på människors hälsa eller miljön och som inte tillför betydande extra kostnader för kundkollektivet.

Hur man överklagar

Se bilaga 3, Hur man överklagar beslutet.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Ulrika Hesslow. Vid den slutliga handläggningen deltog även chefsjuristen Göran Morén, chefsekonomen Therese Hindman Persson, avdelningschefen Daniel Norstedt och miljöhandläggare Kristina Pers, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Beslutet publiceras i e-diariet som nås via Ei:s webbplats.

Bilagor

- 1 Karta över ledningens sträckning
- 2 Karta över platser där fågelavvisare ska sättas upp
- 3 Bestämmelser som ligger till grund för beslutet
- 4 Hur man överklagar beslutet (till mark- och miljödomstol)

Skickas till

Vattenfall Eldistribution AB (delges)

Sakägare som yttrat sig i ärendet, enligt lista (delges)

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter som berörs av ansökan, enligt lista (meddelas)

Oxelösunds kommun

Nyköpings kommun

Katrineholms kommun

Flens kommun

Länstyrelsen i Södermanlands län

Trafikverket

2022-10-12

2020-103485-0199

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.